

Katya EMİLOVA

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Yüksek Lisans Programı**

**Haziran
2014**

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAM**

**10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK
DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**

**Hazırlayan
Katya EMİLOVA**

Haziran, 2014

Katya EMİLOVA

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Yüksek Lisans Programı**

**Haziran
2014**

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAM**

**10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK
DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**

**Hazırlayan
Katya EMİLOVA**

Haziran, 2014

ONAYLAMA SAYFASI

Enstitüsü : **Sosyal Bilimler**
Anabilim Dalı : **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık**
Tez Konusu : **10. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi**
Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**
Tez Tarihi : **Haziran 2014**

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU
Anabilim Dalı Başkanı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı 511812005 numaralı öğrencisi Katya EMİLOVA tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR

Yrd. Doç. Dr. Ülkü TOSUN

Yrd. Doç. Dr. Füsun YILDIZBAŞ

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet KARAKUYU

Müdür

ÖN SÖZ

Bu araştırma 10. Sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarının hangi değişkenlerden etkilendiğini saptamak amacı ile yapılmıştır.

Bu çalışmada birçok kişinin emeği geçmiş olup, yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerinden çok şey öğrendiğim değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR hocama tüm içtenliğimle teşekkür ederim. Ayrıca Fatih Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programındaki tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde büyük emeği olan, her zaman ve her durumda beni destekleyen ve yanımda olan sevgili anneme ve babama, özellikle ablam Ayşe YILMAZ'a ve ablam Ümmü KÜLAHLI'ya teşekkürlerimi borç bilirim.

Araştırma boyunca telefonun diğer ucunda saatlerce bana sabır gösteren ve anlayışla beni dinleyen çok değerli arkadaşım Şeyma ERGİN BAY'a ve bana tez boyunca yol ışığı olan sevgili İbrahim SÖNMEZ'e, Mehmet Osman ÇETİNER'e ve Sevgi ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma izinlerini sağlayan Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, araştırma yürüttüğüm okulların yöneticileri ile öğretmenlerine ve araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere teşekkür ederim.

Katya EMİLOVA

İstanbul, 2014

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM	1
1.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	8
1.3. ALT PROBLEMLER	8
1.4. ÖNEM.....	9
1.5. VARSAYIMLAR	10
1.6. SINIRLILIKLAR.....	10
1.7. TANIMLAR	10
BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. MESLEĞİN TANIMI VE ÖNEMİ.....	12
2.2. MESLEK SEÇİMİ.....	14
2.3. MESLEK SEÇİMİ İLE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	16
2.3.1. Özellik Faktör Kuramı	16
2.3.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı.....	18
2.3.3. Roe'nin Gereksinim Kuramı.....	22
2.3.4. Psikanalitik Kuram.....	23
2.4. MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	24
2.4.1. Bireysel Özellikler	25
2.4.2. Ailesel ve Çevresel Özellikler	26
2.4.3. Mesleki Değerler.....	27
2.5. MESLEKİ GELİŞİM.....	28
2.6. MESLEKİ GELİŞİM İLE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	29
2.6.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı.....	30
2.6.1.1. Hayal Dönemi.....	31
2.6.1.2. Deneme Dönemi.....	31
2.6.1.3. Gerçeklik Dönemi.....	32
2.6.2. Super'in yaşam Boyu Meslek Gelişim Kuramı.....	33

2.6.2.1. Büyüme Dönemi (Doğumdan - 14 yaş.....	34
2.6.2.2. Araştırma Dönemi (14 - 24 yaş).....	34
2.6.2.3. Yerleşme Dönemi (25 - 44 yaş.....	34
2.6.2.4. Devam ettirme Dönemi (45 - 64 yaş).....	35
2.6.2.5. Çöküntü Dönemi (65 yaş ve sonrası).....	35
2.6.3. Tiedman ve O'Hara'nın Mesleki Gelişim Kuramı	38
2.6.4. Isacson'nun Mesleki Gelişim Süreci.....	37
2.6.5. Havighurst'un Mesleki Gelişim Evreleri	41
2.7. MESLEKİ OLGUNLUK	42
2.7.1. Crities'in Mesleki Olgunluk Kuramı	43
2.7.2. Mesleki Olgunluğun Boyutları	45
2.8. MESLEKİ REHBERLİĞİN TANIMI VE ÖNEMİ	48
2.9. YURT İÇİ VE YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	51
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	64
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	64
3.2. EVREN VE ÇALIŞMA GRUBU.....	64
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	65
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	65
3.3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği (MMÖ)	65
3.4. VERİ TOPLAMA İŞLEMİ.....	69
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	69
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM.....	70
4.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	70
4.2. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ CİNSİYETLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	74
4.3. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ YAŞLARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	75
4.4. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ KARDEŞ SAYISINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	76
4.5. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ OKUL TÜRÜNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	77
4.6. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ BÖLÜM TÜRÜNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	78
4.7. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ ORTAOKULDA MESLEKİ REHBERLİK HİZMETİ ALIP/ALMAMALARINA DURUMUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	78

4.8. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ AİLEVİ DURUMLARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	79
4.9. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ ANNENİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	80
4.10. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ BABANIN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	81
4.11. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ AİLENİN GELİR SEVİYESİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	82
4.12. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ CİNSİYETLERİNE VE OKUL TÜRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	83
4.13. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ CİNSİYETLERİNE VE BÖLÜM TÜRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	85
4.14. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ CİNSİYETLERİNE VE ORTAOKULDA MESLEKİ REHBERLİK HİZMETİ ALIP/ALMAMA DURUMUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	86
4.15. 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ OKUL TÜRLERİNE VE ORTAOKULDA MESLEKİ REHBERLİK HİZMETİ ALIP/ALMAMA DURUMUNA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR	88
4.16. CİNSİYET VE ORTAOKULDA MESLEKİ REHBERLİK HİZMETİ ALIP/ALMAMA DEĞİŞKENLERİ BİRLİKTE, 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİ YORDAMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	90
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	92
5.1.SONUÇ,TARTIŞMA.....	92
5.2.ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA	102
EKLER.....	113
EK – 1 ANKET İZİNİ.....	114
EK – 2 KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	121
EK – 3 MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ.....	123

KISALTMALAR

Akt :Aktaran

Ed :Editör

KBF : Kişisel Bilgi Formu

MOÖ : Mesleki Olgunluk Ölçeği

v.d. : Ve diğerleri.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	70
Tablo 2: Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	70
Tablo 3: Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	71
Tablo 4: Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	71
Tablo 5: Bölüm Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Tablo 6: Mesleki Rehberlik Hizmeti Alıp Almama Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Tablo 7: Ailevi Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Tablo 8: Annelerinin Eğitim Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 9: Babalarının Eğitim Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 10: Ailelerinin Gelir Seviyesine İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	74
Tablo 11: Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri.....	75
Tablo 12: Yaşa Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 13: Kardeş Sayısına Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	76
Tablo 14: Okul Türüne Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	77
Tablo 15: Bölüm Türüne Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin	

ANOVA Sonuçları.....	78
Tablo 16: Mesleki Rehberlik Hizmetine Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri.....	79
Tablo 17: Ailevi Duruma Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri.....	80
Tablo 18: Anne Eğitim Seviyesine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	81
Tablo 19: Baba Eğitim Seviyesine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	82
Tablo 20: Ailenin Gelir Seviyesine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları.....	83
Tablo 21: Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikler.....	84
Tablo 22: Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	85
Tablo 23: Cinsiyet ve Bölüm Türüne Göre Betimsel İstatistikler.....	85
Tablo 24: Cinsiyet ve Bölüm Türüne Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	86
Tablo 25: Cinsiyet ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Betimsel İstatistikler.....	87
Tablo 26: Cinsiyet ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	88
Tablo 27: Okul Türü ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Betimsel İstatistikler.....	89
Tablo 28: Okul Türü ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	90
Tablo 29: Mesleki Olgunluk Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon	

Analizi Sonuçları.....	91
------------------------	----

Üniversite	: Fatih Üniversitesi
Enstitüsü	: Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Programı	: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR
Tez Tarihi	: Haziran 2014

ÖZET

10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Katya EMİLOVA

Bu çalışmada, 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul türü, bölüm türü, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailevi durumu, ortaokulda mesleki rehberlik alıp / almama gibi farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modeline göre yapılmış olup, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek için veri toplama aracı olarak Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen “Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ)” ve kişisel bilgi formu (KBF) kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Tekirdağ il merkezinde bulunan devlet liselerinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencileri oluştururken; örneklemini 602 (330 kız; 272 erkek) 10. sınıf öğrencisi oluşturmuştur.

Verilerin analizinde Statistics 18 (SPSS) programı kullanılmıştır. Veriler Bağımsız Örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (Tek Yönlü ANOVA), çift yönlü varyans analizi (Çift Yönlü ANOVA) ve Regresyon ile analiz edilmiş ve elde edilen istatistiksel bulguların anlamlılığı, 05 ve daha hassas düzeyde sınanmıştır.

Bu araştırmanın bulguları: 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, ortaokulda rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ve söz konusu hizmetten faydalanan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri faydalanmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyet ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti

alıp/almama değişkenleri birlikte ele alındığında, bu değişkenler ile 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, yaşlarına, kardeş sayısına, okul türüne, seçtikleri bölüm türüne, ailevi durumlarına, annenin eğitim durumuna, babanın eğitim durumuna, ailenin gelir seviyesine göre, cinsiyetlerine ve okul türlerine, cinsiyetlerine ve bölüm türlerine, cinsiyetlerine ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre, okul türlerine ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Meslek, Mesleki Olgunluk, Meslek Seçimi, Mesleki Gelişim

University : **Fatih University**
Institute : **Institute of Social Sciences**
Department : **Educational Sciences**
Program : **Guidance and Psychological Counseling**
MA Program
Supervisor : **Assoc. Prof. Dr. Hasan UĞUR**
Degree Awarded and Date : **June 2013**

ABSTRACT

ANALYZING VOCATIONAL MATURITY LEVELS OF 10th GRADE STUDENT IN TERMS OF SEVERAL VARIABLES

Katya EMİLOVA

In this study, career maturity levels of 10th grade students were examined in terms of several variables like gender, age, number of siblings, school type, division type, mother's education status, father's education status, family status, having vocational guidance at secondary school or not. The research carried out according to relational screening model, "Career Maturity Scale (CMS)" and personal information form (PIF) developed by Kuzgun and Bacanlı are used as data collecting instrument to determine students' career maturity levels.

The universe of the research consists of 10th grade students studying 2013-2014 academic year at public high school located in the province of Tekirdağ, the sample consists of 602 10th grade students (330 girls, 272 boys).

Statistics 18 (SPSS) program is used to analyze the data. The Data is analyzed with Independent Sample t-test, one-way analysis of variance (One-Way ANNOVA), two-way analysis of variance (Two-Way ANNOVA), Regression and significance of acquired statistical findings is tested at the level of .05 and more precise.

The findings of this study: in vocational maturity levels of 10th grade students, significant differences were found by gender; vocational maturity level of

female students is higher than vocational maturity level of male students has revealed. At vocational maturity levels of 10th grade students, significant difference were found according to having vocational guidance at secondary school or not. Vocational maturity level of the students having this service is higher than vocational maturity level of the students not having the service has revealed. It is found that, when Gender and whether having vocational guidance service at secondary school variables taken together, has made significant difference between these variables and vocational maturity levels of 10th grade students.

In vocational maturity levels of 10th grade students no significant differences were found according to their age, number of siblings, school type, chosen partition type, family status, mother's education status, father's education status, family income level, gender and type of school, gender and partition type, gender and whether having vocational guidance service at secondary school, school type and whether having vocational guidance service at secondary school.

Keywords: Vocation, Career Maturity, Career Choice, Career Development

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem

Toplumda her birey meslek edinme, bir işle uğraşma ve aktif olma ihtiyacı içindedir. Çünkü bireyi yaşama bağlayan unsurlardan biri de sahip olduğu mesleğidir (Yeşilyaprak, 2011). Freud mesleği bireyin gelecekle olan bağlantısı olarak görmektedir. Geçmişten günümüze mesleğin anlamı değişse de, bireyin hayatında ki önemi değişmemiştir. Bireyin sahip olduğu meslek, onun kimliğini oluşturan ve onu sosyal çevreye tanıtan en önemli faktörlerinden biridir. Bireyin yaptığı meslek onun yaşamına ve düşüncelerine belirli bir şekil verir. Aynı zamanda bireyin sosyal statüsünün belirlenmesinde önemli bir rol oynar (Yeşilyaprak, 2013:3).

Güven'e (2008) göre, meslek kişinin yeteneklerini geliştirmesi ve gerçekleştirmesidir. Kişi icra ettiği meslek ile kendi özelliklerini ve hayat felsefesini belirler. Uzmanlar kişinin sahip olduğu mesleğin, onun yaşam biçimini etkilemekte ve davranışlarını şekillendirmekte olduğunu vurgulamaktadır.

Kuzgun (2011:3) mesleği; eğitim ile kazanılan planlı, programlı, resmi; kişinin hem kendi doyumunu hem de başkalarının doyumunu için, aynı zamanda belirli bir kazanç karşılığı yapılan faaliyet olarak tanımlarken, Telman (2006) ise mesleği; toplum tarafından ortaya çıkarılmış bir iş yada olgu olarak tanımlamaktadır.

Özgüven (2007:128) mesleği bir bireyin hayatını devam ettirmek ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak için seçtiği iş olarak tanımlanmaktadır.

Bireyler mesleki faaliyetler ve diğler çeşitli faaliyetlerle birlikte, kendini gerçekleştirmeye çalışırlar.

Teknolojinin ve endüstrileşmenin gelişmesi, kentleşmenin ve nüfus oranının artması, toplumsal değerlerin değışmesi, insan ihtiyaçlarının farklılaşması gibi olaylar, insanların ilgi alanlarının artmasına ve yeni meslek kollarının meydana gelmesine sebep olmaktadır. Bu da bireylerin mesleklere olan bakış açısının değışmesine, meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirebilmesine ve niteliklerine uygun meslek seçebilmesine olanak tanımaktadır. Günümüzde meslek sadece para kazanmak adına yapılan bir faaliyet değil, bireyin kendini gerçekleştirmesi, ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda hizmet üretmesi aynı zamanda toplumda bir statü edinmesi adına yapılan faaliyetler bütünüdür (Gülbahçe,2009).

Aydın'a (1997) göre, kişinin gelecekteki yaşam biçimini belirlemede dönüm noktası sayılan meslek seçiminin doğru yapabilmesi için, kişinin öncelikle özelliklerini tanıması ve kendisi ile ilgili farkındalık kazanmış olması gerekmektedir. Mesleğin, insan yaşamındaki yeri göz önüne alındığında kişinin huzurunu ve mutluluğunu doğrudan etkilediğini görürüz. Bu sebeple kişinin özel hayatında ve meslek yaşamında mutlu olabilmesi için kendi özelliklerine ve yeteneklerine uygun meslek seçmesi vereceği önemli kararlardandır.

Kuzgun'a (1982) göre, meslek seçimi kişinin kendi özelliklerine uygun mesleklerin çeşitli taraflarını değerlendirip, kendi ihtiyaçları yönünden, olumlu tarafları çok, olumsuz tarafları az olan bir mesleğe yönelmeye karar kılmasıdır.

İnsanların yaşamlarının belirli dönemlerinde almaları gereken bazı kararlar vardır. Meslek seçimi bu kararlar arasındadır. Çünkü meslek seçimini yaparken bir anlamda kişi gelecek yaşamında hangi faaliyetleri yapacağını da belirlemiş olur (Hamamcı, 2005:11) .

Osmay'a (1951) göre, insanlar kendileri ile alakaları olmayan bir çok sebeplerin tesiri ile mesleklerini seçerler. Bütün ömürlerini vakfedecekleri bir

mesleği seerirken göz önünde bulundurulması gereken sebepler olduğunu ve her ne sebeple olursa olsun seçilen mesleğin sonunda insanları tatmin etmesinin önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Hermal, meslek seçiminin yaşamın tek bir zaman diliminde verilen bir karar olmadığını, bunun aksine bu sürecin çocukluk yıllarından başlayarak kişinin mesleğini seçtiği ve bu mesleği yapmaya başladığı geç yetişkinlik dönemini de kapsayan ve devam eden bir süreç olduğunu öne sürmüşlerdir (Crites, 1972).

Onur'a (2011:166-167) göre, meslek seçim süreci kişinin icra etmiş olduğu meslekten önce başlamaktadır. Meslek seçimi, sadece var olan seçenekler arasından kişinin kendisine uygun olduğunu düşündüğü bir seçeneği seçmek değildir. Kişinin geçirmiş olduğu yaşantılar, geçmişte rol – model almış olduğu insanlar, deneyimleri, yetenekleri, ilgileri ve kişilik yapısı da meslek seçimine etki eden faktörlerdir.

Meslek seçimi, insan hayatında psikolojik bir gelişim sonucu ortaya çıkar. Kk yaşlarda başlayıp gelişerek ergenlik döneminin son demlerinde ve daha sonrasında şekillenir (Tan ve Baloğlu, 2011:128).

Roe, meslek seçiminde esas değişkenin, bireyin çocukluk ve ilk ergenlik yıllarında tecrübe ettiği aile ortamı olduğunu öne sürmektedir. Ailenin ocuğa göstermiş olduğu davranışların sonucunda, çocukta oluşan mesleki eğilimler şekil almakta ve bu kararlar doğrultusunda ocuk o mesleki çevreye ve meslekteki kişilere belirli yönelimler gerçekleştirmektedir (Brunkan ve Crites, 1964).

Ergenlik dönemi bireyin hangi eğitim kurumunda öğrenim göreceği ve hangi mesleği tercih edeceği gibi daha sonra ki yaşantısını etkileyebilecek olan iki önemli seçim kararını vereceği bir dönemdir (Kulaksızoğlu, 2012:171). Bu dönemde ergen, zorlayıcı tecrübelerin üstesinden gelmeye ve hayat görüşünü oluşturmaya çalıştığı, aynı zamanda kendisine bir evre edinme telaşı içinde olduğu ve mesleki tercihini yaptığı bir dönemdedir. Bu dönemde kriz çıkabilecek meselelerin başında meslek seçimi gelmektedir (Haran, 2004).

Arnold Geselle göre, 10 ile 16 yaş aralığındaki dönem içerisinde çocukların ve gençlerin mesleki ilgilerinde bazı değişiklikler olmaktadır. Fakat bu değişiklikler, gelişim dönemlerinde olması gereken mesleki gelişim kurallarının çok dışına çıkmamaktadır (Özcan, 1985).

Meslek seçimi anlık verilen bir hüküm değildir. Kişinin çocukluk dönemlerinden başlayarak kendisi ve mesleklerle ilgili oluşturduğu bakış açısı ile yaşamış olduğu koşulların etkisi sonucu ortaya çıkar (Yeşilyaprak, 2006:193). Bu koşullar içinde bireyin, mesleki gelişimini ve mesleki gelişim görevlerini başarıyla tamamlamış olması, onun mesleki olgunluğa erişmiş olduğunun göstergesidir (Kuzgun, 2006:87).

Hamamcı'ya (2005) göre, kişilerin çocukluk yıllarından itibaren kendileri için belirledikleri ya da hayalini kurdukları meslekler vardır. Bu hayaller gerçeklikten uzak olsa da geçirilen yaşantı ve deneyimler sonucunda olgunlaşmaya başlamaktadır. Bu olgunlaşma durumu meslek seçiminden ziyade mesleki gelişimi ortaya çıkarmaktadır. Kişinin mesleki gelişim dönemlerini başarı ile tamamlaması bireyde mesleki olgunluk kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Super yaptığı çalışmalarının sonucunda, mesleki gelişim dönemlerini bazı aşamalara ayırmış ve bireylerin her aşamayı başarılı bir şekilde tamamlaması sonucunda mesleki gelişim görevlerini yerine getirmiş olacaklarını ortaya koymuştur (Akıntuğ ve Birol, 2011:1-12). Mesleki olgunluk bireyin mesleki gelişim görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmesi sonucu meydana gelmektedir (Hamamcı ve Çoban, 2007).

Kepir (2011), mesleki olgunluk kişinin kendi niteliklerine uygun ve gerçekçi bir mesleği seçebilme sürecinde lazım olacak bilim ve beceriye sahip olması olarak tanımlanmaktadır.

Süper'e göre, mesleki olgunluğu ölçmenin iki yolu vardır. Birincisi, bireyin gelişim tablosunda bulunduğu yer ile onun yaş düzeyi ile aynı olan farklı bireylerin bulunması beklenen mesleki gelişim çizgisinin karşılaştırılmasıdır. İkincisi ise bireyin olgunluk düzeyinin onunla aynı çizgide bulunun farklı bireylerle karşılaştırılması. Örneğin otuz beş yaşındaki bir birey hala bir meslek seçme sürecine girmemiş, ilgi ve yeteneklerinin farkında değil ise bu kişinin mesleki gelişimde geri kaldığını görürüz. Buna karşılık on altı yaşındaki bir birey kendi özelliklerinin, ilgi ve yeteneklerinin farkında, kendine uygun mesleği seçmiş bir kişi mesleki gelişim görevini tamamlamış demektir (Ed. Kuzgun, 2006).

Kılıççı'ya (2006) göre, hayatta verilecek mühim kararlar için, eğitimin önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. İşte burada bireylere mesleki karar verme süreci içerisinde uygulanacak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri içerisindeki mesleki rehberlik büyük önem taşımaktadır.

Tan ve Baloğlu'na (2011:127-128) göre, mesleki rehberlik bireylerin kendi özelliklerini ve şartlarını algılayarak bir meslek seçiminde bulunmaları, seçtikleri bu meslek için hazırbulunuşluk düzeylerinin uygun seviyeye gelmesi konularında kişilere uzatılan yardım elidir. Yani kişinin kendini tanımasına; meslekleri ve özelliklerini ayrıntılı bir şekilde kavramasına; kendisinde var olan potansiyeli ile mesleğin gerektirdiği şartları ve ikisi arasındaki uyumu anlamasına yönelik bir uzman tarafından yardım edilme sürecidir.

Lise yıllarında öğrenciler mesleki seçim sürecindedirler ve onlara yapılacak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri onların hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü öğrenciler bu dönemde seçtikleri bölüm ile lise eğitiminden sonra devam edecekleri yükseköğrenimi de seçmiş olmaktadır (Çakır, 2004).

Ülkemizde lise öğrenimine devam eden 10. sınıf öğrencileri bu dönemde kendi nitelikleri doğrultusunda bir alana yönelmek zorundadırlar. Bu alan öğrenciler için lise eğitimi bittikten sonra devam edecekleri yükseköğretimi ve gelecekte yönelecekleri mesleklerinin ne olacağını belirler. Bu da öğrencilerin mesleki

tercihlerini yaklaşık 15-16 yaşlarında belirlemesine neden olmaktadır (Ed. Erkan, Kaya, 2012).

Öncü'ye (1991) göre mesleki rehberlik çeşitlerinden grupla psikolojik danışma; meslek eğitimini almış uzmanlar tarafından birden fazla kişinin yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemesi hususunda; mesleklerin getirdiği özellikleri tanımlamalarında; niteliklerine ve mesleklerin özellikleri ile örtüşen mesleki tercihler yapmalarında; mesleğe yönelmeleri ve hazırlanmalarında bireylere verilen destek sürecidir.

Yapılmış olan bazı araştırma bulgularına göre, mesleki grup rehberliği yönteminin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini arttırmada etkili olduğu görülmüştür (Kuzgun,1982, Bacanlı, 1995, Üskaner, 1999).

Uysal'ın (1970) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin serbest çalışma olanağı ve kazanç yönünden toplumda saygın bilinen mesleklere yöneldiklerini; seçtikleri mesleklerin ilgi ve yetenekleri arasında tutarlılık olmadığını göstermektedir.

Uzer (1987), kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha üst düzeyde mesleki olgunluğa sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yine aynı çalışmada kız öğrencilerin daha çok yetenek ve ilgilerine göre, erkek öğrencilerin ise daha çok yeteneklerine göre mesleki tercih yaptığı, kız öğrencilerinin mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden erkek öğrencilerden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiklerini ortaya çıkarmıştır.

Bal (1998), rehberlik servisi olan ve olmayan okullarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında bir fark bulamazken, Akbıyık (1996), okul türlerine göre mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin arasında önemli farkların olduğunu belirtmiştir. Zeren (1999), yaptığı çalışmasında, mesleki olgunluk düzeyleri arasında okul türü, cinsiyet, ana-babanın eğitimi ve ailelerin gelir düzeyi değişkenleri açısından önemli farklılık bulamamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini arttırmaya yönelik; sınıf ve rehber öğretmenlerin; öğrencilere meslek seçiminde rehberlik yapmasının önemli olduğunu vurgulanmıştır.

Çoban (2005) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin mesleki bilgilendirmeye ihtiyacı olduğu ve mesleki rehberlik ve danışma hizmetlerinin daha etkili, planlı ve sistemli yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.

Yukarıda bahsedilen araştırma sonuçları ve literatürde yer verilen unsurlar, mesleki olgunluk düzeyini etkileyen faktörlerin çok sayıda olduğunu ve çok farklı sonuçların ortaya çıktığını göstermektedir. Yapılan bu çalışma, mesleki olgunluk düzeyi ile farklı değişkenler arasındaki ilişkinin bilinmesi, doğru mesleki yönlendirme yapmak için yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açısından önemlidir. Yine araştırmalarda mesleki rehberlik etkinliklerinin meslek seçimi üzerindeki etkisinin önemi gösterilmiş olup; hem mesleki rehberliğin yaygınlaştırılmasının gerekliliğini, hem de yapılacak araştırma ile meslek olgunluğu üzerindeki faktörleri içerir şekilde doğru rehberlik ve mesleki rehberliğin yapılmasını sağlamak adına bu araştırmanın son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Bireyin yaptığı meslekte ilerlemesi ve gelişmesi, onun seçtiği mesleğe yönelik uyumu ile paralel doğrultuda gitmektedir. Bireyin kendisine uygun mesleği seçmesi için karar verme sürecini başarı ile tamamlaması gerekmektedir. Başarılı bir şekilde tamamlanan bu süreç, bireyin mesleki kimliğini geliştirecek, aynı zamanda bireyin mesleki olgunluğa ulaşmasını da sağlayacaktır. Mesleki gelişim görevlerini tamamlayan ve mesleki olgunluğa ulaşan bir bireyin; meslekleri, mesleklerin özelliklerini ve kendisini tanıması, bireysel niteliklerinin hangi meslek grubuna uygun olduğunu bilmesi, yeterliliklerini ve ilgilerini keşfetmesi ile ilgilidir. Bu süreç, bireyin uygun mesleki rehberlik alması, kendine uygun mesleği seçmesi ve meslek hayatında başarılı olmasını sağlayacaktır. Mesleki olgunluk üzerinde etkili olan diğer değişkenleri keşfetmek, bunlar üzerinde denetim sağlamak ve değişiklikler yaratmak bireyin mesleki olgunluğu üzerinde bir gelişim sağlayacaktır. Bu gelişimin istendik yönde, başarılı karar verme ile sonuçlanan bir süreç olması için mesleki olgunluk üzerinde değişim yaratmak önemlidir. Ülkemizde meslek seçimlerine yönelik karar verme ve plan yapma süreci lise düzeyinde olmaktadır. Ergenlik dönemine rastlayan

bu dönem, bireyin mesleklere erişmek adına gerekli planları yapması açısından önem taşımaktadır. Bu araştırma, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyini belirlemek, mesleki olgunluklarının hangi değişkenlerle ilişkili olduğunu ve hangi değişkenlerden etkilendiğini saptamak amacı ile yapılmıştır.

Lise öğrencilerinin meslek seçimi ile ilgili bir çok araştırma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik durum, mesleki rehberlik gibi bir çok değişkenin mesleki olgunluk üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Mesleki olgunluğun ve mesleki gelişim sürecinin meslek seçimi üzerindeki etkisi uzun yıllardır bilinmektedir. Bu sebeple mesleki olgunluk üzerinde çeşitli demografik değişkenlerin etkisinin incelenmesi bu araştırmanın konusudur.

1.2.Problem Cümlesi

Tekirdağ İli Merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bulunan liselerde öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde çeşitli değişkenler açısından anlamı düzeyde bir farklılaşma var mıdır?

1.3. Alt Problemler

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri;

1. Cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Bölüm türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp / almamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ailevi durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

9. Babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4.Önem

Zamanın en önemli problemlerinden biri de teknolojinin hızla gelişmesi, çeşitli meslek dallarının ortaya çıkması ya da var olan meslek gruplarının içeriklerinin değişmesidir. Bu sebeple sonucunda, bireyler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerine uygun meslek tercihi yapamamaktadır (Orhan, 2011).

Uğur Kariyer Merkezinin 300. Bin genç üzerinde yaptığı araştırmada, meslek seçiminin çoğu kez gerçek dışı beklentiler ile yapıldığını, bu tür yapılan meslek seçimi sonucunda, bir yaşam boyunca ünvanını taşıyacağımız mesleği sevmeden yapılacağını ve derin mutsuzluklar yaşanacağını belirtmektedir.(www.vatan.com.tr)

Meslek, yaşamın bu kadar önemli bir noktasında ve hatta hayatın merkezindeyken, meslek seçimi bir o kadar önemlidir. 10. sınıfa gelmiş bireyler, ileride icra etmek istedikleri mesleğin temelini bu dönemde seçecekleri bölüm ile atmaktadırlar. Bu bireylerin sağlıklı bir seçim için bazı tutum ve davranışları önceden kazanmış olmaları gerekmektedir. Yani bu seçimi sağlıklı yapabilmeleri için bireylerden beklenen mesleki olgunluk düzeylerini tamamlamış olmalıdırlar. Bireyden istenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşması onun meslek seçimine hazır olmamasının ve sağlıklı bir mesleki seçim yapmasının ön koşullarından biridir. Bu durumda 10. sınıf öğrencilerinin meslek seçimlerine etki eden mesleki olgunluk düzeylerinin belirlenmesi, onların mesleki danışma ve rehberlik hizmeti ihtiyaçlarının tespit edilmesine yardımcı olacaktır (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Bu çalışma, 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek ve bu öğrencilerin mesleki olgunlukları üzerinde incelenmesinde farklı demografik değişkenlerin ne kadar etkili olduğunu saptamak ve mesleki olgunluk düzeylerini istenen seviyeye çıkartmak için değişkenleri de ele alarak kapsamlı eğitim programına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin öğrencilerin mesleki olgunluklarını etkileyip etkilemediğini tespit etmek ve öneriler geliştirmek için bu çalışma yapılmıştır. Bu amaçla geliştirilecek öneriler eğitimcilere, ailelere ve öğrencilere meslek seçmede mesleki rehberlik etme, ayrıca öğrencilere akılcı yaklaşımlarda bulunabilmelerine ve isabetli kararlar verebilmelerinde veri sağlaması amaçlanmaktadır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

- ✓ Örneklem evreni temsil etmektedir.
- ✓ Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmış ve bu ölçekleri öğrencilerin samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
- ✓ Öğrencilerin soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırmadaki temel sınırlılıklar şunlardır:

- Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında öğrenim gören, Tekirdağ İli Merkez İlçesinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına okullarında okuyan öğrencilerle sınırlıdır.
- Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından lise öğrencileri için geliştirilen Türkçe Mesleki Olgunluk Ölçeği (MMÖ) ile ölçülmüştür. Bu sebeple sahip olunan ölçümler bu ölçekle elde edilen puanlarla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Meslek: Meslek genel anlamı ile bir kişinin yaşamını sürdürmek için yaptığı, toplum tarafından konulan kurallarla yönlendirilen, alınan eğitimler sonucunda

edinilen bilgi ve beceriye dayalı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2012:3).

Mesleki Olgunluk: Mesleki gelişim ve mesleki gelişim görevlerini tamamlamak, meslek olgunluğunun göstergesidir. Kişinin kendini niteliklerini tanıması, gerçekçi bir benlik geliştirmesi, çalışmaya açık ve farklı mesleklere karşı olumlu tutum geliştirmesi, doğru tercihler yapabilmesi bir kişinin mesleki olgunluğunu var olduğunun göstergesidir (Kuzgun, 2009).

Meslek Seçimi: Kişinin seçmek istediği yani girmek istediği meslekler içerisinde birine karar vermesi ve buna hazırlanmak için çaba sarf etmesidir. Kişinin kendisi için olumlu gördüğü mesleğe hazırlanmasıdır (Kuzgun, 2004:5).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Meslekler, kişilerin toplumda bir statü sahibi olmalarını sağlayan, kendilerini gerçekleştirebilmelerine imkân tanıyan, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıran, hayatlarını önemli kılan çeşitli faaliyetler bütünüdür (Gülbahçe, 2009).

2.1. Mesleğin Tanımı ve Önemi

Literatürde mesleğin tanımına yönelik birçok açıklama göze çarpmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde ifade edilebilir: “Belli bir eğitimle kazanılmış bilgi ve becerilere dayanan, bireylere yararlı mal veya hizmet üreterek para kazanmak üzere yapılan, kurallarını toplumun belirlediği eylemler bütününe meslek denir. Herkes gücü ölçüsünde diğer insanların kullanabileceği şeyler üretir ve kendisi de diğerlerinin ürettiklerini tüketerek yaşamını sürdürür” (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Telman’a (2002:23) göre, insanların bir kazanç elde etmek için yaptığı, bilgi ve becerileri yönünde ustalık ya da öğrenme yöntemi ile kazandığı faaliyetlerin toplamına meslek denir.

Türk Dil Kurumu (2008) işi “Geçim sağlamak amacıyla herhangi bir alanda yapılan çalışmalar” meslek olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu. Genel Türkçe Sözlük (<http://www.tdk.org.tr>.01 Mart 2014).

Bacanlı'ya göre ise "Belli bir eğitimle kazanılmış bilgi ve becerilere dayanan, bireylere yararlı mal veya hizmet üreterek para kazanmak üzere yapılan, kurallarını toplumun belirlediği eylemler bütününe meslek denir".

Telman mesleği şöyle tanımlamaktadır: kişilerin ilgi, bilgi, yetenekleri ve becerileri yönünde öğrenme yoluyla veya deneyimle kazandığı ve bir kazanç karşılığı yaptığı etkinlikler bütünüdür (Telman, 2006:23).

Bacanlı'ya (2005:101) göre, meslek bir kimsenin yaşantısını idame ettirmek için yaptığı iş, kuralları toplum tarafından konulmuş ve belli bir eğitim sonucu kazanılan düzenli etkinliklerdir.

Deniz ve Erözkan'a (2006:184) göre, meslek kişinin yaşamını nasıl sürdüreceğini, ne tür işler yapacağını, geçimini nasıl sağlayacağını, ne kadar para kazanacağını, nasıl bir muhitte oturacağını ve kimlerle iletişim kuracağını belirleyen, kişilik özellikleri ile örtüşen bir iş, uğraş ve faaliyetlerden oluşan, toplum tarafından kabul görmüş ve kişiye aidiyet özelliği sağlayan bir olgu olarak tanımlanmaktadır.

Yanikkerem, Altınparmak ve Karadenize'e göre, meslekçi kişilerin yaşantılarını idame ettirmek adına yaptığı, kuralları toplum tarafından konulmuş ve belli bir terbiye ile kazanılan bilgi, becerilere dayalı faaliyetlerin tümüdür (Önler ve Saraçoğlu, 2010).

Meslek ile ilgili yapılan birçok tanımda görüldüğü üzere; meslek, "Bir bireyin sürekli çalıştığı iş" ya da "bireyin yaşamını idame ettirmek için yaptığı iş" olarak adlandırılabilir, fakat bu sadece para kazanmak adına yapılan devamlı iş değildir. Meslek, aynı zamanda "belli bir biçimlenme gerektiren, bilim, maharet, ustalık, ilgi ve yetenek isteyen sürekli iştir". Kişinin bilinçaltı sürecindeki duygu ve hazzı da gerçekleştirme olanağı bulduğu, ilgi ve yeteneklerin icra edilecek olan meslekle örtüştüğü bir döngü sürecidir.

Özsoy (2005), meslek ve belirli bir meslek tercihin, bireyin kişisel yaşamından toplum içerisinde var olacak olan iş pozisyonuna kadar belirleyici bir etkiye sahip ve göz ardı edilemez bir gerçek olduğuna vurgu yapmaktadır.

2.2. Meslek Seçimi

Günümüzde teknolojinin ilerleyişi insanların yaşamlarını hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle insanların teknolojiye daha çok zaman ayırması sezgisel olarak onların çevrelerinden kopmasına sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda kişilerin yakın alanlarındaki meslekleri tanımlarına mani olmakta ve kişinin içe kapanık olmasına neden olmakta olup, kendi özellikleri ile mesleklerin özellikleri arasında bir bağ oluşturabilmesini engellemektedir. Hâlbuki kişilerin sağlıklı ve isabetli kararlar verebilmesi için öncelikle kendi yeteneklerinin farkında olmaları ve bu yeteneklerin hangi mesleklerle uyumlu olduğunu, hangi mesleklerde ilgisini çeken özellikler olduğunu bilmelerine ihtiyacı olup, kişinin kendisi ve seçmek istediği meslekle bir bağlantı kuması gerekmektedir (Akıntuğ ve Birol, 2011).

Yeşilyaprak (2003:190-192) meslek seçimini, bireyin yapabileceği meslekleri tüm yönleriyle değerlendirip, ihtiyaçlarını ve beklentilerini de göz önünde bulundurarak istenilen yönlerin ağır bastığı bir işe yönelmeye karar vermesi olarak tanımlarken, Özgüven (2007:128) meslek seçimini, kişinin var olan alternatiflerinden kendine uygun olan ve kendisi için artı tarafları daha çok olan mesleği tayin etmesi olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Özgüvene göre, meslek seçimi bir süreçtir, kişinin kendisine uygun ve niteliklerine engel teşkil etmeyecek mesleklerin her türlü özelliklerini değerlendirip, kendi ihtiyaçlarını karşılayan ve bünyesine açık istenir tarafları daha fazla olan bir mesleğe yönelmesi olduğuna vurgu yapmaktadır.

Kılıççı'ya (2006:194) göre, kişinin mesleği, mesleği ile olan uyumu, mesleğindeki muvaffakiyeti ve aynı meslekteki arkadaşlarıyla anlaşması gibi bazı hususlar kişinin psikolojisine tesir etmesi kaçınılmaz bir hakikattir. Mesleğinden hoşnut olmayan ve mesleğinde başarıyı yakalayamamış olan bir kişinin hayatında

gerçek huzura ve mutluluğa erişmesi biraz zordur. Yani meslek seçimi ile ilgili alınan kararlar hayatın içerisinde önemli yer tutmaktadır.

Meslek seçimi bir insanın çeşitli safhalardan geçtikten sonra kendisine uygun olan meslekler arasından ihtiyaçları ve beklentileri açısından istendik yönleri daha fazla olan bir mesleğe yönelmesi ve bu işi yapmak için gayret etmesidir (Aytaç ve Bayram 2003:10).

Berdan'a (2008) göre, günümüzde meslek seçiminin birey için çok fazla değer taşıdığı hiç şüphe götürmemektedir. Çünkü birey icra edeceği meslekte uzun bir zaman çalışacaktır. Tercih ettiği mesleği sevmediği takdirde kendisi ve ailesi için mutlu ve huzurlu bir gelecek sağlayamayacaktır. Birey mesleğini fiziksel, zihinsel ve çevresel özelliklerini de dikkate alarak seçerse kendisi ve ailesi için huzurlu ve mutlu bir gelecek sağlayabilecektir.

Gülbahçe'ye (2007) göre, kişinin yaşamında verdiği en önemli kararlardan biri meslek seçimidir. Tercih edilen meslek, kişinin yaşamını ekonomik, sosyal, psikolojik, fizyolojik, biyolojik ve bunların getirileri de dâhil olmak üzere her yönüyle etkilemektedir. Bireyin işi, mesleğine gösterdiği uyum, mesleğindeki başarısı ve iş arkadaşlarıyla geçimi, bu durumların bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkisi yaşadığımız modern toplumda göz ardı edilemez bir gerçektir. Mesleğini sevmeyen ve başarılı olamayan bireyin hayatında mutlu olabilmesi mümkün değildir.

Sarucan'a (2007) göre, mesleki tercihlerimizi yaparken iş doyumuna erişebilmek için kendi ilgi ve yeteneklerimize hitap eden mesleklerin bütün özelliklerini bilmek, hayallerimizi, beklentilerimizi, bizden beklenenleri değerlendirmek ve kendimize uygun gördüğümüz mesleğe karar vermek gerekmektedir. Bu da meslek tercihinin, bir bireyin verdiği kararlar arasında önem derecesine göre en önde geldiğini düşündürmektedir.

Kılıççı'ya göre , meslek tercihinde bulunurken lüzumlu görülen hazırlıkların yapılması, kişinin özüne ulaşarak kendine uygun düşen mesleği seçebilmesi vereceği sağlıklı kararlar arasında yer almaktadır (www.nacisensoy.8k.com).

Meslek seçimi bir bakıma kişinin iç dünyası ile mesleği arasındaki uyumu göstermektedir. Bireyin kişilik özellikleri ile mesleğin özelliklerini yansıtan pek çok literatür taranıp araştırmalar yazılmıştır. Netice olarak meslek seçiminin çok karışık bir süreç olduğu ve çeşitli faktörlerden etkilediği ortaya çıkmıştır. Özellikle ergenlik döneminin sonlarına doğru ya da genç yetişkinlik döneminin başlarında verilen bir karar olduğu yolundaki kalıplaşmış fikir, bugün yerini meslek seçimi kararının uzun bir zaman diliminde verildiği fikrine bırakmıştır (Onur, 2001:167-168).

Ünalan'a (2005) göre, bir meslekte çalışma şartlarını ve alanlarını araştırıp, o mesleği bilerek ve arzu ederek seçen kişiler, seçtiği mesleğin koşullarını olması gerektiği gibi yerine getirirler ve verdikleri hizmetten doyum sağlarlar.

Bireyin meslek seçimiyle ilgili olarak verdiği karar, yaşamı boyunca vereceği en mühim kararlardan biridir. Birey meslek seçimini yaparken çevrenin ve çeşitli faktörlerin aldığı bu karara etkisi olacaktır.

2.3. Meslek Seçimi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Meslek seçimi ile ilgili kuramlar Özellik Faktör Kuramı, Holland'ın Tipoloji Kuramı, Roe'nin Gereksinim Kuramı ve Psikanalitik Kuram olarak ele alınmıştır.

2.3.1. Özellik Faktör Kuramı

19. yüzyılın sonlarında Frank Pearsons tarafından yapılan deneysel çalışmalar sonucu ortaya çıkan ve mesleki rehberlik konusunda geliştirilen ilk kuram özellik faktör kuramıdır. Bu kuramda yer alan, kişilerin bir kariyer kararı verebilmesine yardımcı olmak için üç evre vardır:

1. Bireyin kendisini çok iyi tanması yani kendisinde bulunan ilgileri, yetenekleri, değerleri, tutumları yansız ve açık bir şekilde fark etmesi,

2. Bireyin kariyer yolculuğunda muhatap olacağı alanların özellikleri ve gerektirdikleri hakkında malumatı olması,

3. Bireyin kendi özellikleri ile kariyer alanının özellikleri arasında anlamlı bir ilişki kurması, bu durumu kabul etmesi ve gelecek için başarılı bir kariyer planlaması yapmasıdır (Karaca ve İkiz, 2014).

Crites özellik faktör kuramını Minnesota Üniversitesi öğretim elemanlarından Williamson, Paterson ve Darley tarafından geliştirildiğini belirtmiştir. Bu kuram kişiler arasındaki farklılaşma ve mesleklerin analiz edilmesine dayanır. İnsanlar bazı potansiyel güçlerle dünyaya gelir ve her kişi kendine has bir varlıktır (Öncü, 1991).

Osipow, özellik-faktör kuramını en eski meslek kuramı olarak vurgulamaktadır. Kişinin var olan potansiyeli yani yetenekleri ve ilgileri ile mesleki özelliklerin bağdaşması üzerine odaklanmaktadır (Köküsoy, 2008).

Bailey ve Stadt'a göre, özellik-faktör kuramının varsayımı, mesleklerin her birinin gerektirdiği rol özelliklerinin bireylerde doğuştan bulunmasıdır. Bunun sonucu olarak bir meslek grubundaki insanların kişilik özelliklerin aynı meslek grubundakilere benzer diğer meslek grubundakilerden farklı olacaktır. Bu sebepten özellik-faktör kuramının hedeflediği, soya çekimle meydana gelen değişik kişilik özellikleri ve farklı meslek grupları için gereken özelliklerin en uygun şekilde eşleştirilmesidir (Sayın, 2000).

Özellik-faktör kuramınca birey bir takım gizli güçlerle donatılmıştır. Yani bireyin kişiliği yetenek, ilgi, değer, tutum ve benzeri birbirinden farklı fakat birbiri ile etkileşimi olan özellik veya faktörlerden oluşmuştur. Bu özellikler gözlem, test ve envanter vb. gibi ölçme yöntemleri ile belirlenebilmektedir (Kuzgun, 2009:69-70).

Sharf'a göre, özellik- faktör kuramında bireyin var olan kişilik özellikleriyle, tercih etmeyi düşündüğü meslek özellikleri arasında bir bağdan söz edilir (Sahranç, 2000).

2.3.2. Holland Tipoloji Kuramı

J. Holland eğitim, ordu ve psikiyatri ile ilgili kurumlarda çalışan bir meslek danışmanıdır. Ona göre meslek tercihi, bireyin iş dünyasında kendisini ifade etme olanağı bulması ve yansımadır (Yeşilyaprak, 2006:200).

Holland, bireylerin içinde buldukları mesleki çevrelerin çeşitli gruplarda toplanabileceğini meslek seçimi yapmış kişiler üzerinde yaptığı gözlemler, eğitim, ordu ve psikiyatri ile alakalı kurumlarda meslek danışmanlığı yaparken edindiği bilgi ve deneyimlerden yola çıkarak saptamıştır. Kişilerin seçtiği mesleklerde çevrenin çok büyük bir etkisi olduğunu gözlemlemiştir. Kişilik özelliklerinin ve kişinin kendini görüş algısının meslek seçiminde önemli bir yer tuttuğunu, bunların çevre ile etkileşimde bulunmasıyla bireylerde kişisel olarak geliştiklerini ileri sürmüştür (Çakır, 2004).

Holland, mesleklerle kişiler arasındaki senkronizasyona dayanan altı mesleki kişilik tipini, fertlerin ilgileri, mesleki eğilimleri ve mesleki ortamları ile birlikte tanımlamıştır (İnan, 2006).

Holland'a göre mesleki tatmin; bireyin kişilik tipi içinde yer alan hususiyetlerin, bu tiplere uygun olarak tanımlanan iş yerinde uyumu ile artı yönde ilişkilidir (Yeşilyaprak, 2013).

Öncelikli olarak Holland teorisini 4 temel varsayım üzerine kurmuştur:

1- Birçok insan 6 tipten birine benzemektedir. Bu tipler gerçekçi, sanatçı, geleneksel, araştırmacı, sosyal ve girişimci.

2- Mesleki çalışma için sosyal çevrenin bu 6 tipe etkisi vardır. Yani 6 tip mesleksel ortam vardır: gerçekçi, sanatçı, geleneksel, araştırmacı, sosyal ve girişimci.

3- İnsanlar kendi yetenek ve becerilerini göstermek, inanç, tutum ve değerlerini ifade etmek ve kendi rollerini sergilemek için kendilerine izin veren uygun çevreyi aramaktadır.

4- İnsan davranışı, kişilik ve çevrenin etkisi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Sahranç, 2000).

Holland'ın tanımlamış olduğu 6 kişilik tipi, bu tiplerin özellikleri, yapmaktan hoşlandıkları faaliyetleri, baskın talepleri ve uygun görülen meslekleri aşağıdaki gösterilmiştir (Mollov ve Kirilov, 2011).

Kişilik Tipi:	Gerçekçi
Belirgin Özellikleri:	Sabırlı ve hoşgörülü, pratik, maddeci, erkeksi, antisosyal, uygucu, içten, doğal, sebatkar, iç görüleri ve başarıma güdüleri fazla gelişmemiş
Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none">• Kas faaliyeti, motor koordinasyonu gerektiren işler• Mekanik, sistematik çalışmalar• Nesnelere, eşyalar, makinalar ve hayvanlarla ilgili etkinlikler
Tipik Meslekler:	Otomobil Tamirciliği, Her Çeşit Araç Teknisyenliği, Elektrikçi, Mühendislik, Ziraat İle İlgili Meslekler, Ormancılık, Denizciler, Beden Eğitimi Öğretmenleri
Kişilik Tipi:	Araştırmacı
Belirgin Özellikleri:	Entelektüel, analitik düşünce yapısına sahip, rasyonel, eleştirel, titiz, sabırlı, yöntemci, bağımsız, çekingen, içedönük (popüler olmaktan hoşlanmayan)

Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none"> • Analitik faaliyetler • Sistemik deneysel alışmalar • Bilimsel alışmalar
Tipik Meslekler:	Fiziksel, biyolojik veya kültürel olguları araştırma, Biyolog, Genetikçi, Matematikçi, Kimyager, Fizikçi, Araştırma Analizcisi, Astronot, Antropolog, Tıp Teknisyeni
Kişilik Tipi:	Sanatçı
Belirgin zellikleri:	Heyecan ve coşkuları dengesiz, hayalci, fevri, karmaşık, sezgileri güçlü, bağımsız, duygusal, uygulayıcı olmayan (atipik), duyarlı ve etkileyici
Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none"> • Estetik faaliyetler • Tutkulu, bağımsız, sistemik olmayan aktiviteler • Sanatsal etkinlik ve ürünler yaratma • Bağımsız, yaratıcı alışmalar
Kişilik Tipi:	Sosyal
Belirgin zellikleri:	Yardımsver, sorumluluk sahibi, sosyal, işbirliğine yatkın, empati kurabilen, arkadaş canlısı, iten, sabırlı, nazik, anlayışlı
Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none"> • İnsanlarla birlikteliği sağlayan aktiviteler • Başkalarını eğiterek geliştirmek, yardım etmek vb. • Başkalarını ikna etme, yönlendirme

Tipik Meslekler:	Sosyal Hizmetler Uzmanı, Rehabilitasyon Danışmanları, Psikolog, Psikolojik Danışman, Halkla İlişkiler Uzmanları, Üniversite Hocaları, Öğretmenler.
Kişilik Tipi:	Girişimci
Belirgin Özellikleri:	Dışadönük, enerjik, kendine güvenli, atılgan, fevri, ikna, yeteneği yüksek, sabırsız, meraklı, maceracı, iyimser, sosyal konuşkan
Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none"> • Başkalarını ikna etmeye yönelik faaliyetler • Sosyal eğlendirici etkinlikler • Organize edilmiş çalışmalar
Tipik Meslekler:	Satıcı, Pazarlamacı, Komisyoncu, Menajer, Politikacı, Avukat
Kişilik Tipi:	Geleneksel
Belirgin Özellikleri:	Dikkatli, titiz, itaatkar, tutarlı, esnek olmayan, düzenli, sebatkar, vicdanlı, öz denetimli, hayal gücünden yoksun, dengeli
Baskın Talepleri:	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemli, kurallara bağlı aktiviteler • Nesnelere ilgili sistematik çalışmalar • Kayıt tutma, hesaplama, kontrol işlemleri, veri işleme makinaları kullanma
Tipik Meslekler:	Banka Veznedarı, Kütüphaneci, Daktilograf, Postacı, Muhasebeci, Kitapçı, Finans Elemanı

Holland teorisindeki kişilik tiplerini bireyin özelliklerine göre sadece birine uygun olarak değiştirmiştir. Holland kişilik tiplerinin bir tanesinin birey üzerinde baskın olduğunu fakat diğer kişilik tiplerinin de bireyin kişilik özelliklerinde görüldüğünü vurgulamaktadır. Yapılan 450 bilimsel araştırma sonucu Holland'ın kişilik tipleri teorisi zamanla istikrarlı bir şekilde cins ve ırklar üzerinde doğrulanmıştır.

2.3.3. Roe'nin Gereksinim Kuramı

Roe teorisinin temelini Maslow'un yaklaşımına dayandırmaktadır. Maslow, kişinin temel ihtiyaçlarının güçlü olandan başlamak üzere, “var olma”, “güvenlik”, “ait olma”, “öz saygı”, “kendini gerçekleştirme”, “öğrenme”, “anlam” ve “estetik” ihtiyaçlar olarak sıralamıştır. Maslow'a göre bir gereksinimin gelişmesi ve doyuma ulaşması, bu gereksinimden bir önceki ihtiyaçların doyurulmasına bağlıdır. Roe her bir gereksinimin karşılanıp karşılanmaması sonucu ortaya çıkan davranışlara yönelik bazı varsayımlar ortaya çıkartmıştır (Özgüven, 2007:154).

Roe meslek seçim kuramında, seçilen her mesleğin bireylerin psikolojik ihtiyaçlarını doyumak için tercih edildiğini vurgulamaktadır. Kişinin seçeceği mesleği çocukluk çağındaki yaşantısı ve bu dönemde ortaya çıkan ihtiyaçları arasında oluşan ilişkinin temelini oluşturur. Bu ihtiyacın doyurulmuş ya da doyurulmamış olması sonucuna göre, birey ileriki yaşamında uygulayacağı mesleği seçmektedir (Ed. Güven, 2013).

Roe meslek seçme kararında ruhsal gereksinimlerin önemini vurgulamaktadır. Roe'ye göre, bireyin çocukluk yıllarında yaşamış olduğu bir takım olaylar ya da durumlar, ebeveynleri ile olan ilişkilerinde sağlamış olduğu doyumlar ve aynı zamanda sağlayamamış olduğu doyumlar, bireyin meslek tercihinde etkili olan bilinçaltı uyarıcılarını oluşturmaktadır. Bireyin ebeveynleri tarafından doyurulan gereksinimleri bilinçdışı güdüler haline gelmezler ancak hiç doyurulmayan ya da az doyurulan gereksinimler bilinçdışı güdü haline gelirler (Kuzgun, 2011:107-108).

Roe bireylerin, meslekleri psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak üzere seçtiklerini ileri sürmüş, çocukluk yıllarında aile içerisinde bir takım temel ihtiyaçlarının giderilmesi, onun ileriki yaşamında meslek tercihinde aktif rol oynayan i uyarıcıları oluşturduğunu dile getirmiştir. Roe'ye göre doyumunu sağlanan ihtiyaçlar davranışın bilinçaltı düzenleyicileri olarak ortaya çıkmazlar. Esas temelde doyurulmamış ihtiyaçlar st düzeydeki ihtiyaçların ortaya çıkmasını engeller ve kısıtlayıcı bir şekilde egemen güdüler olmaya başlar. Eğer bir gereksinimin doyumunu çok aşırı engellenmez ama sekteye uğrarsa, duyulan doyumsuzluğun derecesine bağlı bu gereksinimler bilinçaltı güdüleyiciler haline gelir. Bu şekilde hayatın ilk zamanlarında cereyan eden bu tarz olaylar veya hayal kırıklıkları öyle ya da böyle bireyin mesleki yönelişini belirlemektedir (Yeşilyaprak, 2013:213).

2.3.4. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuramcılara göre birey, toplumun uygun bulduğu etkinliklerle libidosunu yine toplumca kabul edilebilir bir şekilde gösterir ya da birey bilinçaltındaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere mesleğini seçmektedir (Kuzgun, 2009:121). Bordin ve arkadaşları ise “meslek kişiliğin bir yansımasıdır” der. Yetişkinlik dönemindeki komplike faaliyetler, erken çocukluk zamanlarındaki insiyaki tatmin kaynaklarını içerir. İhtiyaçların şekilleri yaşam içerisinde sürekli değişse de yaşamın ilk altı yılında bireyin gereksinimlerinin örüntüsünün özü oluşur. Psikanalitik yönelimi olan bir takım araştırmacılar da meslek seçimi konusunda ilgilenmiş ve birçok davranışta olduğu gibi meslek seçiminin de bilinçdışı gereksinimleri giderme istemi olduğu görüşüyle hareket etmişlerdir (Yeşilyaprak, 2011:136-138).

Bir psikanalitik kuramcı olan Brill'e göre, bireyin meslek seçimi konusunda rehberine veya yardıma ihtiyaı yoktur. Bunun sebebi olarak da kişinin bilinçdışı dürtülerinin onun hangi alanda tatmin olacağını söyleyen en iyi rehberler olduğunu ileri sürmektedir (Yeşilyaprak, 2013:137).

2.4. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

İnsanların yaşamsal süreçlerini etkileyecek bazı kararları vardır. Bu kararlardan bir tanesi, bireyin yaşam seyrini değiştirebilecek ve onun doğru seçim yaptığı takdirde zaman kaybı olmasına sebep olmayacak olan meslek seçimidir. Meslek seçimi, kişilerin aldıkları bazı kararları önem derecesine göre sıraladığımızda listenin başında gelmektedir. Bu sebeple meslek seçiminin birey tarafından mantıklı bir şekilde düşünülerek yapılması hem birey için, hem çevresi için hem de toplum için büyük önem arz etmektedir. Çünkü doğru kararlar sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine neden olur ve yetişen sağlıklı bireyler huzurlu bir toplum oluşturur.

Bu anlamda bireylerin meslekler ve mesleklerin özellikleri ile ilgili bir fikir sahibi olmaları, hangi faaliyetlerin meslek özelliği taşıdığı ve meslek tanımına girdiği, gün geçtikçe farklılaşan meslekleri ve mesleklerdeki gelişmeleri bilmeleri gerekmektedir.

Bireyin hayatını idame ettirebilmesi için yaptığı faaliyetler bütünü meslek olarak tanımlanabilir. Fakat bir faaliyetin meslek olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan bazı özellikler taşıması gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 1998:149). Bunlar;

- 1- Meslek, sürekli yapılan bir faaliyet olması gerekir.
- 2- Meslek, icra eden kişiye maddi ve /veya manevi doyum vermelidir.
- 3- Meslek, kişinin belli bir eğitim sürecinden geçmiş olması ve /veya tecrübe ile edinmiş olması gerekir.
- 4- Meslek, bireyin yapmaktan haz duyduğu bir etkinlik olması gerekir.
- 5- Meslek, kişide belirli bir seviyeye kadar bilgi ve beceri olması gerekir.
- 6- Meslek, toplum tarafından kabul görmüş ve ahlâk ilkelerine uygun olması gerekir. Her kazanç getiren faaliyet meslek anlamına gelmemektedir. Bu bakımdan toplum

tarafından kabul görmemiş ya da kanunun onaylamadığı faaliyetler meslek sayılamaz.

7- Meslek, belirli şartları ve kuralları olan faaliyetlerdir ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekir.

Meslek, bireyin kendisinde var olan yeteneklerini geliştirme, yaşam felsefesini ve ilkelerini belirleme faaliyetlerinin tamamı olduğundan, bireyin icra ettiği meslekten doyum sağlayabilmesi, onun isabetli ve doğru kararlar vermesi ile gerçekleşir. Meslek tercihlerinde alınan doğru kararlar kişinin tüm yaşamını etkileyerek toplumda sağlıklı bireylerin oluşmasına fayda sağlayacaktır.

Bireyin meslek seçimini etkileyen bazı faktörler vardır. Bunlar;

2.4.1. Bireysel Özellikler: Zekâ, İlgi ve Yetenek, Cinsiyet

2.4.2. Ailesel ve Çevresel Özellikler: Ailenin rolü, Çevrenin Etkisi

2.4.3. Mesleki Değerler: Gelecek Beklentisi

2.4.1. Bireysel Özellikler

Zekânın Etkisi: Meslek seçimini etkileyen faktörlerden birisi de kişinin sahip olduğu zekâ kapasitesidir. Zekâ kişinin öğrenme hızını, algılama ve kavrama kapasitesini gösteren önemli bir unsurdur. Bireyin çalıştığı mesleğin zorluk ve karmaşıklık derecesi önemlidir. Eğer birey kolay öğrenilebilir bir mesleği icra ediyorsa, zor öğrenilebilir bir meslekte çalışan bir kişi ile arasında fark vardır. Bir mesleğin gerektirdiği kapasitenin üstünde bir potansiyele sahip olan kişiler bu durumda yaptıkları işten doyum alamazlar (Kulaksızoğlu ve Kulaksızoğlu, 1990-1995:26).

İlginin ve Yeteneğin Etkisi: Bireyler ilgi duyduğu ve yeteneklerinin örtüştüğü mesleklerde başarılı ve mutlu olabilirler. Meslek tercihinde bulunurken ilgiler faktörü göz ardı edilirse, birey ilgisi olmadığı bir mesleği icra etmek zorunda kalır. Bu durum kişinin meslek yaşamında başarısız olmasının neden olur.

Kişinin doğuştan getirdiği ve çevrenin etkisiyle şekil alan potansiyele yetenek denir. Kişi meslek seçim sürecinde var olan yeteneğini göz ardı ederek bir meslek tercihinde bulunursa, bu mesleğin gerektirdiği etkinlikleri yapmada ve kendini ifade etmede zorluk yaşayabilir (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007).

Bekleviş (2007)'in yaptığı araştırma sonucuna göre, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini belirlenirken okulda ve dershanede yetenek testi uygulandığı, seçtikleri mesleklerle ilgili, % 53,3'ünün biraz bilgisinin olduğu, % 38,7'sinin yeterli bilgisinin olduğu, meslek seçme ve belirleme anketleri doldurdıkları ve okulda yapılan konferanslara katıldıkları görülmüştür.

Cinsiyetin Etkisi: Meslek seçim eyleminde hemen hemen her ülkede kadınlar ve erkekler tarafından seçilen mesleklerin dengeli bir dağılıma sahip olmadığı bilinmektedir. Özellikle Türk kültüründe bu durum geleneklerimizin de etkisi altında kalmakta, çalışan bir kadın her şeyden önce iyi bir anne ve iyi bir ev hanımı olmalıdır. Çünkü gelenek ve göreneklerimiz doğrultusunda büyütülen kız çocukları seçtikleri meslekleri ev hanımlığı ile uyuşan mesleklerden seçerler yani ev hanımlığı ve annelik rolü ile çatışma içerisinde olmayacak meslekleri seçmektedirler (Jersild, 1978:350).

Yeşilyaprak (2013:66-68), Türkiye'de ve dünyada yapılan araştırmalar, erkeklerin ve kadınların birbirinden çok farklı yönlerinin bulunduğu ortaya koymaktadır. Kadın pasif, itaatkar, uysal, uyumlu, kararsız, hırslı olmayan, rekabet gücü zayıf, güvensiz vb. gibi görünürken, erkekler tam tersine rekabet duygusu gelişmiş, hırslı, planlı, güçlü, aktif, mantıklı görünmektedir. Bu da meslek seçiminde toplumsal rollerin öneminin hala büyük olduğunu göstermektedir.

2.4.2.Ailesel ve Çevresel Özellikler

Ailenin Rolü: Bireyin meslek seçme ve bir kariyer gelişimi üzerinde durma konusunda en etkili iki ana kaynaktan söz edilebilir. Bunlardan birisi anne ve babanın etkisi diğeri çevrenin etkisidir. Anne babaların etkisi çocuklar üzerinde olumlu olabildiği gibi olumsuzda olabilir. Özellikle geri kalmış yada gelişme sürecinde olan ülkelerde, çeşitli ekonomik sebeplerden dolayı aileler çocuklarına küçük yaşlardan itibaren kendi kafalarında belirledikleri meslekleri empoze etmeye başlarlar. Bu da

çocuklara büyük bir yük bindirmektedir. Çocuklar daha meslekleri ve mesleklerin getirdiği özellikleri kavrayamadan, kendilerine anne babaları tarafından yakıştırılmış olan mesleklerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre ailelerin tutumları da değişiklik göstermektedir. Burada aileler, gelir getirisi çok toplumca standartlaşmış olan mesleklere çocuklarını yönlendirirler. Bu doğal bir süreçtir. Fakat çocuklarının ilgilerini, değerlerini, yeteneklerini, fiziksel özelliklerini, psikolojik durumunu, beklentilerini göz önünde bulundurmadan, salt para kazanmak için aileleri tarafından yönlendirilen bu çocuklar, gelecekte bu meslekleri yaparken adeta bir makine gibi sadece görevini yerine getirmek için durumlarından memnuniyetsiz bir şekilde bu meslekleri icra edeceklerdir.

Çevrenin Etkisi: Meslek seçiminde çevrenin etkisine bakılacak olursa, Özsoy'un (2005) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 7 bölgeden seçilen toplam 630 öğrenci ile yapmış olduğu bir araştırma sonucuna göre, meslek seçiminde ailenin rolünün çok büyük olduğu çevre faktörünün ikinci planda yer aldığına dikkat çekmektedir. Öte yandan Erdem ve Kayran (2013) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre, öğrencilerin meslek seçiminde en az etkili olan aile ve çevre faktörü olarak saptanırken, cinsiyet ve öğrenim gördükleri bölüm gibi demografik değişkenler ile meslek seçimini etkileyen bazı faktörler arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

2.4.3.Mesleki Değerlerin Etkisi: Bireyin çalışmalarının sonucunda beklenti içerisinde olması yani istediği doyuma ulaşması, çalışmaları sonucunda sahip olmayı düşlediği para, şöhret, ün gibi. değerlere verilen önem mesleki değerler olarak adlandırılabilir (Kulaksızoğlu, 1998:157).

Farklı etkenleri inceleyecek olursak, Grant, Bruc, Demos and Willard kişinin meslek seçiminin ilkökul sürecinde başlayıp ortaokulda devam ettiğini ve daha sonra lise dönemlerinde belirginleşmekte olduğunu, bu sürecin bireyin bedensel, kognitif, sezgisel ve kişilik özelliklerinin naif olduğu zaman dilimi içinde olduğuna vurgu yapmaktadır (Deniz, 2001:3).

Bireyin meslek seçimi için çeşitli etkenlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Cinsiyet faktörü ve fiziki özellikler,
2. Kişinin istekleri ve hayalleri,
3. Mesleğin toplumdaki önemi, gelir getirisi ve mesleğe gösterilen rağbet,
4. Akademik başarı,
5. Ebeveynlerin beklentileri
6. Kişinin kendisi ile ilgili düşünceleri,
7. Çalışma ortamı,
8. Yaşıtlarının etkisi ve düşünceleri,
9. Ailenin gelir düzeyi,
10. Çevrenin beklentisi ve etkisi,
11. Ülkenin ekonomik durumu,
12. Teknolojinin gelişmesi,
13. Meslek hakkındaki bilgisi,
14. Yetenekleri ve ilgileri,
15. Mesleki olgunluk düzeyi.

Kişinin karar verme sürecinde kendisini çok iyi gözlemleyip değerlendirmesi gerekmektedir (Deniz, 2001:4).

2. 5. Mesleki Gelişim

Kişilerin seçtikleri meslekler onlar için önem taşımaktadır. Böylesine mühim bir karar da genellikle lise yıllarında verilir. Bu dönem aslında oldukça kritik bir

dönemdir. Çünkü kişi, yalnızca nasıl bir işte çalışacağını seçmemekte aynı zamanda seçeceği meslek ile hayat şartlarını da belirlemektedir. Böyle bir kararın lise dönemlerinde veriliyor olması aslında beraberinde riskleri de getirir. Çünkü öğrencilerin gelişimsel olarak ergenlik döneminde bulunmaları seçeceği mesleğin sorumluluklarını yerine getirmesi, olumlu ve mantıklı seçeneklerde bulunması, kararlar almalarını da epey güçleştirir. Meslek seçimi, meslek gelişimi içerisinde bulunan, meslekî gelişim sorumluluklarını başarıyla yerine getirme ve meslekî olgunluk seviyesi ile ilintilidir (Çoban, 2005).

Kişi karar verirken olumlu ya da olumsuz durumlar yaşar ki bu da onun gelişimiyle ilgilidir. Dolayısıyla bu devrede aile mutlaka duruma dâhil olmalıdır. Çocuklarına verecekleri kararlar konusunda danışmanlık yapmalıdırlar (Akbaba, 2002).

2.6. Mesleki Gelişim İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Telmannın da vurguladığı gibi “İlk mesleğe yöneltme bürosu Amerika Birleşik Devletleri’nde Frank Parsons tarafından 1908 yılında kurulmuştur. Frank Parsons meslek sahibi olmayan kişilere meslek edindirmek, mesleğini tanıma fırsatı bulamadan seçen ve bu durumdan hoşnut olmayan insanlara danışmanlık yapmak amacıyla bu büroyu kurmuştur. Parsons, meslek tercihinin ve mesleğe yöneltmede rehberlik etmenin objektif bir şekilde olması gerektiğini savunmuştur” (Şahin, 2007).

Meslek psikolojisinde, mesleki gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma bireyin meslek tercihi yaparken aldığı kararın hayatının belli bir dönemide belli bir anında verilen bir karar olmadığını, bireyin bu tercihleri yaparken mesleki gelişim süreçlerini tamamlamış olmasının beklendiği yani bireylerin verecekleri bu kararların çok yönlü gelişimsel bir süreç olduğunu vurgulamıştır (Bacanlı, 1995).

Super ve Kidd insanların belirli bir dönemde mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmada başarı sağladıkları ölçüde mesleki olgunluk kazanmış olduklarını vurgulamaktadır (Uzer, 1987).

2.6.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Meslek secimi aniden gerçekleşen bir durum değil, ardışık gelişimsel bir suretir. Kişi tercih ettiği mesleği rastgele yapmaz, seçtiği mesleğin tesadüf ile alakası yoktur. Mesleki gelişim, bir meslek seçim sınırına zaman içerisinde gelir ve uzun senelerden sonra gelişimini noktlayan bir suretir. Bu surete edinilen deneyim ve bilgi birikimi bu gelişimin bir parçası haline gelir. Ginzberg'in kuramının üç ana noktası vardır;

1. Meslek seçimi bir suretir. Meslek seçimi genellikle on yıllık bir zaman dilimine yayılan gelişimsel bir suretir.
2. Meslek seçimi geri dönülmez bir durumdur. Sure genellikle tersine çevrilemez; tecrübe geriye alınamaz; çünkü para, zaman ve egoya yatırımlarla sonuçlanır. Bireyde değişiklikler yaratır.
3. Farklı zelliklerin bir araya getirilmesiyle sağlanan mutabakat, yapılan bütün seçimlerin asıl kaynağıdır. Meslek seçim sureci, ilgiler, kapasiteler, değerler ve fırsatlar arasındaki uzlaşma ile sonuçlanır (Super,1952).

Ginzberg, meslek gelişiminin üç evrede gerçekleştiğini vurgular;

Ginzberg'in Mesleki Gelişim Dönemleri	Yaşlar
1. <i>Hayal (Fantezi) Dönemi</i>	5 – 11
2. <i>Geçici Seçim (Deneme) Dönemi</i> a) İlgi Basamağı (11-12 yaş) b) Yetenek Basamağı (13-14 yaş) c) Değer Basamağı (15-16 yaş) d) Geçiş Basamağı (17 yaş)	11 – 17
3. <i>Gerçekçi Dönem</i> a) Araştırma Basamağı (17-18 yaş) b) Billurlaşma Basamağı (19-21 yaş) c) Belirleme Basamağı (21-22 yaş)	17 – 23

2.6.1.1.Hayal Evresi (Fantasy Stage) : Bu dönem 5-11 yaşları arasındadır. Erken çocukluk evresi ve hayali düşüncelerden oluşur. Bu dönemde çocuğun düşüncelerinin gerçek ile ilgisi pek yoktur. Çocuk oyunu yavaş yavaş bırakır ve mesleklere yönelir ya da oyun ile mesleki tatminlerini gerçekleştirir. Mesleki tercihlerinde zevk ilkesi önemli bir yer tutar. Bu dönem çocuk için ebeveynlerinden takdir almak çok da önemli değildir. Kendini yetersiz gördüğünden etrafındaki kişilerle özdeşim kurar ve bu yetersizliğini telafi etmeye çalışır. Çocuk bu dönemde hoşuna giden mesleklerde çalışmak istediğini belirtmektedir. Çocuğun ebeveynlerini taklit etmesi mesleki seçimini ayırıştırıcı önemli kriterlerdendir. Deneme evresine yaklaştıkça çocuk meslekler ile ilgili sorumluluğunun farkına varmaktadır (Ed. Kuzgun, 1999:128-129).

2.6.1.2.Deneme Evresi (Tentative Stage) : 11-12 yaşlarından sonra başlayan bu evrede bir işin gerekli oluşu ile farklı işlerin gereklilik oluşturduğu beceriler

değerlendirilir. Bu aşamada; ilgiler, yetenekler, değerler ve gerçek başarılar, bu dönemin önemli içeriğini oluşturmaktadır. Birey hoşuna giden etkinliklere yönelme eğilimindedir. Bu evre, dört alt dönemden oluşmaktadır;

A. İlgi Basamağı (11-12 yaş) : Denemeye dayalı tercihler bu etapta gerçekleşir. Genel olarak ilgiler ön safhaya çıkar.

B. Yetenek Basamağı (12-14 yaş) : Birey kendine has olan yeteneklerini ve kendisinde var olan becerilerini daha gerçekçi bir biçimde algılamaya başlar ve bunlar arasında bir köprü kurma çabası içerisinde olur.

C. Değer Basamağı (15-16 yaş) : Bireyin toplumsal rolleri algılama ve kendisinin toplum içerisindeki konumunu değerlendirme biçimi ile meslek tercihi arasındaki bağı kapsamaktadır. Yani birey mesleğin finansal boyutu bir yana, diğer yönlerini de analiz etmeye başlar.

D. Geçiş Basamağı (17 yaş civarı) : Birey orta öğrenimlerini bitirip, iş arama ya da bir üst kurum olan yükseköğretime girme çabası içerisinde olur. Burada bireysellik ön planda ve ağırlıktadır (Ed. Gürhan, 2013).

2.6.1.3. Gerçekçi Seçimler Evresi (Period Of Realistic Choices) : Birey bu evrede, realiteye yakın, somut ve kendisine has özel tercihler yapar. Bu tercihler, bireyi bir işe ya da bir üst öğrenim kurumuna yönlendirir. Gerçekçi seçimler evresi de üç alt bölümden oluşmaktadır;

a. Araştırma Basamağı: Üniversite öğrenimine başladığı bu ilk yılda birey, meslek seçimine yardımcı olacak bilgi, beceri ve deneyimleri öğrenir. Bu dönemde birey mesleklerle ilgili bilgiye ulaşmaya çalışır, her türlü iş olanaklarını araştırır ve eğitimcilerden bilgi alma çabasıdadır.

b. Billurlaşma Basamağı : Birey daha önceki deneyimlerini ve mesleki tercihte etkili olabilecek içsel ve dışsal faktörlerin değerlendirmesini yapar. Bu değerlendirmeye dayalı belirli bir mesleki amaca yönelir.

c. Belirleme Basamağı : Bu evrede alınan kararlar kesinleşir, özel planlama yapılır, mutabakata varılır ve bazı ayrıntılar açıklığa kavuşur (Yeşilyaprak, 2001:209-210).

2.6.2. Super'in Yaşam Boyu Meslek Gelişim Kuramı

Adams; Super'in meslek gelişimini kavramsal bir hale getirmek için rahat bir değerlede fenomenolojik bir kaynak şeklinde adapte etmiş olup; kişinin meslek tercihindeki önceliği benlik kavramını gerçekleştirilmesi, bunun sadece ergenlik dönemi sürecine mahsus olmadığı, kişinin mesleğe entegrasyonu devam ettiği sürece zamana yayılan bir olay olduğuna vurgu yapmıştır (Yıldız, 2001).

Süper, kişinin benlik algısının meslek seçimini etkilemekte olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü benlik algısında kişinin kendisini nasıl algıladığı ve nasıl gördüğü söz konusudur. Aslında meslek seçimi kişinin kendisine olan bakış açısı olarak da değerlendirilebilir (Kuzgun, 1995-7:101).

İnsanlar yaşamları boyunca çeşitli rollere bürünürler ve bu şekilde kendilerine olan bakış açılarını geliştirirler. Bu şekilde kendilerini değerlendirmeyi, yeteneklerini denemeyi, başka kişilerin bakış açılarını değerlendirmeyi öğrenirler. Bu yaşamışlıkların sonucunda kendileri ile ilgili bir benlik tasarımı oluştururlar ve meslek tercihlerini buna paralel olarak gerçekleştirirler.

Benlik tasarımının oluşumu ve mesleki bir tercih olabilmesi için belirli bir gelişim süreci gerekmektedir. Bu süreç aşağıda belirtilen basamaklardan oluşmaktadır (Kuzgun, 1988:96).

- a) Büyüme Aşaması doğumdan – 14 yaş
- b) Araştırma Aşaması 15 – 24 yaş
 - Geçici Dönem (15 – 17 yaş arası)
 - Geçiş Dönemi (18 – 21 yaş arası)
 - Sınama Dönemi (22–24 yaşlar arası)
- c) Yerleşme Aşaması 25 – 44 yaş
- d) Koruma Aşaması 45 – 64 yaş

e) Çöküş Aşaması 65 yaş ve sonrası

2.6.2.1.Büyüme Aşaması (Doğum -14 yaş):

4 – 14 yaş aralığını kapsayan, çocukta bilincin oluştuğu, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak gelişim sürecinin hızlı olduğu bir dönemdir (Kuzgun, 2011:82). Büyüme aşaması çocuğun kendisine rol-model seçtiği kişi ile özdeşleştiği, benlik kavramının oluşmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde hayali ihtiyaçların önemi büyüktür ve giderek ilgilerin, yeteneklerin önem taşıdığı görülmektedir (Yeşilyaprak, 2012:199).

2.6.2.2.Araştırma Aşaması (15- 24 yaşlar arası):

Bu dönem meslekleri keşif dönemidir. Bireyin meslekler hakkında geniş bir fikre sahip olduğu, çeşitli kariyer seçeneklerini değerlendirdiği, çalışmak istediği işe karar verdiği ve bir işte çalışmaya başladığı dönemdir.

a. Deneme Dönemi (15–17 yaşlar arası): Bireyler bu dönemde isteklerini netleştirirler. İlgilerini çeken mesleklerin ne gibi ustalık ve maharet istediğini öğrenirler.

b. Geçiş Dönemi (18–21 yaşlar arası): Bireyler bu dönemde seçimlerini kesinleştirirler ve gerçek bir seçim için hazır konumda olurlar.

c. Sınama Dönemi (22–24 yaşlar arası): Bu dönem plan yapma dönemidir. Bireyler hedefledikleri planlara erişebilmek için gerekli işlemleri yapıp, özgeçmiş hazırlar ve iş başvurusunda bulunurlar (Yeşilyaprak, 2011:187).

2.6.2.3.Kuruluş/Yerleşme Aşaması (25-44 yaşlar arası):

Bu dönem bireylerin seçtikleri meslekte ilerleme dönemidir. Bireylerin mesleklerinde ileri seviyeye gelmek için iş çevresi kurma ve gerekli fırsatlar sağlama evresidir. Bireyin zihninde şekillendirdiği değerleri ve imajları, seçtiği mesleğin onu nasıl etkilediği soruları sorulur. Bireyde, mesleğine ilişkin var olan düşüncelerin

farklı bireyler ve kuruluşlar için önemli sonuçları vardır. Birey kendi iş yetkilerini izleme tekniği uygulayarak, mesleki pozisyonunu sağlamlaştırma ve mesleğinde ilerlemek için kendi profesyonel görünümünü değiştirme aşamasıdır. Kısacası, bireylerin mesleki kariyerini sağlamlaştırmak ve mesleğinde ilerlemek adına olumlu imgeler yarattığı aşamadır.(Giannantonio,M.c., Hurley- Hunsen A.E, 2006:323-324)

2.6.2.4.Devam Ettirme/Sürdürme Aşaması (45-64 yaşlar arası):

Bu aşamada bireyin iş yaşamında geldiği noktayı koruma çabası vardır. Burada bireyler mesleğinden ayrılma ya da mesleğine devam etme düşüncesi ile de karşı karşıya kalabilmektedir. Meslek seçimi ile ilgili düşünceleri bireyleri etkilemektedir (Gladding, 2013).

Bireyin meslek ile ilgili bu düşünceleri mesleğine devam etmesini sağlar. Her ne kadar birey mesleğini sürdürme kararı alsa da, mesleğini sürdürme yaşı, sosyal normlar ve mesleğin getirdiği ağır fiziksel kısıtlamalara bağlı olarak da değişebilir. Örneğin bir atlet belli bir yaştan sonra mesleğin gerektirdiği fiziksel gereksinimlerini artık karşılayamadığından mesleğini değiştirebilir (Giannantonio,M.c., Hurley-Hunsen A.E, 2006:324).

2.6.2.5.Çöküntü/Çözülme Aşaması (65 yaş ve üstü):

Bu aşama ileriki yetişkinlik dönemini kapsamaktadır. Fiziksel ve zihinsel kapasitenin yavaşladığı bir zaman dilimidir. Bir önceki dönemde birey statüsünü korumak için çaba sarf ederken, bu dönemde emeklilik yaşantısına alışmak için enerji sarf etmektedir. Yaptığı işler daha hafif olup, birey yaptığı işleri hobi niyetine yapmaktadır (Demir, 2011).

Hatta büyük firmalar ve endüstriyel şirketler, bu dönemde emekliliğe ayrılma hakkını elde etmiş bireyleri gençlere rol model olmaları ve onların iş deneyimlerinden yararlanmaları için ve işten ayrılınca kendilerini değersiz

hissetmemeleri için işte tutmaya devam etmektedirler (Giannantonio,M.c., Hurley-Hunsen A.E, 2006: 325).

1990 yılında Super, insan hayatındaki ilgi, yetenek, mesleki gelişim kavramlarına ilişkin 14 maddelik bir açıklama yapmıştır:

1-İnsanlar özellikleri, ihtiyaçları, değerleri, ilgileri, karakteristik çizgileri, kendilerini algılamaları ile birbirinden ayrılıyor.

2-İnsanların yeterlilikleri temel karakteristik özelliklerinde belirleniyor.

3-Her meslek/iş geniş sınırları garantilemek için tarif edilen kişisel çizgiler ve özelliklerden, farklı eylemlerden oluşan farklı bireylere ihtiyaç duyar.

4-İnsanların mesleki gelişim kavramları yaşadıkları, mesleki tercihleri, yetişkinlik durumları, zaman ve çalışma deneyimleri sonucu değişiyor.

5-Değişim süreci, çeşitli aşamalardan meydana geliyor. Bunlar: büyüme, çalışma, bakım, koruma aşamalarıdır. Bu aşamalar fantezi ve deneme aşamasının gerçekçi evresi, sınama aşamasının sabit evresidir.

6-Mesleki modelin temeli, bireyin kökeni, zihinsel becerileri, eğitimi, kişisel özellikleri, mesleki olgunluğu ve sağlanan olanaklar sonucunda ayrılıyor.

7-Mesleğin her evresinde çevrenin gereksinimleriyle başa çıkmak bireyin bunları karşılamaya hazır olup olmamasına bağlıdır (Mesleki Olgunluk).

8-Mesleki olgunluk varsayımsal bir yapıdır.

9-Mesleki olgunluğun gelişmesine, hayat aşamalarında yetenek ve ilgilerin olgunlaşmasına, gerçeğin denenmesine ve mesleki olgunluk kavramının geliştirilmesine yardım edilebilir.

10-Mesleki gelişim kavramı işleme ve uygulama sürecinde mesleki gelişim anlamına geliyor.

11-Sentez veya uzlaşma süreci-bireysel ve çevresel faktörler, kişilik kavramları ve arasında rol oynama, görüşme ve gerçeklik anlama geliyor.

12-Bireyin yaptığı işten ve hayattan memnun olması kendi özellikleri, değerleri, ilgileri, kişisel çizgileri, ihtiyaçlarını karşılama ve kendi kişilik kavramını gerçekleştirme derecesine bağlıdır.

13-İnsanların işinden memnun olma derecesi mesleki gelişimi için kişilik kavramını gerçekleştirme derecesiyle orantılıdır.

14-Birçok insanda kişisel odak nokta mesleğini garantilemek olurken, bazı insanlarda ise tesadüfi kalıyor, herhangi bir periferik nokta olmasa bile mesleğindeki pozisyonunu garantiliyor.

Super'in iddiaları insanların hayatlarının çeşitli evrelerinde meslek gelişimleri için bilgiyi nasıl ve niçin kullandıklarını açıklıyor. Super insanların ilgilerini kişilik kavramlarını eğitilerek ifade edildiklerini söylüyor (Mollov ve Kirilov, 2011).

2.6.3. Tiedman ve O'Hara'nın Mesleki Gelişim Kuramı

Tiedman ve O'hara'ya göre bir kişinin mesleki olgunluk gelişimi, kişiliği ile ilgili krizleri çözdükçe oluşan, aynı zamanda bilişsel gelişim süreci ile de paralellik gösteren bir oluşumdur. Yani benlik durağan olmayan, her kriz sonrasında yeni deneyimler kazanan, kararlılık ve tutarlılık demektir. Bireyin kimlik gelişiminin oluşmasında karar verme olanaklarını da geliştirir. Bu gelişme Tiedman ve Oharaya göre, ayırıştırma ve bütünleştirme olarak iki farklı işlem ile gerçekleşir.

Ayırıştırma: Kişinin kendisine ve dış dünyaya ilişkin uyarıcılar arasındaki farklılıkların farkına varması. Ayırıştırma kişinin kendi özünü ve mesleklerin değişik özelliklerini değerlendirebilmesidir. Karmaşık bir süreç olup bireye özgü bir dönemdir.

Bütünleştirme: Kişinin oluşturduğu özünü dışarıdan aldığı uyarıcılarla her defasında uyumlu duruma getirmesidir. Sosyal ortam ile kendi özü arasında bir bağ oluşturabilmesidir.

Birey toplum içerisinde bir statü edinmeye ve aynı statüdeki insanlar tarafından kabul görmeye çalışır. Birey ve toplum aynı çerçevede bütünleşirse başarı ve doyum kaçınılmaz olur (Kuzgun, 2009).

2.6.4. Isaacson'un Mesleki Gelişim Süreci

Mesleki gelişim bireyin çocukluk yıllarında hayalini kurduğu bir meslek düşüncesi ile başlayıp bir meslek edininceye kadar devam eden bir süreçtir. Isaacson bu süreci beş basamakta incelemiştir (Kaya, 1997:141-143).

1- Uyanış ve Farkında Olma Dönemi (Awareness) 5-12 yaş aralığı. Bu dönemde çocukta mesleklerle ilgili bilinç oluşmaya başlamaktadır. Okul öncesi ve ilkököl dönemine dayanan bir süreç olup, çocuk etrafındaki kişilerin uğraştığı meslekleri ve meslek çeşitliliklerini görmeye ve bunlar arasındaki farklılıkları anlamlandırmaya çalışır. Çocuk bu dönemde kendisi ve başka kişiler arasında farklı ilgilerin, yeteneklerin, hedeflerin olduğunu ve bunların benzer noktalarının da olabileceğinin farkına varmaya başlar.

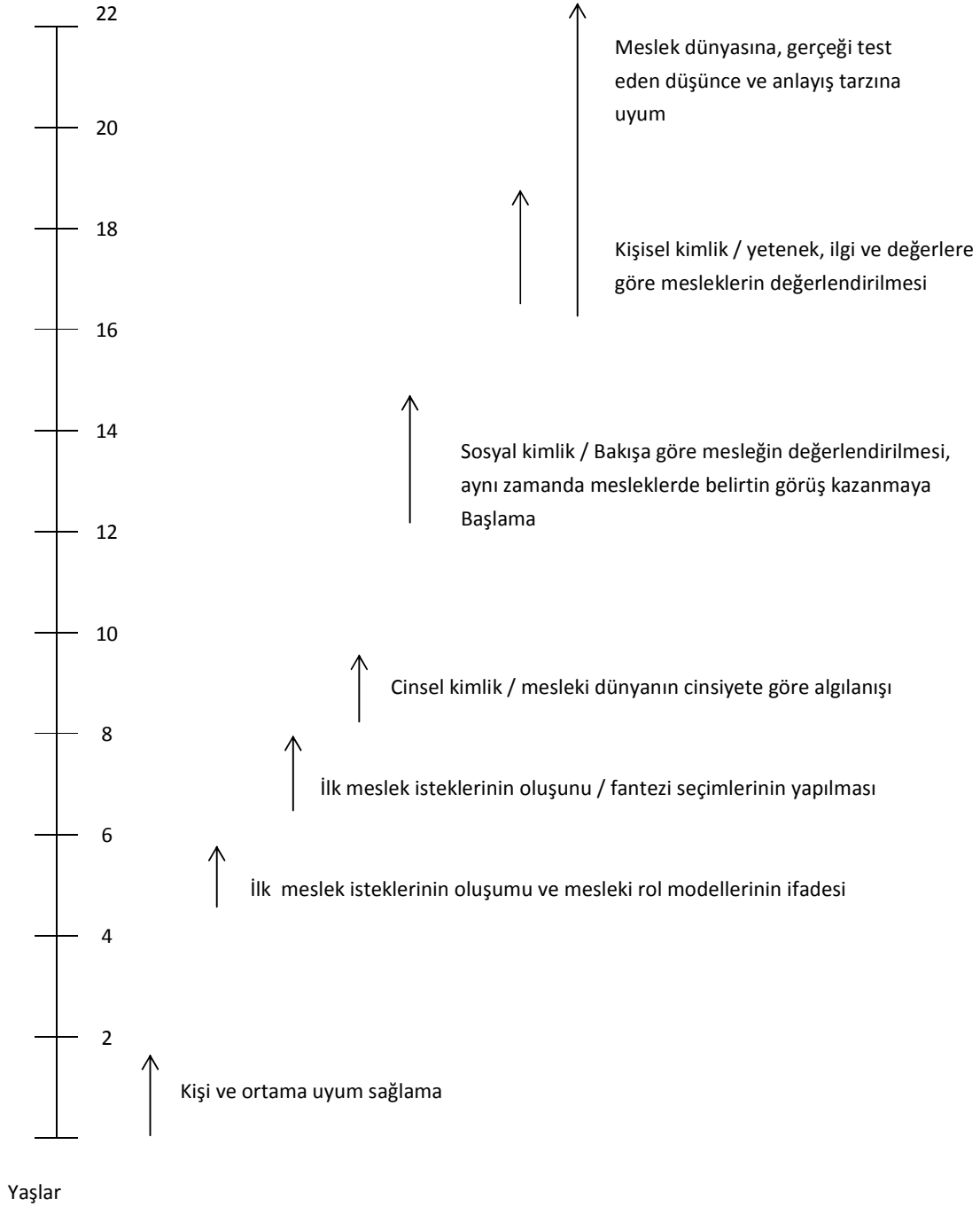
2- Meslekleri Keşfetme ve Araştırma Dönemi (Exploration) 12-15 yaş aralığı. Bu dönem de çocuk kendi nitelikleri ile mesleklerin özellikleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları öğrenmeye ve keşfetmeye başlar. Meslekleri keşfetmesi bakımından bu dönem önem taşımaktadır.

3- Karar Verme Dönemi (Decision Making) 15-18 yaş aralığı. Bu dönemde artık genç kendisini ve mesleklerin niteliklerini algılamakta, bunlara dayanarak bu bilgileri değerlendirebilmektedir. Meslekleri ve kendi özelliklerini eşleştirmekte, gelecek ile ilgili hedefler oluşturmaya başlamaktadır. Bu hedefler önceleri geçici görülebilir fakat giderek olgunlaşmaya başlar, planlar yapılır ve mesleki kararlar verilir.

4- Hazırlık Dönemi (Preparation)18-23 yaş aralığı. Bu dönemde birey seçtiği okul türü ve okuldaki bölümü ya da yaptığı faaliyetlerle mesleğe hazırlanmaktadır. Seçtiği meslekle ilgili bilgi birikimini artırmaya, beceri oluşturmaya, belirli mesleki

davranışlar geliştirerek bu mesleği yapmaya hazır hale gelir. Bu alanda iş başvurularına kendini hazırlar (Güler, Eren ve Karabacak, 2005).

5- İşe Yerleşme Dönemi (Employment) 23 yaş ve sonrası. Bu dönemde birey mesleğini yapmaya başlamış ve iş dünyasında yerini almıştır. Önceden kazanmış olduğu bilgi birikimini ve edindiği becerilerini işe koymaya başlamıştır. Diğer bir yandan da mesleki gelişimini sürdürmektedir (Güler, Eren ve Karabacak, 2005).

Şekil 1

Yaşlara Göre Mesleki Seçim Örüntüleri

2.6.5. Havighurst'un Mesleki Gelişim Evreleri

5-10 yaş aralığı	Bu dönemde birey çalışan kişilerle özdeşim kurmaya başlar. Birey anne – babası ve hayatında önemli yeri olan yakın çevresindeki çalışan insanlarla özdeşim kurmasını öğrenir. Çalışma kavramını kişiliğinin bir parçası haline gelir.
10-15 yaş aralığı	Bu zaman diliminde birey çalışma ile ilgili belli başlı alışkanlıklar kazanmaya başlar. Birey zaman planlaması yapmayı öğrenir. Zamanını ve enerjisini evde yaptığı işlere ve ödevlerine eşit bir şekilde paylaşmasını öğrenir. Yeri ve zamanı geldiğinde işi oyundan daha ön planda tutmayı öğrenir.
15-25 yaş aralığı	Bu dönemde birey mesleğini icra eden olarak bu alanda belirli bir statü kazanma içerisindedir. Bir mesleği tercih etme, mesleğin özelliklerine hazır olma ve bu alanda ilerleme peşindedir. Ekonomik anlamda doyum sağlama ve bir güvence altında olma isteğindedir. Aynı zamanda mesleki tecrübe edinmektedir.
25-40 yaş aralığı	Birey bu dönemde icra etmiş olduğu meslekle üretici konumuna gelmiştir. Mesleğin gerektirdiği becerileri geliştirmekte ve kariyer basamaklarını yavaş yavaş tırmanmaya başlamaktadır (Onur, 1998).

2.7. Mesleki Olgunluk

Mesleki olgunluk; insanların yaş dönemlerine uygun kararlar alabilmesi ve mesleki gelişim görevleri ile başa çıkmaya hazır olması olarak tanımlanmaktadır. (İşgör, Sezer, 2008:239-252).

King'e göre mesleki olgunluğun tamamlanmış olması, kişilerin gelişim dönemi özelliklerine uygun bir meslek tercihi yapabilmeleri için gerekli donanımına sahip olmaları ve dönemine uygun gelişim görevlerini yerine getirebilmeleri gerekmektedir (Çoban, 2005).

Super mesleki olgunluk kavramını; "kişinin birinci evre olan bireyin araştırma evresinden sonuncu evre olan çöküş evresine kadar geçen zaman dilimi içerisinde mesleki gelişim doğrultusunda vardığı yer" olarak tanımlamaktadır (Bacanlı, 1995).

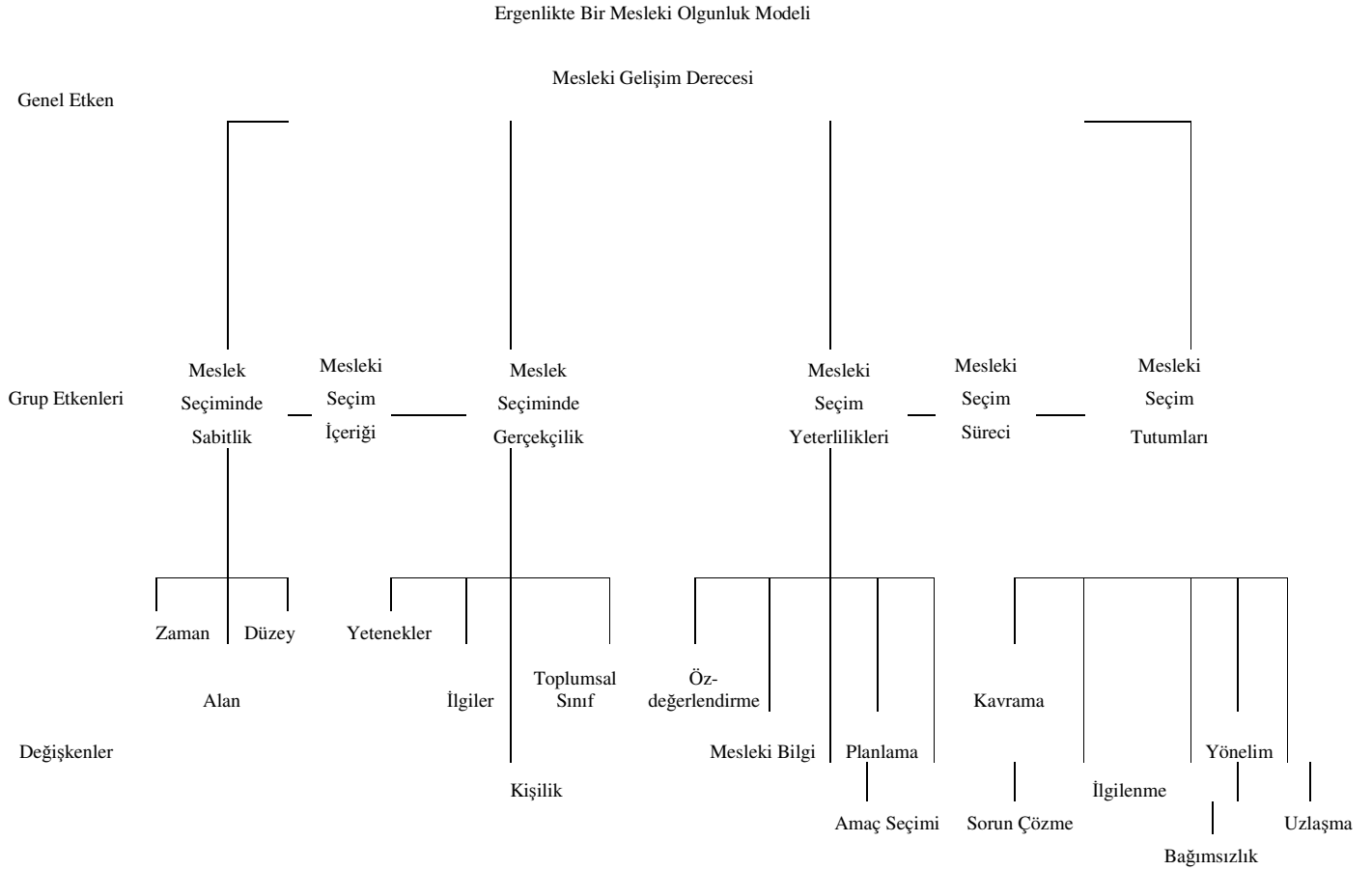
Crites'in mesleki olgunluğun tanımlarının altındaki asıl hipotezi, mesleki gelişimin ilerleyen yaş ile beraber belirli bir doğrultuda sistemli bir şekilde değişmesidir. Mesleki gelişim ilerleyen yaş ile birlikte gerçek amaca daha fazla hizmet etmektedir. Birey verdiği kararlarda daha real ve daha bağımsız olacağını düşünmektedir. Ergenler, lise yıllarının başında vermiş oldukları kararın daha bulanık, lise yıllarının sonunda verdikleri kararın ise gerçeğe daha yakın ve daha özgürce verilmiş bir karar olduğunu düşünmektedir. Osipow'a göre, mesleki olgunluk, bireyleri 14 yaşında iken yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda belirledikleri hedef ve yaptıkları planlar birinci derecede önem taşıırken, 45 yaşında iken kendinden yaşça daha genç kişilerle bir yarış içinde olduğu ve seçtiği mesleği bu şekilde sürdürmesi olarak tanımlamaktadır (Sayın, 2000).

Savickas mesleki olgunluğu, meslekle bağlantılı pozisyonda olma, meslekler hakkında gerekli olan bilgilere ulaşma, mesleklerin özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olma ve bu doğrultuda uygun seçimler yapabilmeye hazır olma olarak tanımlamaktadır (Kepir, 2011).

2.7.1.Crites'in Mesleki Olgunluk Kuramı

Crites, Ginzburg'in gelişim kuramı ile Super'in mesleki olgunluk boyutlarını birleştirerek, buna yeteneğe ilişkin Vernon ve Brut tarafından yapılan faktör analizi çalışmalarından elde edilen bazı bulguları da katarak mesleki olgunluk modelini ortaya koymuştur. Vernon ve Brut yeteneklerinin yapısı üzerinde çalışmalar yapmıştır. Onlar yeteneklerin hiyerarşik bir şekilde düzenlendiğini savunmuşlardır. Bu şekil 2 de gösterilmektedir.

Şekil 2

Şekil 2’de de görüldüğü gibi meslek seçimi süreç ve içerik olarak ikiye ayrılmaktadır. İçerikte, ergenin eğitimini tamamladıktan sonra belirlemiş olduğu mesleğe girmesi amaçlanmaktadır. Süreçte ise, kişinin bir meslek sahibi olmadan önce yaşadığı kararlar sürecini gösterilmektedir. Ayrıca mesleki seçim süreci, bu sürecin parçalarından bazılarını oluşturan tutum ve yeterlilikleri kapsamaktadır. Tutumlar ergenin meslek seçiminde ne derece gerçekçi olduğunu gösterir. Bunlar ergenlerin uzlaşmacı olup olmadıklarını, ilgilerini, bağımsızlıklarını, yönelimlerini ve mesleki tercihlerindeki kararlılıklarını da göstermektedir. Yeterlilikler ise bilgi, kavram, açık fikirli olma, başa çıkma düzeneklerini sağlayan kognitif ve zihinsel parametrelerdir. Bunlarda kişinin kendisini nasıl keşfedeceğini, mesleklerin özelliklerini ve mesleklerle ilgili bilgileri nasıl edinilebileceğini, hedeflerini belirleyebilmelerini, plan yapma yeteneklerini ve sorun çözme becerilerini yerine getirir. Bu tutumlar ve yeterlilikler birlikte incelendiğinde, mesleki kararlar aşamasında etkili olan mekanizmalar olduğu görülmektedir (Evren, 1999).

Crites, Super’in geliştirdiği mesleki olgunluk boyutlarını incelediğinde mesleki olgunluğun, mesleki seçimden daha kapsamlı ve daha önemli olduğunu belirtmiştir. Crites mesleki olgunlukta, bireyin meslek seçimine ilişkin tutumlarını, iş gereksinmelerini, plan yapma etkinliklerini, yeteneklerini ve mesleki becerilerinin gelişimini ortaya koymaktadır. Crites bu düşünceleri sonucunda “Ergenlikte Mesleki Olgunluk” modelini geliştirmiştir. Bu modeli temel alarak da “Mesleki Gelişim Envanterini” oluşturmuştur. Mesleki olgunluk düzeyinin ölçülmesine ilişkin birçok çalışma yapan Crites, alınan mesleki kararların gerçekçi olmasında kritik nokta olan tutum ve yeterlilikler tarafından olgunluğu ölçmek için “Mesleki Olgunluk Envanterini” geliştirmiştir (Bacanlı, 1995). Crites bu envanterde ergenlikte mesleki davranışları olgunlaştıran altı boyuttan bahsetmiştir.

1-Mesleki tercihlerin tutarlı olması

2-Mesleki tercihlerin içeriği

3-Mesleki tercihlerin realitesi

4-Mesleki tercihlerin yeterliliği

5-Mesleki tercihlerin süreci

6-Mesleki tercihlerin tutumları

Crites mesleki tercihlerin içeriğinin ve sürecinin, mesleki boyutlar arasında en yararlı ve en anlamlısı olduğuna vurgu yapmıştır (Erkan, Kaya, 2012).

Crites daha sonraki çalışmalarında çocukluğun son evresinden geç ergenlik evresine kadar olan dönemin mesleki olgunluk seviyelerini tespit etmek için mesleki olgunluk envanterini geliştirmiştir (Evren, 1999). Daha sonraki zamanlarda Crites mesleki olgunluk envanteri geliştirmek için çalışmalar yapmış, bu envantere benzeyen bir mesleki olgunluk envanteri geliştirmiştir (Bacanlı, 1995).

2.7.2.Mesleki Olgunluğun Boyutları

Mesleki olgunluk ölçümü Super tarafından 1955 yılında, ilk ergenlik döneminden yani yaklaşık olarak 15 yaştan 35 yaşa kadar olan dönemde, kariyer gelişim araştırması için Kariyer Örnek Çalışmasının bir parçası olarak tanımladığı ve betimlediği beş temel boyut ortaya koymuştur:

- 1) Boyut: Meslek seçim oryantasyonu:
 - a. Bir bireyin meslek tercihi ihtiyacı
 - b. Meslek seçimi kararına tesir eden faktörler
- 2) Boyut: Bilgi ve planlama:
 - a. Kişilerin meslekler ile ilgili karar verirken güvenilir bilgilerin belirlenmesi
 - b. Mesleğe mantıksal bir şekilde hazırlanma ve kronolojik bir biçimde gelecek için plan yapma
- 3) Boyut: Mesleki seçimlerin tutarlılığı:

Ergen bir bireyin çeşitli meslekler ile ilgili yaptığı seçimlerinde bir zaman diliminden diğerine kadar olan tutarlılığı (Crites, 1970)
- 4) Boyut: Kişisel özelliklerin belirginleşmesi:
 - a. Bireyin karar verme konusundaki psikolojik özellikleri

- b. İlgilerin tutarlılığı
 - c. Bireyde değerlerin belirgin hale gelmesi
 - d. Bireyin meslek tercihinde özgürlük
 - e. Başarılması gereken görevler
- 5) Boyut: Mesleki seçimlerin akıllığı:
- a. Mesleki tercihlerin realitesi
 - b. Bireyin meslek kararlarının; tercih edilen meslek ve yeteneklerin uyumu
 - c. Seçilen kariyer alanı ve ilgilerin uyumu
 - d. Kariyer eğitimi için ekonomik kaynakların ulaşılabilirliği (Crites, 1972-1973)

Super ve Overstreet 1960 yılında karışık ve yapı geçerliliği olan altı mesleki olgunluk belirtisi sunmuştur: (Tsen, Rhodes, 1973)

1. BOYUT: Meslek Seçimi
2. BOYUT: Mesleki Sorumluluğun Kabulü
3. BOYUT: Mesleki Bilgiler
4. BOYUT: Mesleki Planlama
5. BOYUT: Mesleki Planlama Boyutu
6. BOYUT: Mesleki Kaynak Kullanımının

Crites 1969 yılında mesleki olgunluğu dört boyutta ve daha detaylı bir şekilde analiz edilebileceğini göstermiştir (Crites, 1970).

1. BOYUT: Mesleki seçim tutarlılığı
 - a) zaman
 - b) alan
 - c) seviye
 - d) aile

2. BOYUT: Mesleki seçim akıllılığı
 - a) yetenekler
 - b) faaliyetler
 - c) ilgiler
 - d) sosyal sınıf

3. BOYUT: Mesleki seçim yeterliliği
 - a) problem çözme
 - b) planlama
 - c) mesleki bilgi
 - d) kendini tanıma
 - e) amaç seçimi

4. BOYUT: Mesleki seçim davranışları
 - a) katılım
 - b) oryantasyon
 - c) bağımsızlık
 - d) tercih
 - e) algı

Gribbson ve Lohnes, mesleki olgunluk boyutlarının mesleki plan yapabilmek için önemli olduğunu altını çizmişlerdir. Mesleki olgunluğu şu şekilde düzenlemişlerdir: (Tsen, Rhodes, 1973)

1. Müfredat tercihindeki faktörler,
2. Meslek seçimindeki faktörler,
3. Sözel olarak güçlü ve zayıflık,
4. Öz değerlendirme niteliği,
5. Bireysel değerlendirme kanıtı,
6. Seçimin bağımsızlığı

2.8. Mesleki Rehberliğin Tanımı ve Önemi

Günümüzde gelişmiş toplumlarda, nitelikli insan gücü ihtiyaçlarını karşılamak, bireylerin meslek seçimlerinde isabetli ve sağlıklı karar almalarında etkin olmak, eğitimin her basamağında yöneltme, yönlendirme gibi bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardım edecek psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri kurulmuş ve geliştirmiştir (Bozgeyikli, 2008).

Mesleki rehberlik tanımı ilk kez 1909'da Pearsons tarafından ortaya atılmıştır. O dönemde mesleki rehberlik şöyle tanımlanmıştır: “Gençlerin meslek çeşitlerini tanımaları ve kendi özelliklerine uyan meslekleri tercih etmeleri, tercih ettikleri meslekleri icra etmeye hazır duruma gelmeleri ve mesleki gelişmelerinin oluşması amacıyla yapılan yardım hizmetidir”. Bu hizmetler üç aşamada gerçekleşir:

- I. Bireyi ve özelliklerini tanıma
- II. Meslek alanlarını ve özelliklerini tanıma
- III. Bireyin kişisel özellikleri ve şartları ile mesleklerin gerektirdiği nitelikler arasında bağlantı kurup, bireyin kendisine uygun bir mesleği seçmesine yardım etme (Kepçeoğlu, 2001:63-64).

Tan'a (1993) göre, insanlar çocukluk dönemlerinde aile üyelerinin ve yakın çevresindeki tanıdıklarının yaptıkları işleri görür ve onları oyunlar yolu ile taklit ederler. Bu dönem çocukların meslekleri taklit ettikleri bir dönemdir. Daha sonra ki dönem son çocukluk dönemine rast gelmektedir. Bu dönemde çocuklar etkisi altında kaldıkları mesleklerle ilgili hayal kurarlar. Örneğin futbolcu olmak gibi. Bu dönem mesleki gelişimde fantezi dönemidir. Ön ergenlik döneminde mesleklerle ilgili biraz daha bilinçlidirler fakat yine de duygusal davranmaktan kaçınmazlar. Ergenlik döneminde biraz daha gerçekçi görmeye başlarlar. Son ergenlikte ise genç bazı mesleklere doğru yönelmektedir. Bu dönemin sonuna doğru genç bir meslek üzerinde karar kılıp bu mesleğe hazırlanmaktadır. Mesleki rehberlik, çocukluktan başlayan bu süreci yakından takip ederek mesleki gelişim sürecinde bireylere yapılan yardım faaliyetidir.

Kaya'ya (2007:138-139) göre, teknolojinin hızlı gelişmesi, meslek çeşitlerinin artması kişilerin mesleki seçimlerini güçleştirmiş, geleceğe dair plan yapmayı zorlaştırmıştır. Bu değişimler sonucunda kişilerin yaşadıkları sorunlar mesleki rehberlik ihtiyacını doğurmuştur.

Meslekî rehberlik, bireylerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kişisel özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacı ile bireylere yapılan yardım olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2005).

Tan'a (1992:42) göre, mesleki rehberlik hizmeti, kişinin ilgi, yetenek, ihtiyaçlarına uygun, severek başarıyla icra edecek bir mesleğe sahip olmasını amaçlayan meslek rehberlik hareketi olarak doğmuştur.

Mesleki rehberlik, meslek seçiminde etkili olan kişinin bireysel özellikleri dikkate alınarak bir uzman tarafında yapılan yardım sürecidir (Tan ve Baloğlu, 2011:127).

Kuzgun'a (1980) göre, öğrencilerin büyük bir kısmı bir üst kuruma geçerken hangi okulu ve hangi bölümü tercih edecekleri ile ilgili gibi problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemleri en az hasarlı bir şekilde atlatmak için öğrencilerin profesyonel bir bireyden yardım alması gerekmektedir. Burada mesleki rehberliğin önemi ortaya çıkmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinde (madde 8) mesleki rehberlik, eğitim süreci içerisinde her öğrenciye; meslek tercihi yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilmesi beyan edilmektedir (MEB, 2001).

Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetlerinden beklenen görev, öğrencilerin ilgi alanlarının, yeteneklerinin ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak, aynı zamanda ülkenin ekonomik durumu da göz önünde

bulundurularak öğrenciyi bir üst öğrenim kurumuna ve iş alanlarına yönlendirilmelerine yardımcı olmaktır (Madde 5, MEB, 2003).

Özgüven (1998:358-359)'e göre, mesleki rehberlik, kişilerin özelliklerine uygun ve mesleklerin gerektirdiği koşullar göz önüne alınarak değerlendirme yapmasına ve bir sonuca ulaşmasına, kişinin toplumun kalkınmasına katkıda bulunabileceği bir mesleği seçmesine yardım edilmesidir.

Deniz ve Erözkan'a (2014) göre, mesleki rehberlik kişinin mesleki gelişimi, eğitimi ve meslek seçimleri yönünde yapılabilecek sistemli yardım etme durumudur.

Mesleki rehberlik, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda, kişinin ilgi ve yetenekleri göz ardı edilmeden, mesleklerin nitelikleri ile uyum sağlaması ve bu doğrultuda meslek seçimi yaparken kişiye yardım edilme süreci olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, Tekin, Sözen, 2013).

Kepçeoğlu'na (1993:57) göre, mesleki rehberlik kişilerin çeşitli meslekleri tanımaları, ilgilerine ve yeteneklerine aynı zamanda kişisel özelliklerine uygun meslekleri seçmeleri, onlara hazırlanmaları ve bu alanlarda gelişim göstermeleri amacı ile kişilere yapılan yardım sürecidir.

Tan ve Baloğlu'na (2011:127-128) göre, mesleki rehberlik kişinin kendi vasıflarını tanımasına; meslekleri ve mesleklerin özelliklerini ayrıntılı bir şekilde öğrenmesi; kendi vasıfları ile mesleğin özellikleri arasında bağ kurması için yapılan yardım faaliyetidir.

18. Millî Eğitim Şûrasında, ilköğretim ve ortaöğretim boyunca mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerini de bünyesinde barındıracak, gelişimsel rehberlik anlayışı ile kademeler arası geçişte yöneltme ve yönlendirme kararlarına dayanak teşkil edecek objektif verileri sistematik olarak derlemek, izlemek ve değerlendirmek üzere; öğrencilerin akademik beceri, ilgi ve özel yetenek profillerini oluşturacak şekilde yeni bir model oluşturulması şura kararlarındandır (www.meb.gov.tr.17.12.2010).

2.9. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar:

Serkan Altuntaş (2013), lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda, mesleki olgunluğun cinsiyet ve okul başarısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ama okul türü, gelir düzeyi ve doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur.

Ayten Aydın Orhan (2011), araştırmasında lise öğrencilerinin Mesleki Olgunluk düzeyleri ve Karar Verme Stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları, lise türlerine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Ayrıca okul türü ve sınıf düzeyinin, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin de anlamlı olduğu görülmektedir. Okul türü ve sınıf düzeyinin lise öğrencilerinin mantıklı-sistemik karar verme, iç-tepkisel karar verme, bağımlı karar verme ve kararsızlık karar verme puan ortalamaları üzerindeki ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Ali Ercan Ürün (2010), araştırmasında lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada kendine saygı düzeyi ile mesleki olgunluk düzeyinin; okul türü, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, öğrenim gördükleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkide, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkide, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkide, öğrenim gördükleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Kelsüm Şahin (2010), ortaöğretim öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile demografik özelliklerinden meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmama durumu dışında kalan, cinsiyetleri, yaşları, lise türleri, gelir düzeyleri, anne-baba eğitim durumları, eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumları, algıladıkları başarı düzeyleri, meslek seçiminde yardım alıp almama değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kutluay Köküsoy (2008), Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi sonucunda, Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oldukça düşük bulunmuştur.

Yasemin Kutluğ (2007), çocuk gelişimi eğitimi ile okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ve kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda, genel olarak bakıldığında öğrencilerin bölümleri, puan türü, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin mesleki olgunlukta ve kendini kabulde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ancak kendini kabul düzeyi ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu ilişki kendini kabul düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir.

Arzu Gülbahçe (2007), “Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan Öğrencilerin, Sosyal Karşılaştırma ve Benlik İmgeleri Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” araştırmasının sonuçlarına göre; farklı mesleki olgunluk düzeyi olan öğrencilerin, sosyal karşılaştırmaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk açısından aralarında fark olduğu tespit edilmiştir. Babaları farklı eğitim durumundaki öğrencilerin, mesleki olgunluk açısından aralarında fark olduğu, anneleri farklı eğitim durumundaki öğrencilerin, mesleki olgunluk açısından aralarında fark olmadığı tespit edilmiştir. Mesleki tercihleri farklı olan öğrencilerin, mesleki olgunluk açısından aralarında fark

olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunlukları açısından aralarında fark olduğunu edilmiştir.

Arzu Şahin (2007), Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretimde yöneltme yönergesinin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihleri araştırmasının sonucuna göre, meslekî olgunluk ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Diğer yanda öğrencilerin yönlendirildikleri okul türü ile meslekî olgunlukları arasında anlamlı yönde bir farklılık bulunmuştur. Meslekî olgunluk düzeyi arttıkça öğrencilerin akademik eğitime yönlendirildiği gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha olgundur.

Mustafa Sürücü (2005), genel liselerdeki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenden algılanan sosyal destek puanları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mesleki olgunluk düzeyi ile cinsiyet ve sosyoekonomik düzey arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aile, arkadaş, öğretmen, genel sosyal destek puanları cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark göstermemiştir.

Eda Kargı (2002), okul öncesi öğretmenliği programında okuyan üniversite öğrencilerinin benlik algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucuna göre, benlik imgesi ile mesleki olgunluk arasında, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulunmuştur. Araştırmada incelenen diğer değişkenlerden anne-babanın eğitim düzeyi, mesleği, üniversiteye gelmeden önce "şehir" de yaşam faktörlerinin bu ilişkiyi yordamadığı, ancak üniversiteye gelmeden önce "büyükşehir" de ve "ilçe" de yaşamış olma faktörlerinin mesleki olgunluk ile benlik imgesi arasındaki ilişkinin yordayıcısı olabileceği belirlenmiştir.

Süreyya Acısu (2002), tarafından korunma altında olan lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul türü ve diğer bağımsız değişkenlerin mesleki

olgunluk düzeyi üzerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ortalamaları arasında lise öğrencileri lehine, sınıfa göre üçüncü sınıf lehine, cinsiyete göre kız öğrenciler lehine önemli farklılıklar bulunmuştur. Mesleki olgunluk puan ortalamaları ile okul başarısı arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tarık Sekmenli (2000), lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin cinsiyet, algıladıkları başarı, alanlar, anne- babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve algıladıkları anne-baba tutumlarına göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyete göre mesleki olgunluk düzeylerinde kızlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri bakımından akademik başarısını yüksek algılayanlar lehine, fen alanında eğitim görenler lehine, anne ve babanın eğitim düzeyi yüksek olanlar ve anne-baba tutumlarını demokratik tutum olarak algılayanlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin sürekli kaygı düzeyi ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında kızların yüksek kaygıya sahip olduğu, öğrenci başarısı yükseldikçe kaygının azaldığı, lise 2.sınıfta fen alanını seçmeyi düşünen öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük olduğu, anne-babanın eğitim düzeyi yükseldikçe sürekli kaygı düzeyinin azaldığı, anne-babalarını demokratik tutuma sahip olarak algılayan öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük, otoriter tutum içinde algılayanların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, sosyoekonomik düzeyleri yüksek olanların kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır.

Melda Evren (1999), tarafından mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi incelendiğinde, mesleki grup rehberliği uygulaması alan ve almayan cinsiyetleri farklı öğrencilerin mesleki olgunlukları, mesleki benlik algıları ve mesleki benlik algıları doğrultusunda meslek tercihi yapmaları arasında fark olup olmadığı incelenmiş ve deney ve kontrol gruplarının mesleki olgunluk puanları arasında mesleki grup rehberliği alan deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Şerife Gonca Zeren (1999), yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babalarının eğitimi, ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumu ile ailelerinin gelir düzeyi değişkenleri açısından gruplar arasında, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu araştırmada yeterli mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Aşkın Bayındır (1999), tarafından bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, kız ve erkek öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Meslekî olgunluk ile demokratik anne-baba tutumu arasında olumlu, koruyucu-istekçi anne ve baba, otoriter anne ve baba tutumu arasında olumsuz ilişki bulunmuştur.

Y. Dilek Kağnıcı (1999), ODTÜ hazırlık okulu öğrencilerinin mesleki olgunluklarını incelemiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını bulunmuştur. Yas ve annenin eğitim durumu değişkenlerine göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında bir fark olmadığını tespit edilirken, baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin mesleki olgunluklarında arasında fark saptanmıştır.

Aygün Uskaner (1999), tarafından mesleki grup rehberliğinin lise birinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi incelenmiş olup, gençlerin kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşabilmeleri için grup rehberliğinde, kişilik tiplerini tanımaları, ilgilerinin farkına varmaları ve meslekleri tanımaları hedef alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında 0.05 düzeyinde anlamlı farklar görülmüştür. Bu bulgu deney grubundaki ön test - son test arasındaki anlamlı farkın uygulanan mesleki grup rehberliğinden ileri geldiğini

kanıtlamaktadır. Ayrıca, mesleki grup rehberliği yönteminin liselerde öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini arttırmada etkili olduğu gösterilmiştir.

Zehra Kalafat (1998) ise, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ve mesleki geleceğe bakışlarının belirlilik, iyimserlik, verimlilik özellikleri açısından okul türü ve cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, lise son sınıf öğrencilerinin %39,25'inin mesleki olgunluğa ulaştığı saptanmıştır. Öğrencilerin okul türü ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuş, bu farklılık genel liseler lehine çıkmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunlukları arasında anlamlı bir fark bulunmuş, bu farklılık kızlar lehine bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki geleceğe bakışlarında sırasıyla verimlilik, belirlilik ve iyimserlik özelliklerinin olduğu saptanmıştır. Okul türlerine göre öğrencilerin mesleki geleceğe bakışlarında belirlilik, iyimserlik ve verimlilik özellikleri bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Cinsiyete göre de iyimserlik özelliği bakımından kız ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmuş, verimlilik ve belirlilik özellikleri bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin okul türlerine göre mesleki olgunluk düzeyleri ve mesleki geleceğe bakışları açısından da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Pervin Nedim Bal (1998), lise öğrencilerinin mesleki karar verme olgunlukları ile benlik kavramları, aile ortamlarının psikososyal algılanışı, akademik başarıları, sınıf seviyesi, anne babanın eğitim düzeyi, okullarında rehberlik servisinin olup olmaması, özel ve devlet liselerinde okumaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca, Mesleki Karar Verme Eğitim Programı'nın öğrencilerin mesleki karar verme olgunluklarını yükseltmedeki etkisini araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile benlik kavramı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mesleki olgunluk puanı ile ailenin psikososyal algılanışı arasında "birlik ve beraberlik" boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunurken, "denetim" boyutunda olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, ailedeki birlik ve beraberlik ilişkisi yükseldikçe öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yükselmekte, ailedeki denetim arttıkça da öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri düşmektedir. Araştırmada akademik başarı, sınıf seviyesi, anne ve babanın eğitim düzeyi ile mesleki olgunluk düzeyi arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyete ile mesleki olgunluk düzeyi arasında kızlar lehine, okul türü

ile mesleki olgunluk arasında özel liseler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Okulda rehberlik servisinin olup olmaması ile mesleki olgunluk arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ali Rıza Yazar (1997), tarafından lise öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarına ilişkin özelliklerin mesleki olgunluk düzeyine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, ana-baba tutumlarına ilişkin olarak; ana-babası demokratik olan öğrencilerle ana-babası ilgisiz olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ana-babası demokratik olan öğrencilerin lehine bulunmuştur. Örnekleme giren tüm kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ise önemli bulunmuştur. Meslek lisesine devam eden I. ve III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ise III. sınıf lehine önemli bulunmuştur. Gelir düzeyine ilişkin olarak; mesleki olgunluk puanları ile ailenin gelir düzeyi düşük olanlar lehine fark önemli bulunmuştur.

Murat Çakar (1997), lise son sınıfa devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile denetim odağı puanları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyetleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık kız öğrencilerin lehinedir. Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmeti alıp alması ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, bu farklılık da mesleki rehberlik hizmeti almış öğrencilerin lehinedir. Annelerinin eğitim düzeyleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, bu farklılık anneleri ilköğretim mezunu olan öğrencilerle, anneleri ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrenciler arasında olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, bu farklılığın babaları ilköğretim ve ortaokul mezunu olan öğrenciler ile babaları üniversite mezunu olan öğrenciler arasında olduğu ve babaları lise mezunu olan öğrenciler ile babaları ilköğretim mezunu olan öğrenciler arasında olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin okulda okudukları alan ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, bu farklılığın fen bilimleri alanında okuyan öğrenciler ile sosyal bilimler ve Türkçe - matematik alanlarında okuyan öğrenciler arasında olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin yaşları ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık

bulunmuştur, bu farklılığın gelir düzeyi ortanın üstünde olan ailelerden gelen öğrenciler ile gelir düzeyi orta ve ortanın altında olan ailelerden gelen öğrenciler arasında olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin annelerinin ve babalarının meslekleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Mustafa Otrar (1997), Endüstri Meslek Lisesi ve Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden 16-18 yaş grubundaki ergenlerin meslekî olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özellikleri (başarma, başatlık, sebat, düzen, bağımsızlık, değişiklik, oto-kontrol, özgüven, yaratıcı kişilik, ve askerî liderlik) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak amacı ile yapılmıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık kız öğrencilerin lehinedir. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin gelir düzeyleri ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin öğrenim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmedikleri ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin gördükleri eğitimden memnun olup olmadıkları ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin meslek seçimi konusunda yardım alıp almadıkları ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yeter Akbıyık (1996), tarafından meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Okul türlerine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli farklar bulunmuştur. Kız Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında Kız Meslek Lisesi lehine önemli bir fark görülmüştür. Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında Endüstri Meslek Lisesi lehine fark bulunmuş; yine aynı şekilde İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Lisesine devam eden

öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında İmam Hatip Lisesi öğrencileri lehine önemli bir fark bulunmuştur. Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre meslek liselerinde okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında kız öğrenciler lehine önemli bir fark görülmüştür. Sınıf seviyelerine göre meslek liselerinde okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark bulunmamıştır. Annenin öğrenim düzeyine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark görülmemiştir. Babanın öğrenim düzeyine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark görülmemiştir. Ailenin ortalama aylık gelirine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark görülmemiştir.

Feride Bacanlı (1995), “Meslekî Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Meslekî Olgunluk Düzeylerine Etkisi” araştırmasında, deney grubundaki öğrencilerle 10 hafta süreli, haftada iki saat mesleki grup rehberliği yapmış, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son-test aşamalarında mesleki olgunluk düzeylerini “Mesleki Olgunluk Ölçeği” ile ölçmüştür. Araştırmanın bulguları, araştırmada denenen mesleki grup rehberliğinin, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini artırmasına, bir başka ifade ile öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminde üstlenmeleri gereken mesleki gelişim görevine ilişkin mesleki tutum ve davranışları kazanmalarına yardımcı olduğunu ortaya koymuştur.

Gül Akbalık (1991), araştırmasında ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki tutum ve davranışları açısından meslek seçiminde ilgi ve yeteneklerini göz önüne alma, meslek seçiminde sorumluluk üstlenme, çalışma hayatına karşı olumlu tutum geliştirme tutum ve davranışlarını gösterdiklerini, meslek seçme ihtiyacını hissetme, bilgi toplama ve plan yapma tutum ve davranışlarını göstermediklerini ortaya çıkarmıştır. Cinsiyete göre kız öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyinin yüksek olduğunu bulmuştur. Öğrencilerin sosyoekonomik düzeyi ve hedeflenen eğitim türü ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yon, Choi ve Goh (2013), bu çalışma uzun yılları kapsayan bir araştırma olup 4. sınıftan 12. sınıfa kadar olan Kore gençlerinin kariyer olgunluk eğrisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, 4. sınıftan 12. sınıfa kadar olan Kore gençlerinin kariyer olgunluğunun kübik şekilde büyüdüğü belirlenmiş olup, ailenin geliri ve annenin eğitim düzeyinin kariyer olgunluk büyüme eğrisi üzerinde önemli etkisi olduğunu bulmuştur. Ayrıca cinsiyet ve cinsiyet-rol klişesi arasındaki etkileşimde olduğu gibi, kariyer olgunluk değişiminde cinsiyet-rol klişesi ve kariyer olgunluğu arasında anlamlı, negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Lau, Low ve Zakaria (2013), bu çalışmada Malezyadaki Halk Üniversitesi danışmanlık bölümü öğrencilerinin kariyer olgunluğu üzerinde cinsiyetin etkisi incelenmiştir. Crites (1995) tarafından geliştirilen Kariyer Olgunluk Envanteri çalışmada en büyük kaynak olarak kullanılmıştır. 35 bay ve 41 bayan toplam 76 katılımcının olduğu araştırmanın sonucuna göre, bayan katılımcıların bay katılımcılara göre daha yüksek kariyer olgunluğu olduğu bulunmuştur. Bu da cinsiyetin kariyer olgunluğu üzerinde önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Keller (2004) araştırmasını ortaokul öğrencileri ve bu öğrencilerin anne ve babasıyla yürütmüş olup, ergenlerin mesleki olgunlukları, mesleki karar öz-yeterlilikleri ve ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmış, cinsiyete göre de anlamlı bir farklılık kız öğrencilerin lehine çıkmıştır (Akt. Şahin, 2010)

Creed ve Patton (2003) araştırmasında, 8-12 yas arası 367 ortaokul öğrencisinin, mesleki olgunluk (meslekler hakkında sahip olunan bilgi ve tutum), kendini isine adama, isin değerini bilme, mesleki kararlılık (kararsızlık ve belirlilik), meslek seçimi aşamasında kendini kabul ve öz - yeterlilik düzeylerini yas, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve okul başarısı ve mesleki tecrübe açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin %52'lik bir bölümünde mesleki olgunluk tutumunun, %41'lik bir bölümünde ise mesleki olgunluk bilgisinin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Mesleki olgunluk tutumunun temel belirleyicisi olarak öz yeterlilik, yas, mesleki kararlılık ve isine kendini adama olduğu, mesleki bilginin temel

belirleyicilerinin ise, yas, cinsiyet, mesleki kararlılık ve isine kendini adamanın olduğu ortaya çıkmıştır.

Patton ve Creed (2002), bu araştırma 9. sınıftan 12. sınıfa kadar olan 377 Avustralyalı öğrenci ile yapılan bir çalışma olup, katılımcılara Kariyer Gelişim Envanteri ve Mesleki Karar Ölçeği uygulatılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, cinsiyet farklılıkları, mesleki karar ve kariyer olgunluğu üzerinde bayanlar lehine belirgin olduğu görülmüştür.

Patton ve Creed (2001) araştırmalarında, ortaokul öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin ve mesleki karar verme becerilerinin yaşa ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, mesleki olgunluk gelişimsel farklılıkları göstermektedir. Buna göre yaş arttıkça öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin arttığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre de öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde farklılıklar bulunmuştur. 15,16 ve 17 yaşlardaki öğrencilerin mesleki tutum ve mesleki bilgi puanlarının 12,13 ve 14 yaşındaki öğrencilerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşı büyük olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi yaşı küçük olan öğrencilerden daha yüksektir (Akt. Oğuz, 2008)

Lee (2001), öğrencilerin mesleki tutum, davranış ve performanslarını ölçmek amacıyla kültürler arası bir araştırma yapmıştır. Amerika'da 331, Kore'de 266 lise öğrencisine Mesleki Olgunluk Envanterini uygulamıştır. Koreli öğrencilerin mesleki olgunluk ve gelişim düzeyleri Amerikalı öğrencilerin mesleki olgunluk ve gelişim düzeyleri arasında benzerlikler gözlenmiştir. Mesleki olgunluğun benzer çıkması kültüre bağlanmıştır. Amerikalı öğrencilerin kendilerine olan güvenlerinin daha fazla olduğu, Koreli öğrencilerin ise derse daha hazırlıklı olarak geldikleri tespit edilmiştir. Her iki grupta da kızların mesleki olgunluk puanları erkeklerden daha yüksek çıkmıştır.

Powel ve Luzzo (1998), yapılan bu çalışma güneybatıda kentsel okul sistemindeki etnik olarak farklı lise öğrencilerinin kariyer olgunluğu ve kariyer karar alma özellik tarzlarını değerlendirmektedir. Katılımcılar tarafından cinsiyet, yaş, sınıftaki mevcut durumu, etnik köken, istenilen diploma türü, kariyer hedefi ve

mezuniyet puan ortalaması hakkında bilgi verilmiş olup, katılımcılara Kariyer Karar Alma Davranışlarının Değerlendirilmesi (Luzzo & Jenkins-Smith, 1998) ve revize edilen Kariyer Olgunluk Envanteri (Crites & Savickas, 1995) uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kariyer olgunluğu ve iyimser nitelik tarzı arasında önemli ve olumlu bir ilişki olduğu, genç erkekler genç bayanlara göre kariyer karar alma konusunda daha fazla kontrol sergiledikleri görülmüştür.

Hirschi ve Läge (1997), bu çalışmada Holland'ın teorisinin ikinci kavramı olan ve 358 İsveç ortaokul öğrencisi ile yapılan mesleki eğilim ve kariyer seçim hazırlığı (kariyer olgunluğu) davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kariyer isteğinin gerçekliliği, kariyer seçim hazırlığı (kariyer olgunluğu) davranışları ve kariyer isteği uyumuyla ilişkilidir. Cinsiyet, etnik köken ve okul türleri arasında farklılık bulunmuştur.

Touma (1997), tarafından yapılan bu çalışmada lise son sınıf öğrencilerinin kariyer olgunluk puanları üzerindeki cinsiyet, ırk, okul tipi ve müfredatın etkileri incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Kariyer Olgunluk Envanterinin davranış ölçeği üzerinde ırkın önemli etkisi olduğu, müfredatın önemli etkisi olduğu ve Kariyer Olgunluk Envanterinin yeterlilik ölçeği üzerinde ırk ve müfredatın önemli ölçüde etkileşim halinde olduğu, Kariyer Olgunluk Envanterinin toplam puanında ırk ve müfredatın önemli etkileri, okul türü, ırk ve müfredatın önemli ölçüde etkileşim halinde olduğu ve Kariyer Olgunluk Envanterinin toplam puanında ve ölçeğinde cinsiyetin önemli etkisi olmadığı belirtilmiştir.

Bresnan (1975), yapılan bu çalışmanın amacı kız ve erkek öğrenciler, kariyer gelişimlerinin çoğunlukla dış faktörlere bağlı olduğuna inanan öğrenciler, kariyer gelişimlerinin kendi kontrolleri altında olduğuna inanan öğrenciler ve mağdur siyahlar ile Porto Rikolular arasında mesleki olgunluk puan ortalamalarında önemli farklılıklar olup olmadığını belirlemek. Araştırma sonuçlarına göre, şehirde yaşayan siyah ve Porto Rikolu gençlerin mesleki olgunlukları üzerinde etnik kökenin, cinsiyet etkisinin ve kontrol odağının farklı etkileri olduğunu bulunmuştur.

Smith ve Evans (1973) araştırmasında “mesleki grup rehberliği ve bireysel danışmanın mesleki olgunluğu artırmadaki etkilerini karşılaştırmışlardır”. Bu

karşılaştırma bulgularına göre, mesleki grup rehberliğinin, üniversite öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini artırmada bireysel danışma ve hiç eğitim vermeyen daha etkili olduğu bulunmuştur (Akt.Gülbağçe, 2007).

Vriend (1969), bu araştırmada kariyer ilişkili aktivitelerle biçimlendirilmiş iki yıllık program uygulanan 168 şehir içi lise öğrencisinin mesleki olgunluk değerlendirmeleri (MOD), çalışma için geliştirilen araç kullanılarak kontrollerin MOD'u ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, genel müfredattaki deney grubu öğrencileri, üniversite hazırlık kontrollerinden daha yüksek ortalama MOD elde ederken, karma okullardaki kız ve erkeklerin MOD'u önemli bir farklılık göstermemiştir.

Crites (1965), bu çalışmanın problemi monografide iki aşamalı olarak belirtilmiştir: ergenlikte mesleki davranışların olgunluğu ve gelişimsel olguların değerlendirilmesi için yeni metotlar geliştirmek. Çalışmanın sonucuna göre, sözlü mesleki davranışların olgunluğu yaş ve sınıfla tekdüze olarak ilişkilidir.

Mathewson ve Orton (1963), araştırmasında lise öğrencilerinin mesleki olgunluğunu ve imgesel olgunluğunu incelemişlerdir. Burada sorun gençler arasında anlamlı bir bakış ve psikodinamik süreçlerin mümkün olduğu kadar mesleki görüntüleri gibi gerçek temsilcisini ortaya çıkarmak. Öznelerden oluşan mesleki bakış olgunluğunu ölçmek için, protokol içeriklerine dayandırılan 48 belirli kriter tarafından ölçülen 7 boyuttan oluşan "olgunluk ölçeği" geliştirilmiştir. Uzmanlar tarafından belirlenen olgunluk ile yaş, cinsiyet, ailelerin sosyal düzeyi, müfredat tipi, vatandaşlık değerlendirmesi, toplam not ortalaması, zekâ katsayısı, test başarı puanları faktörleri arasındaki ilişki önemli olarak görülmemiştir. Mesleki olgunluk ve ekstra müfredat aktivite sayısı arasında 0,01 düzeyindeki ilişki saptanmıştır.

Yurt içi ve yurt dışı araştırmalara bakıldığında mesleki olgunluğu etkileyen birçok değişken olduğunu ve bunlarla ilgili inceleme yapıldığını görmekteyiz.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve çalışma grubuna, veri toplama araç ve tekniklerine, verilerin toplanmasına ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul türü, bölüm türü, ortaokulda mesleki rehberlik alıp almama durumu, ailevi durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve ailenin gelir durumu açısından incelenmesi amacı ile ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Karasar'a (1999) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen mevcut olan bir durumu var olduğu biçimi ile betimlemeye çalışan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Ayrıca araştırmada iki ve daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığı ve derecesi belirlenmeye çalışıldığı için de araştırma tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir.

3.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Tekirdağ İli Merkez ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bulunan liselerde öğrenim görmekte olan 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrenciler arasından basit rasgele örnekleme yöntemiyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu, 2013- 2014 eğitim-öğretim yılında, Tekirdağ İl Merkez ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı

Anadolu Liseleri, Meslek Liseleri ve Anadolu Meslek Liselerinde öğrenim görmekte olan 10. sınıf seviyesinde öğrenciler olmak üzere toplam 602 öğrenci oluşturmuştur. Böylece araştırma kapsamına alınan öğrenci sayısı 602 (330 kız; 272 erkek) olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine ve kişisel bilgilerine ilişkin veriler, “Mesleki Olgunluk Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı, 1996)” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu form (Ek:2) kişisel bilgiler, aileyle ilgili bilgiler ve okudukları okul ilgili bilgiler olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgiler bölümünde cinsiyet ve yaş seviyesine ilişkin bilgileri istenmiştir. Aileyle ilgili bilgiler bölümünde annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailevi durumları ve ailenin gelir seviyesine ilişkin bilgiler istenmiştir. Okudukları okul ile ilgili okul türü, seçtikleri bölüm türü ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp almama durumuna ilişkin bilgiler istenmiştir.

3.3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ)

Mesleki Olgunluk Ölçeği (Ek:3), lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini ölçmeye yardımcı olmak amacı ile hazırlanmıştır. Bu ölçek öğrenci tarafından puanlanıp, yorumlanabilecek şekilde hazırlanmıştır. Ancak öğrencinin aldığı sonuçları okullarındaki psikolojik danışman ile paylaşmaları gerekir. Mesleki Olgunluk Ölçeği’nden düşük puan alan bir öğrenci isabetli bir karar vermek için gerekli davranışları henüz kazanmamış demektir. Psikolojik danışmanların bu ölçekten düşük puan alan öğrencilerle özel olarak ilgilenmeleri ve öğrencilere meslek seçimi konusunda bilgi ve tutumlarını geliştirmeyi amaçlayan mesleki, bireysel ve

grupla danışma veya mesleki grup rehberliği vermeleri gerekir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Ülkemizde mesleki olgunluğu ölçme ile ilgili çalışmalar ilk kez Kuzgun tarafından başlatılmıştır. Crites in ABD’de, geliştirdiği Mesleki Olgunluk Envanterinin Kuzgun tarafından yapılan çevirisini Akay (1983) araştırmasında lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini saptamak amacıyla kullanmıştır. Akbalık (1991) da aynı ölçekten yararlanarak ortaokul öğrencileri için Mesleki Olgunluk Ölçeği geliştirmiştir. Uzer (1987) Crites, (1978)’in Mesleki Olgunluk Envanterinin Yeterlik Testi ve Tutum Ölçeği alt ölçeklerini, İncesulu (1987)’da aynı envanterin yalnızca Yeterlik Testini Türkçeye çevirmişler ve araştırmalarında kullanmışlardır. Ancak ülkemiz koşulları dikkate alınarak geliştirilmiş özgün mesleki olgunluğu ölçmek üzere hazırlanmış bir aracın olmaması böyle bir ölçeğin geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur. Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ) “Lise Öğrencileri Formu” bu ihtiyacı karşılamak üzere geliştirilmiştir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:2-3). Geliştirilen özgün, Türkçe MOÖ, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini, yani onlardan beklenen mesleki gelişim görevlerini yerine getirdiklerini öğrenmelerine yardımcı olacaktır. Ayrıca, MOÖ’nden elde edilen sonuçlar öğrencilerin rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçlarının saptanmasına da yardımcı olacaktır (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:2-3).

Beşli Likert tipi dereceleme ölçeği olarak geliştirilen ölçekte 40 madde bulunmaktadır. Ölçek, “bana hiç uygun değil”(1), “bana pek uygun değil”(2), “bana biraz uygun”(3), “bana uygun”(4), “bana çok uygun”(5) seçeneklerinden oluşmaktadır. Mesleki Olgunluk Ölçeğinden elde edilen puanlar arttıkça bireylerin mesleki olgunluk düzeyi de artmaktadır (Çoban, 2005,s.43).

MOÖ’nin deneme forumuna yukarıda verilen örnek maddelerden 25 istendik yönde, (beklenen mesleki tutum ve davranışlarla ilgili) 29 istenmedik yönde (beklenmeyen mesleki tutum ve davranışlarla ilgili) olmak üzere toplam 54 madde yazılmıştır. Bu maddeler beş (5) basamaklı “Likert tipi” (A: Bana Hiç Uygun Değil, B:Bana Pek Uygun Değil, C: Bana Biraz Uygun, D:Bana Uygun, E: Bana Çok Uygun) bir dereceleme ölçeği halinde yazılmıştır. İstendik maddeler 1-2-3-4-5, istenmedik maddeler 5-4-3-2-1 şeklinde tersten puanlanmıştır. Bir kişinin MOÖ’ndeki bu

istendik ve istenmedik yöndeki maddelere verdiği cevapların sayısal değerlerinin toplamı o kişinin ham puanını ifade etmektedir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:4).

MOÖ'nin Deneme Uygulaması:

Ölçeğin deneme uygulaması 1992 yılı Nisan ayında Ankara - Keçiören Fatih Sultan Mehmet Lisesi'nde matematik kolunda okuyan 50 öğrenci (25 kız ve 25 erkek) ve edebiyat kolunda okuyan 50 öğrenci (29 kız ve 21 erkek) olmak üzere toplam 100 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Adı geçen lisede öğrenim görmekte olan bu öğrencilerin hemen hepsinin orta sosyo - ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları oldukları kabul edilmektedir.

Ölçeğin samimi olarak cevaplandırılmasına yardımcı olmak için uygulama öncesi öğrencilere MOÖ'nin amacı hakkında açıklama yapılmıştır. Ölçeği 54 maddelik "Deneme Formu"nun 40 dakika içinde cevaplandırıldığı gözlemlenmiştir. (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:5).

Puanların Çözümlemesi ve Madde Analizi:

MOÖ'nün Deneme Formunu oluşturan 54 maddenin ayırt etme gücünü saptamak için madde analizi yapılmıştır. Bunun için, MOÖ deneme uygulamasının yapıldığı 100 öğrencinin alt ve üst gruplarının puan ortalamaları arasındaki farklar "t" testiyle kontrol edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda 54 maddeden; 34'ünün "t" değeri; 0.001, 4'ünün; 0.005, 3'ünün 0.5 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. 11 madde ise beklenen. 05 anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu 11 madde ve anlamlılık düzeyine ulaşmış olmalarına rağmen deneme uygulamasında karşılaşılan güçlüklerden dolayı üç madde ölçeğin deneme formundan çıkarılmıştır. Böylece MOÖ'nin son formu 40 maddeden oluşturulmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:5).

MOÖ'nin Güvenirliği:

MOÖ'nin güvenirliliği; (a) İç tutarlılık, (b) Kararlılık yönünden araştırılmıştır. İç Tutarlılık Düzeyi: MOÖ'nin iç tutarlılık düzeyini belirlemek için MOÖ'nden lise 3. sınıftaki 100 öğrencinin aldığı puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach'ın Alpha katsayı. 89 bulunmuştur. Bulunan bu değer bu tür ölçeklerin sahip olması gereken

.80 güvenilirlik katsayısından daha yüksektir. Dolayısıyla MOÖ'nün güvenilirliği için bulunan bu iç tutarlık katsayısının yeterli olduğu söylenebilir.

Karlılık Düzeyi:

MOÖ'nin kararlı bir ölçme aracı olup olmadığı "Testin Tekrarı" yöntemi belirlenmiştir. Bunun için, ölçeğin deneme uygulanmasının yapıldığı 50 öğrenciye beş hafta sonra ölçek tekrar uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .82 bulunmuştur. Elde edilen bu korelasyon katsayısı da MOÖ'nin ölçmek istediği değişkeni ölçmede oldukça kararlı olduğunu göstermektedir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:5).

MOÖ'nin Geçerliliği:

MOÖ'nin geçerliliği ise, öğrencilerin MOÖ'den aldıkları puanların akademik yetenekleri ile ilişkisine, öğrenim görülen sınıf düzeyi ve yasin MOÖ'den alınan puanları etkileyip etkilemediğine ve MOÖ'nin sosyal beğenirlik faktörlerinden etkilenme derecesine bakılarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin yeterli geçerlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir (Çoban, 2005:43).

MOÖ'nin Değerlendirme İşlemi:

MOÖ'deki 40 maddeden 19'u mesleki olgunlukla ilgili istendik yöndeki tutum ve davranışları yansıtmaktadır. 21 madde ise istenmedik yöndeki tutum ve davranışları yansıtmaktadır. Bu nedenle MOÖ Cevap Kâğıdı, maddelerin bu özellikleri dikkate alınarak puanlanmalıdır. Puanlama yapılırken cevap kâğıdındaki istendik yöndeki maddeler (1.2.5.6.7.11.12.13.17.18.19.23.24.25.30.31.32.36 ve 37) maddeler renkli kalemle daire içine alınır. Bu maddeler için yapılan işaretlemelerin sayısal değeri şöyledir:

A=1 B=2 C=3 D=4 E=5

Daire içine alınan maddeler için yapılan işaretlemelerin yanına sayısal değerleri yazılır. 19 maddeye ilişkin sayısal değerler toplanır. Bulunan bu sayı değeri cevap kâğıdının altındaki boşluğa yazılır.

Cevap kâğıdındaki geriye kalan 3, 4.8.9.10.14.15.16.20.21.22.26.27.28.29.33.34.35, 38.39.40. maddeler istenmedik yöndeki maddelerdir. Bu maddeler için yapılacak işaretlemelerin sayısal değerleri şöyledir:

A=5 B=4 C=3 D=2 E=1

İstenmedik yöndeki maddeler için yapılan iaretlemelerin sayısal değerleri bu iaretlemelerin yanına yazılır. 21 maddeye ilişkin sayısal değerler toplanır. Bulunan değer 2. Basamakta bulunan sayısal değerin altına yazılır. Bu iki değer toplanır. Elde edilen sayı ğrencinin MO'nden aldığı "Ham Puan"dır. Bundan sonra Norm Tablosu'nda ham puana karşılık gelen yüzdelik puan bulma işlemine geçilir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005:19).

3.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırmada kullanılan veriler 2013-2014 eğitim-ğretim yılında toplanmıştır. Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak, okul müdürleri ve psikolojik danışma ve rehberlik servisleri ile grlm olup gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Uygulama yapılacak her sınıfta araştırmanın amacı ve kullanılan veri toplama araçları hakkında araştırmacı tarafından öğrencilere bilgi verilmiştir. Öğrencilerin lekleri dürüst ve samimi bir Şekilde ve içtenlikle yanıtlamalarını sağlamak amacıyla ölçeklere isim yazma zorunluluğu getirilmemiştir.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Mesleki Olgunluk leği ve Kişisel Bilgi Formundan elde edilen verilerin analizi Statistics 18 (SPSS) programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada, "Bağımsız rnekleme t Testi", "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)", "ift yönlü varyans analizi (ift Yönlü ANOVA)" ve "Regresyon" uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları (Tablo 1) incelendiğinde öğrencilerin yarısından fazlasının (%54,8) kızlardan oluştuğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin örneklem içerisindeki oranı %45,2 olmuştur.

Tablo 1: Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
Kız	330	54,8
Erkek	272	45,2
Toplam	602	100,0

Öğrencilerin yaşlarına göre dağılımları (Tablo 2) incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%81,4) 16 yaşında olduğu görülmektedir. Bunu %12,1 ile 17 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alanlar izlemektedir. 15 yaş ve altında olan öğrencilerin örneklem içerisindeki oranı ise %6,5'tir.

Tablo 2: Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
15 Yaş ve Altı	39	6,5
16 Yaş	489	81,4
17 Yaş ve Üzeri	73	12,1
Toplam	601	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına göre dağılımları (Tablo 3) incelendiğinde öğrencilerin yarıdan fazlasının (%61,5) iki kardeş olduğu görülmektedir. Bunu %16,1 ile üç kardeş olanlar ve %14,1 ile tek kardeş olanlar izlemektedir. Kendisiyle birlikte kardeş sayısı dört ve üzeri olan öğrencilerin örneklem içerisindeki oranı ise %8,3 olmuştur.

Tablo 3: Kardeş Sayıları Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
1	85	14,1
2	370	61,5
3	97	16,1
4 ve Üzeri	50	8,3
Toplam	602	100,0

Öğrencilerin eğitim gördükleri okul türlerine göre dağılımları (Tablo 4) incelendiğinde örneklem içerisinde en büyük oranı %27,9 ile anadolu meslek lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu oranı %27,4 ile anadolu lisesi öğrencileri ve %26,9 ile meslek lisesi öğrencileri izlemektedir. Örneklem içerisinde en düşük oranı %17,8 ile anadolu öğretmen lisesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 4: Okul Türleri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
Anadolu Lisesi	165	27,4
Anadolu Öğretmen Lisesi	107	17,8
Meslek Lisesi	162	26,9
Anadolu Meslek Lisesi	168	27,9
Toplam	602	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm türüne göre dağılımları (Tablo 5) incelendiğinde örneklemin büyük çoğunluğunun (%79,2) sayısal bölümde okuyan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Eşit ağırlıkta eğitimine devam eden öğrencilerin örneklem içerisindeki oranı ise %9,8'dir. Diğer bölümlerdeki (sözel, dil vb.) öğrenciler, örneklemin %11'ini oluşturmaktadır.

Tablo 5: Bölüm Türleri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
Sayısal	477	79,2
Eşit Ağırlık	59	9,8
Diğer (Sözel, Dil)	66	11,0
Toplam	602	100,0

Öğrencilerin ortaokulda rehberlik servisinden mesleki rehberlik hizmeti alıp almamalarına göre dağılımları (Tablo 6) incelendiğinde öğrencilerin yarıdan fazlasının (%65,0) mesleki rehberlik hizmeti almadıkları görülmektedir. Söz konusu hizmetten faydalanan öğrencilerin örneklem içerisindeki oranı ise %35,0 olarak bulunmuştur.

Tablo 6: Mesleki Rehberlik Hizmeti Alma ve Almama Değişkeni İçin

Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
Evet	211	35,0
Hayır	391	65,0
Toplam	602	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailevi durumlarına göre dağılımları (Tablo 7) incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%91,4) annesi ve babasıyla birlikte yaşadıkları görülmektedir. Sadece annesi ile yaşayan, sadece babası ile yaşayan veya tek başına yaşayan öğrencilerin (Diğer) örneklem içerisindeki oranı ise %8,6 olarak bulunmuştur.

Tablo 7: Ailevi Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
Anne-Baba Birlikte	550	91,4
Diğer (Anne ile yaşıyor, baba ile yaşıyor)	52	8,6
Toplam	602	100,0

Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyelerine göre dağılımları (Tablo 8) incelendiğinde öğrenci annelerinin yarıya yakınının (%48,6) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu %21,5 ile lise mezunu anneler ve %18,6 ile ortaokul mezunu anneler izlemektedir. Üniversiteden mezun olan (Lisans, yüksek lisans, doktora) annelerin örneklem içerisindeki oranı ise %11,3'tür.

Tablo 8: Annelerinin Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
İlkokul	292	48,6
Ortaokul	112	18,6
Lise	129	21,5
Üniversite	68	11,3
Toplam	601	100,0

Öğrencilerin babalarının eğitim seviyelerine göre dağılımları (Tablo 9) incelendiğinde örneklem içerisinde en büyük oranı %31,2 ile ilkokul mezunu babaların oluşturduğu görülmektedir. Bunu %27,9 ile lise mezunu babalar ve %22,9 ile üniversite mezunu (Lisans, yüksek lisans, doktora) babalar izlemektedir. Ortaokul mezunu babalar ise %17,9 ile örneklem içerisindeki en düşük oranı oluşturmaktadır.

Tablo 9: Babalarının Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
İlkokul	188	31,2
Ortaokul	108	17,9
Lise	168	27,9
Üniversite	138	22,9
Toplam	602	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir seviyelerine göre dağılımları (Tablo 10) incelendiğinde öğrenci ailelerinin yarıya yakınının (%40,2) 1001 – 2000 TL arasında gelire sahip oldukları görülmektedir. Bu oranı %28,3 ile 2001 – 3000 TL arası gelire sahip olanlar ve %16,0 ile 1000 TL ve altı gelire sahip olanlar izlemektedir. Örneklem içerisinde en düşük oranı ise %15,5 ile ailesinin geliri 3001 TL ve üzeri olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 10: Ailelerinin Gelir Seviyesi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	Frekans	Yüzde
1000 TL ve Altı	96	16,0
1001 – 2000 TL Arası	241	40,2
2001 – 3000 TL Arası	170	28,3
3001 TL ve Üzeri	93	15,5
Toplam	600	100,0

4. 2. Mesleki olgunluk düzeyleri ile cinsiyetler arasındaki fark.

Tablo 11'e bakıldığında kız öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=47,79$) erkek öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x}=37,69$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Bu testin yapılabilmesi için ilk olarak örneklem tarafından temsil edilen evren varyanslarının homojen olup olmadığı incelenmelidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011). Yapılan Levene Testi ile varyansların 0,05 hata

düzeyinde homojen olduğu bulunmuştur. Bağımsız örneklem t testi sonucuna göre ise erkek öğrencilerin ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p < 0,05$) olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksektir.

Tablo 11: Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kız	330	47,79	30,20**	4,18	0,00*
Erkek	272	37,69	28,71**		

* $p < 0,05$

** Varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve 0,05 düzeyinde homojen olduğu görülmüştür.

4. 3. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin yaşları arasındaki farklar.

Tablo 12'ye bakıldığında 15 yaş ve altı gruptaki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 47,07$) 16 yaş grubundaki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x} = 43,17$) daha yüksek olduğu görülmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise 17 yaş ve üzeri gruptaki öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x} = 40,84$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre yaş gruplarının mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında 15 yaş ve altı gruptaki öğrencilerin diğer yaş gruplarındaki öğrencilere oranla mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 12: Yaşa Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
15 Yaş ve Altı	39	47,07	28,51	0,55	0,58
16 Yaş	489	43,17	30,14		
17 Yaş ve Üzeri	73	40,84	29,00		

* $p < 0,05$

4. 4. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin kardeş sayıları arasındaki farklar.

Tablo 13'e bakıldığında dört ve üzeri kardeş sayısına sahip öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=46,14$) diğer gruplardaki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı kendisiyle birlikte iki kardeş sayısına sahip öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=44,92$) ve tek kardeş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=41,51$) takip etmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise kendisiyle birlikte üç kardeşi olan öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x}=36,76$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre dört farklı kardeş sayısı grubundaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında dört ve üzeri kardeş sayısına sahip öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin daha az kardeş sayısına sahip olan diğer gruplardaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 13: Kardeş Sayısına Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
1 Kardeş	85	41,51	29,32	2,17	0,09
2 Kardeş	370	44,92	30,67		
3 Kardeş	97	36,76	25,51		
4 Kardeş ve Üzeri	50	46,14	32,26		

* $p < 0,05$

4. 5. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü arasındaki farklar.

Tablo 14'e bakıldığında anadolu öğretmen lisesine giden öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=46,97$) diğer liselere giden öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı anadolu lisesine giden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=45,31$) ve meslek lisesine giden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=43,00$) takip etmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise anadolu meslek lisesine giden öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x}=39,03$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre anadolu lisesi, anadolu öğretmen lisesi, meslek lisesi ve anadolu meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine anadolu meslek lisesi öğrencilerinin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 14: Okul Türüne Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Anadolu Lisesi	165	45,31	31,71	1,94	0,12
Anadolu Öğretmen Lisesi	107	46,97	29,02		
Meslek Lisesi	162	43,00	29,58		
Anadolu Meslek Lisesi	168	39,03	28,78		

* $p < 0,05$

4. 6. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin okudukları bölüm türü arasındaki farklar.

Tablo 15'e bakıldığında sayısal bölümdeki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=43,90$) eşit ağırlık bölümündeki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x}=43,37$) ve diğer (sözel, dil vb.) bölümlerdeki öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x}=38,24$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre sayısal, eşit ağırlık ve diğer bölümlerdeki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri bölüm türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine sayısal bölümdeki öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 15: Bölüm Türüne Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sayısal	477	43,90	30,03	1,04	0,36
Eşit Ağırlık	59	43,37	30,24		
Diğer	66	38,24	28,91		

* p<0,05

4. 7. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

Tablo 16'ya bakıldığında ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=46,79$) söz konusu hizmetten faydalanmayan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x}=41,30$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Bu test için gerekli olan Levene Testi ile varyansların 0,05 hata düzeyinde homojen olduğu bulunmuştur. Bağımsız örneklem t testi sonucuna göre ise ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan ve almamayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p < 0,05$) olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri ortaokulda öğrencilerin mesleki rehberlik hizmeti alıp almamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve söz konusu hizmetten faydalanan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri faydalanmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksektir.

Tablo 16: Mesleki Rehberlik Hizmetine Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri

Grup	N	Ortalama a	Std. Sapma	t	p
Evet	211	46,79	29,14**	2,15	0,03*
Hayır	391	41,30	30,22**		

* p<0,05

** Varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve 0,05 düzeyinde homojen olduğu görülmüştür.

4. 8. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin ailevi durumları arasındaki farklar.

Tablo 17'ye bakıldığında annesi ve babasıyla birlikte yaşayan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=43,68$) diğer öğrencilere (Sadece annesiyle, sadece babasıyla veya tek başına yaşayan) ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından ($\bar{x}=38,48$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Bu test için gerekli olan Levene Testi ile varyansların 0,05 hata düzeyinde homojen olduğu bulunmuştur. Bağımsız örneklem t testi sonucuna göre ise annesiyle ve babasıyla birlikte yaşayan öğrenciler ile diğer öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin ailevi durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında annesi ve babasıyla birlikte yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 17: Ailevi Duruma Göre Bağımsız Örneklem T Testi İstatistikleri

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Anne-Baba Birlikte	550	43,68	30,09**	1,20	0,23
Diğer	52	38,48	28,07**		

* $p < 0,05$

** Varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve 0,05 düzeyinde homojen olduğu görülmüştür.

4. 9. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin annelerinin eğitim durumu arasındaki farklar.

Tablo 18'e bakıldığında annesi lise mezunu olan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=47,97$) annesi ilkokul, ortaokul ya da üniversite mezunu olan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğu

görülmektedir. Bu ortalamayı annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=44,51$) ve annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=42,20$) takip etmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x}=39,15$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre annesi ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine annesi lise mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 18: Anne Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
İlkokul	292	42,20	29,06	1,94	0,12
Ortaokul	112	39,15	30,19		
Lise	129	47,97	29,97		
Üniversite	68	44,51	31,90		

* $p < 0,05$

4. 10. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin babalarının eğitim durumu arasındaki farklar.

Tablo 19'a bakıldığında babası lise mezunu olan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasınının ($\bar{x}=46,59$) babası ilkokul, ortaokul ya da üniversite mezunu olan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı babası üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki

olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=45,88$) ve babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=40,32$) takip etmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x}=39,66$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre babası ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine babası lise mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 19: Baba Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama a	Std. Sapma	F	p
İlkokul	188	40,32	28,90	2,18	0,09
Ortaokul	108	39,66	27,78		
Lise	168	46,59	30,61		
Üniversite	138	45,88	31,68		

* $p<0,05$

4. 11. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesi arasındaki farklar.

Tablo 20'ye bakıldığında ailesinin geliri 2001 – 3000 TL arası olan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=45,46$) ailesinin geliri diğer seviyelerde yer alan öğrencilere ilişkin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı ailesinin geliri 3001 TL ve üzeri olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=45,18$) ve ailesinin geliri 1001 –

2000 TL arasında olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=41,76$) takip etmektedir. En düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ise ailesinin geliri 1000 TL ve altı olan öğrencilerin sahip olduğu ($\bar{x}=40,78$) bulunmuştur. Söz konusu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucuna göre ailesinin geliri farklı seviyelerde yer alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine ailesinin geliri 2001 – 3000 TL arasında olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine ailesinin geliri 1000 TL ve altında olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 20: Ailenin Gelir Seviyesine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin ANOVA Sonuçları

Grup	N	Ortalama a	Std. Sapma	F	p
1000 TL ve Altı	96	40,78	29,70	0,86	0,46
1001-2000 TL Arası	241	41,76	29,13		
2001-3000 TL Arası	170	45,46	29,88		
3001 TL ve Üzeri	93	45,18	31,94		

* $p<0,05$

4. 12. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve okudukları okul türleri arasındaki farklar.

Tablo 21'e bakıldığında cinsiyet ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grup içerisinde en yüksek mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=53,25$) Anadolu öğretmen lisesine giden kız öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı

diğer okul türlerindeki kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları takip etmektedir. Okul türlerine göre erkeklerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamalarının kız öğrencilere oranla daha düşük olduğu bulunmuştur. Söz konusu gruplar arasında en düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=32,01$) anadolu meslek lisesine giden erkek öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Betimsel İstatistikler

	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma
Kız	Anadolu Lisesi	93	49,48	31,90
	Anadolu Öğretmen Lisesi	69	53,25	28,13
	Meslek Lisesi	56	48,78	31,63
	Anadolu Meslek Lisesi	112	42,53	28,80
Erkek	Anadolu Lisesi	72	39,91	30,85
	Anadolu Öğretmen Lisesi	38	35,56	27,42
	Meslek Lisesi	106	39,94	28,11
	Anadolu Meslek Lisesi	56	32,01	27,67

Cinsiyet ve okul türüne göre oluşturulan söz konusu sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için iki yönlü varyans analizi (Tablo 22) yapılmıştır. İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve okul türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine anadolu öğretmen lisesindeki kız öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine anadolu meslek lisesindeki erkek öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 22: Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	(p)
Cinsiyet ve Okul Türü	1356,46	3	452,15	0,52	0,67
Cinsiyet	18178,46	1	18178,46	20,97	0,00
Okul Türü	5724,76	3	1908,25	2,20	0,09
Hata	514955,33	594	866,93		
Toplam	1663397,07	602			

4. 13. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri bölüm türleri arasındaki farklar.

Tablo 23'e bakıldığında cinsiyet ve bölüm türüne göre oluşturulan altı farklı grup içerisinde en yüksek mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=52,73$) eşit ağırlık bölümüne giden kız öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı sayısal bölüme giden kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalaması ($\bar{x}=48,52$) takip etmektedir. Diğer bölümlere giden kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu gruplar arasında en düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=27,65$) eşit ağırlık bölümüne giden erkek öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 23: Betimsel İstatistikler

	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma
Kız	Sayısal	256	48,52	30,34
	Eşit Ağırlık	37	52,73	29,05
	Diğer	37	37,83	28,96
Erkek	Sayısal	221	38,55	28,83
	Eşit Ağırlık	22	27,65	25,80
	Diğer	29	38,77	29,35

Cinsiyet ve bölüm türüne göre oluşturulan söz konusu altı farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için iki yönlü varyans analizi (Tablo 24) yapılmıştır. İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve bölüm türüne göre oluşturulan altı farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve bölüm türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine eşit ağırlık bölümündeki kız öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine eşit ağırlık bölümündeki erkek öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 24: Cinsiyet ve Bölüm Türüne Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	(p)
Cinsiyet ve Bölüm Türü	5078,88	2	2539,44	2,93	0,05
Cinsiyet	8170,64	1	8170,64	9,43	0,00
Bölüm Türü	1935,58	2	967,79	1,12	0,33
Hata	516171,20	596	866,06		
Toplam	1663397,07	602			

4. 14. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

Tablo 25'e bakıldığında cinsiyet ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya göre oluşturulan dört farklı grup içerisinde en yüksek mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=49,70$) ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan kız öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir. Ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasınının ($\bar{x}=46,69$) ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan erkek öğrencilerin ortalamasından ($\bar{x}=42,88$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Söz konusu gruplar arasında en düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=35,12$) ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan erkek öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 25: Betimsel İstatistikler

	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma
Kız	Evet	121	49,70	29,93
	Hayır	209	46,69	30,37
Erkek	Evet	90	42,88	27,72
	Hayır	182	35,12	28,91

Cinsiyet ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya göre oluşturulan söz konusu dört farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için iki yönlü varyans analizi (Tablo 26) yapılmıştır. İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve mesleki rehberliğe göre oluşturulan dört farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve mesleki rehberlik hizmeti değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan kız öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan erkek öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 26: Cinsiyet ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	(p)
Cinsiyet ve Mesleki Rehberlik	756,10	1	756,10	0,87	0,35
Cinsiyet	11400,34	1	11400,34	13,14	0,00
Mesleki Rehberlik	3911,30	1	3911,30	4,51	0,03
Hata	518978,27	598	867,86		
Toplam	1663397,07	602			

4. 15. Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türleri ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

Tablo 27'ye bakıldığında ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grup içerisinde en yüksek mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=50,84$) ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan anadolu lisesi öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir. Bu ortalamayı ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan anadolu öğretmen lisesi ($\bar{x}=49,99$) ve meslek lisesi ($\bar{x}=46,61$) öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları takip etmektedir. Ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan anadolu öğretmen lisesi, anadolu lisesi ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ortalamasının ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan anadolu meslek lisesi öğrencilerinin ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Söz konusu gruplar arasında en düşük mesleki olgunluk düzeyi ortalamasına ($\bar{x}=38,36$) anadolu meslek lisesine giden ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 27: Betimsel İstatistikler

	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma
Evet	Anadolu Lisesi	60	50,84	30,64
	Anadolu Öğretmen Lisesi	47	49,99	27,23
	Meslek Lisesi	45	46,61	26,95
	Anadolu Meslek Lisesi	59	40,26	30,19
Hayır	Anadolu Lisesi	105	42,14	32,02
	Anadolu Öğretmen Lisesi	60	44,60	30,37
	Meslek Lisesi	117	41,61	30,52
	Anadolu Meslek Lisesi	109	38,36	28,11

Ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya ve okul türüne göre oluşturulan söz konusu sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için iki yönlü varyans analizi (Tablo 28) yapılmıştır. İki yönlü varyans analizi sonucuna göre ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde mesleki rehberlik hizmeti ve okul türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alan anadolu lisesi öğrencilerinin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti almayan anadolu meslek lisesi öğrencilerinin sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 28: Okul Türü ve Mesleki Rehberlik Alıp/Almama Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	(p)
Okul Türü ve Mesleki Rehberlik	885,65	3	295,22	0,33	0,80
Mesleki Rehberlik	3643,24	1	3643,24	4,09	0,04
Okul Türü	5461,41	3	1820,47	2,05	0,11
Hata	528721,30	594	890,10		
Toplam	1663397,07	602			

4. 16. Cinsiyet ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almama değişkenleri birlikte, 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki farklar.

Cinsiyet ve mesleki rehberlik hizmeti alıp/almama değişkenlerine göre mesleki olgunluk düzeyinin yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi (Tablo 29) yapılmıştır. Cinsiyet ve mesleki rehberlik hizmeti alıp/almama değişkenleri birlikte 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0,19$; $R^2=0,04$; $p<0,05$). Söz konusu iki değişken birlikte, mesleki olgunluk düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık %4'ünü açıklamaktadır. Beta katsayısına göre mesleki olgunluk düzeyi puanı üzerinde cinsiyet değişkeni, mesleki rehberlik değişkeninden daha fazla etkiye sahiptir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde her iki değişkenin de mesleki olgunluk düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Mesleki Olgunluk Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	36,00	1,97		18,27	0,00		
Cinsiyet (Kız Olmak)	9,92	2,41	0,17	4,11	0,00	0,17	0,17
Mesleki Rehberlik	5,10	2,52	0,08	2,03	0,04	0,09	0,08

R = 0,19 R² = 0,04
F = 10,82 p = 0,00*

* p < 0,05

Regresyon analizi sonuçlarına göre mesleki olgunluk düzeyinin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

Mesleki Olgunluk Düzeyi = 36,00 + (9,92 x Kız Olmak) + (5,10 x Mesleki Rehberlik Almak)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, incelenen alt problemlere ilişkin olarak toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular tartışılacak ve yorumlarına yer verilecektir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki farklar.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yani kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ($\bar{x}=47,79$) erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden ($\bar{x}=37,69$) daha yüksek çıkmıştır. Yurt içinde yapılan bazı çalışmalar bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Akbalık (1991), Akbıyık (1996), Yazar (1997), Çakar (1997), Otrar (1997), Bal (1998), Kalafat (1998), Bayındır (1999), Sekmenli (2000), Acısu (2002), Şahin (2007), Ürün (2010), Altuntaş (2013) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu, bu farkın ise kızların lehine olduğunu tespit etmişlerdir. Yurt dışında yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Yon, Choi ve Goh (2013), Lau, Low ve Zakaria (2013), Keller (2004), Creed ve Patton (2003), Patton ve Creed (2002), Patton ve Creed (2001), Lee (2001), Powel ve Luzzo (1998), Hirschi ve Läge (1997), Bresnan (1975) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu, bu farkın ise kızların lehine olduğunu tespit etmişlerdir.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde Şahin (2010), Kutluğ

(2007), Sürücü (2005), Zeren (1999), Kağınacı (1999) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt dışında Touma (1997), Vriend (1969), Mathewson ve Orton (1963) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Araştırma sonuçlarında kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yüksek çıkması, kızların yapı gereği erkeklere göre fiziksel, sosyal ve duygusal (kız öğrencilerin ergenlik dönemine erkek öğrencilerden daha önce girmesi) alanlarda daha erken olgunlaştığı bilinmekte olup, mesleki açıdan da daha erken olgunlaşmalarına etkilemiş olabilir.

Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ile birlikte kadınlar ve erkeklere eşit fırsatlar doğmaktadır. Gelenek haline gelmiş olan “kadının çalışmaması, evde olup çocuklarına bakması” gibi tabular toplum tarafından yıkılmaya yüz tutmuş ve bunun sonucunda kadınlar iş dünyasında fazlaca yer almaya başlamıştır. Bu düşüncenin hâkim olduğu bir ortam kız öğrencilerin mesleki olgunluk kavramını etkilemiş olabilir.

Kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden yüksek olmasının bir etkeni de anne-babaların tutumları, ilgileri ve desteklerinden kaynaklanabilir. Akdaş (2013) tarafında yapılan “sağlık meslek lisesi öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin ve algıladıkları aile desteğinin incelenmesi” araştırmasının sonucuna göre, mesleki olgunlukta algılanan aile desteği kızların lehine anlamlı bulunmuştur. Bu da gösteriyor ki ailelerin çocuklarına karşı olan ilgileri ve destekleri onların mesleki olgunluk düzeyini etkilemektedir.

Kızların mesleki olgunluk düzeyinin erkeklere nazaran daha yüksek çıkmasının başka bir etkeni ise, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duygusal ve daha kaygılı bir yapıya sahip olmalarından kaynaklanabilir. Başkal (2009) ve Sekmeli (2000) tarafından yapılan araştırmalarda, kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yüksek ve buna paralel olarak kaygı düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuşlar, ayrıca kız öğrencilerin meslek seçiminde daha kaygılı olduğu yaptıkları araştırma sonucunda görülmüştür. Bu da kızlara erkeklerden daha önce

sorumluluk yüklendiğini ortaya çıkartmaktadır. Kız öğrencilerin sorumluluklarını bilmesi, onların gelecek ile ilgili daha gerçekçi kararlar alabilmelerini etkilemekte olabilir. Kız öğrencilerin gelecek için meslek seçimi konusunda daha duyarlı olması mesleki olgunluğun göstergesidir. Literatürde de yazıldığı gibi mesleki olgunluk mesleki seçimin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Diğer bir etken ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha detaycı olmaları yani daha detaylı düşünmeleri, meslek seçiminde de çok boyutlu düşüncüklerini ortaya koymaktadır. Örneğin gelecekte seçeceği mesleğin iş güvencesi olması, seçeceği meslekte mutlu olması kız öğrenciler için önemli olduğu Çelik (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda bulunmuştur.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin yaşları arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında 15 yaş ve altı gruptaki öğrencilerin diğer yaş gruplarındaki öğrencilere oranla mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Şahin (2010), Kutluğ (2007), Kağınacı (1999), Çakar (1997) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt dışında yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Mathewson ve Orton (1963) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucu ile karşılaşmaktadır. Crites (1965), Patton ve Creed (2001), Patton ve Creed (2003) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Patton ve Creed 2001 ve 2003 yıllarında yaptıkları çalışmalarında yaş büyük olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi yaş küçük olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin kardeş sayıları arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında dört ve üzeri kardeş sayısına sahip öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin daha az kardeş sayısına sahip olan diğer gruplardaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmalarını inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Kutluğ (2007), yaptığı çalışmasında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine anadolu meslek lisesi öğrencilerinin sahip olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmalarını inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Altuntaş (2013), Şahin (2010), Kutluğ (2007), Acısu (2002), Zeren (1999), yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin okul türüne göre farklılaştığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde Orhan (2011), Ürün (2010), Şahin (2007), Kalafat (1998), Bal (1998), Akbıyık (1996), yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt dışında Hirschi ve Läge (1997), Touma (1997) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin seçtikleri bölüm türü arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri bölüm türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine sayısal bölümdeki öğrencilerin sahip olduğu

söylenbilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Köküsoy (2008) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri bölüm türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmıştır. Çakar (1997) ise yaptığı çalışmasında, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin bölüm türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmıştır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ortaokulda öğrencilerin mesleki rehberlik hizmeti alıp almamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve söz konusu hizmetten faydalanan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri faydalanmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden daha yüksektir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Evren (1999), Zeren (1999), Uskaner (1999), Çakar (1997), Bacanlı (1995) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Smith ve Evans (1973) tarafından yapılan çalışmada ise, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmıştır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre farklılaşmadığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Şahin (2010), Otrar (1997) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Araştırmadan elde edilen bu sonuca göre, mesleki rehberliğin amacı, öğrencilerin karakteristik özelliklerine uygun, ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda, aynı zamanda fiziksel özelliklerine uygun meslekler seçmelerinde; meslekleri mesleklerin gerektirdiği özellikleri tanımalarına yardımcı olmaktır. Bu amaçla yapılan ortaokulda yapılan mesleki rehberlik çalışmaları öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini yükselttiği görülmektedir.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin ailevi durumları arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin ailevi durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında annesi ve babasıyla birlikte yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Zeren (1999) tarafından yapılan bu çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin ailevi durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç da araştırmamızı destekler niteliktedir.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin annelerin eğitim seviyesi arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine annesi lise mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Şahin (2010), Kutluğ (2007), Gülbahçe (2007), Zeren (1999), Kağın (1999), Otrar (1997), Akbıyık (1996) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annenin eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin annenin eğitim seviyesine göre farklılaştığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde yapılan Kargı (2002), Sekmeli (2000), Çakar (1997), yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annenin eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt dışında Yon, Choi ve Goh (2013) tarafından yapılan bu çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annenin eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin babalarının eğitim seviyesi arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine babası lise mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Şahin (2010), Kutluğ (2007), Zeren (1999), Otrar (1997), Akbıyık (1996) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babanın eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin babanın eğitim seviyesine göre farklılaştığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde yapılan Gülbahçe (2007), Kargı (2002), Sekmeli (2000), Kağınacı (1999), Çakar (1997) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babanın eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesi arasındaki farklar.

10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sadece ortalamalar dikkate alındığında en yüksek mesleki olgunluk düzeyine ailesinin geliri 2001 – 3000 TL arasında olan öğrencilerin sahip olduğu ve en düşük mesleki olgunluk düzeyine ailesinin geliri 1000 TL ve altında olan öğrencilerin sahip olduğu söylenebilir. Yurt içinde yapılan bazı çalışmaları inceleyecek olursak bu bulgu ile benzerlikler göstermektedir. Altuntaş (2013), Şahin (2010), Şahin (2007), Zeren (1999), Otrar (1997), Akbıyık (1996) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Yapılan farklı araştırmalarda ise, mesleki olgunluk düzeyinin ailenin gelir seviyesine göre farklılaştığı sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde yapılan Gülbahçe (2007), Yazar (1997), Çakar (1997), yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır. Yurt dışında Yon, Choi ve Goh (2013)

tarafından yapılan bu çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve eğitim gördükleri okul türleri arasındaki farklar.

İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve okul türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve seçtikleri bölüm türleri arasındaki farklar.

İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve bölüm türüne göre oluşturulan altı farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve bölüm türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

İki yönlü varyans analizi sonucuna göre cinsiyet ve mesleki rehberliğe göre oluşturulan dört farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde cinsiyet ve mesleki rehberlik hizmeti değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır.

Mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türleri ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaları arasındaki farklar.

İki yönlü varyans analizi sonucuna göre ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamaya ve okul türüne göre oluşturulan sekiz farklı grubun mesleki olgunluk düzeyi ortalamaları arasında 0,05 hata düzeyinde anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde

mesleki rehberlik hizmeti ve okul türü değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisi bulunmamaktadır.

Cinsiyet ve ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almama değişkenleri birlikte, 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki farklar.

Cinsiyet ve mesleki rehberlik hizmeti alıp/almama değişkenleri birlikte 10. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0,19$; $R^2=0,04$; $p<0,05$).

Yapılan araştırmalarda kızların mesleki bilgi toplama ve gelecek ile ilgili plan yapma hassasiyetlerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Mesleki rehberlik öğrencilerin mesleki olgunluklarını destekler niteliktedir. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini yükseltmek ve onların gelecekle için bilinçli bir plan yapabilmelerine destek vermek için eğitim her alanında rehberlik hizmetleri içinde mesleki rehberliğe önem verilmelidir.

5.2. Öneriler

Mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç kızları lehine olmuştur.

Öğrencilerin gelişimsel (fiziksel-duygusal-sosyal) özellikleri dikkate alınarak, okul idaresinin, öğretmenlerin, okul psikolojik danışmanlarının ve ailelerin işbirliği içinde olarak, öğrencilerin mesleki gelişim görevlerini başarıyla atlatmalarına yardımcı olması önerilir.

Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini yükseltmek ve kendileri ile ilgili farkındalık kazandırmak için eğitim programları hazırlanması uygundur.

Meslekler ile ilgili çalışmalar hazırlanarak, çeşitli meslek kuruluşları ile işbirliği içinde, öğrencilere ve ailelere yönelik meslek günleri düzenlenmesi önerilir.

Kadınların ve erkeklerin farklılaşan özellikleri, ilgileri ve yetenekleri ile ilgili ailelere yönelik programlar sunulması uygundur.

Rehber öğretmenlerinin, öğrencilerin psikososyal gereksinimler, bireysel özellikleri, sosyal ve duygusal yönleri, ailevi durumları, çevre şartları göz önünde bulundurularak bireysel ya da grupta mesleki danışma hizmetleri verilmesi önerilir.

Okul idarecilerinin ve bütün öğretmenlerin mesleki konuda öğrencilere gerekli alaka göstermeleri, rehber öğretmenlerin sınıf düzeylerine uygun mesleki rehberlik programları uygulamaları ve ailelerin öğrencilere gerekli desteği vermesi uygundur. Unutulmamalıdır ki meslek seçimi insan hayatını etkileyen en önemli unsur ve geri dönülmez bir süreçtir.

Mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemesi sonucuna göre,

Eğitimin her kademesinde öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi de göz önünde bulundurularak öğrenci düzeylerine uygun programlar hazırlanması, öğrencilere ilgi ve yetenekleri fark ettirilmesi ve mesleki danışmanlık verilmesi uygundur.

Mesleki olgunluk düzeyleri öğrencilerin ortaokulda mesleki rehberlik hizmeti alıp/almamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ortaokulda mesleki rehberlik alan öğrencilerin mesleki farkındalıklarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Okullarda yapılan mesleki rehberlik çalışmaları, öğrencilerin doğru ve mantıklı meslek seçimi yapabilmeleri için bilgilendirmenin önemini ortaya çıkartmaktadır. Bu da, mesleki rehberlik çalışmalarına ve yönlendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesinin uygun olduğunu göstermektedir. Mesleki rehberlik çalışmalarının, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun verilmesi, okul öncesi dönemden başlayarak, sistemli ve programlı bir şekilde, her sınıf düzeyine ve her basamağa uygun bir biçimde yapılması ve lise son sınıfa kadar her öğrenciye ulaşılması önerilir.

Meslek seçim kararının, mesleki gelişim ve mesleki olgunluk sonucu oluştuğunu göz önüne alırsak, yapılan çalışma sistemli, birbiri ile bağlantılı ve ardışık programlar hazırlanarak profesyonel bir şekilde öğrencilere sunulması önerilir.

KAYNAKÇA:

Acısu, S., *Koruma Altında Olan Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002

Akbaba, S., Öğretmen Yetiştirmede Mesleki Rehberliğin Yeri ve Önemi, *Milli Eğitim Dergisi*, 2002, Sayı: 155 -156

Akbalık, G., *Ortaokul III. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1991

Akbıyık, Y., *Meslek Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1996

Akdaş, G., *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Ve Algıladıkları Aile Desteğinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013

Akıntuğ, Y., Birol, C., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Karar Verme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı Analiz*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:41, 2011

Aydın, B., *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, 1997, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No:1

Aytaç S, Bayram N., İsbetli Tercih Yapma Ve Meslek Seçme Stratejileri, Genç Beyin Dergisi, 2003,Sayı:15: 10

Bacanlı, F., “Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995

Bacanlı, F., Lise Öğrencileri için Mesleki Grup Rehberliği Programı ve Uygulama Kılavuzu, Nobel Yayınları, 2005

Bal, N, P., *Ergenlik Döneminde Mesleki Karar Verme Olgunluğunun İncelenmesi ve Mesleki Karar Verme Eğitim Programının Etkisinin Araştırılması*, Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1998

Başkal, S., *Anadolu, Fen Ve Genel Liselerde Eğitim Alan Son Sınıf Öğrencilerinin Bir Üst Öğrenime Geçişte Meslek Seçimi İle İlgili Yaşadıkları Kaygıların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009

Bayındır, A., *Bireylerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Anne Babalarının Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1999

Bekleviş, F., *Öğrencilerin Mesleki İlgi Alanları ve Ailenin Meslek Seçimine Etkisi (Bolu İli Özel Dershanelerde Üniversiteye Hazırlık Kursu Gören Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Berdan, İ. E., *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmen Ve Öğrencilerin Yeteneklerinin Alan Ve Meslek Seçimine Etkileri*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008

Bozgeyikli, H., Mesleki Grup Rehberliğinin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Düzeylerine Etkisi, Erzurum Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:18, 2008

Bresnan, M.T., The Effects of Ethnicity, Sex, and Locus of Control on Vocational Maturity of Disadvantaged High School Students, 12/1975

Brunkan R.J., and Crites J.O., An Inventory to Measure the Parental Attitude Variables in Roe's Theory of Vocational Choice, Journal of Counseling Psychology, Vol: 11, No. 1. 1964

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N., Sosyal Bilimler İçin İstatistik, Pegem Akademi, 2011

Creed, P.A., Patton, W., Predicting Two Components of Career Maturity in School Based Adolescents, Journal of Career Development. Vol.29(4):277-290, 2003

Crites, O.J., Measurement Of Vocational Maturity In Adolescence, Psychological Monographs: General and Applied, V:79, No:2

Crites, J. O., Career Maturity, National Council on Measurement in Education, V:2 N:2, 1972-1973

Crites, J. O., Problems in the Measurement of Vocational Maturity, U.S. Department Of Health, Education & Welfare office Of Education this, 007 255, 1970

Crites, J., O., Career Maturity, National Council on Measurement in Education, Office of Evaluation Services, Michigan State Univ. East Lansing, V:4, N:2 ,1972-1973

Crites, John, O. A model for the measurement of vocational maturity, 1970

Çakar, M., *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1970

Çakır, M.A., Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi (The Development Of Career Decision İventory). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı:37 (2), 1-14, 2004

Çelik, H., *Anadolu Liselerinde Son Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Meslek Tercihlerine Etki Eden Faktörler*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009

Çoban A.E., Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:10, Sayfa:39-54, 2005

Demir, T., Rehberlik, Uzman Kariyer Yayınları, 2011

Deniz, M.E., Erözkan, A., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Tekağaç Yayınları, 2001

Deniz, M.E., Erözkan, A., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Maya Akademi, 2014

Deniz, S., Bireyin Meslek seçimini Etkileyen Kaynaklar: Yeni Teknolojilerle İnternet, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 6 s:1-4, 2001

Ed. Erkan, S., Kaya, A., Deneysel olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları II, Pegem Akademi, 2012

Ed. Erkan, S., Kaya, A., Deneysel olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları I, Pegem Akademi, 2012

Erdem, B., Kayran, M. F., *Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma*, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı:1, 2013

Evren, M., *Mesleki Grup Rehberliğinin Cinsiyetleri Farklı Olan İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Olgunluklarına, Mesleki Benlik Algularına ve Meslek Tercihlerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999

Giannantonio, M.C., Hurley- Hunsen, A.E., Aplying İmage Norms Across Super's Career Development Stages, The Career Development Quarterly, Vol.54, Pp: 323-325, 2006

Gladding, S. T., Psikolojik Danışma Kapsamlı Bir Meslek, Nobel, 2013

Gülbahçe A., *Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan ğrencilerin Sosyal Karşılaştırma ve Benlik İmgelerinin İncelenmesi*, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007

Gülbahçe, A., Farklı Liselerde ğrenim Gören ğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin İncelenmesi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt-Sayı: 11-1 Yıl: 2009

Güler, A., Eren, A., Karabacak, K., *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Detay Yayıncılık, 2005

Gürhan, C., *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Pegem Akademi, 2013

Güven, M., *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Anı Yayıncılık, 2013

Güven, M., *Lise 9. Sınıf ğrencilerinin Meslek Alanlarına Ynlendirilmede Mesleki Rehberliğin Yeterlilik Düzeyi Ve Yönlendirilme Memnuniyeti*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008

Hamamcı, Z., oban, A.E., *Mesleki Olgunluk ve Mesleki Kararsızlığın Akılcı Olmayan İnançlarla İlişkisi*, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt:3, Sayı:27, 2007

Hamamcı, Z., *ocuğunuzun Meslek Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?* Anne Baba El Kitabı, Nobel Yayın Dağıtım, 2005

Haran, S., *Ergenlerde Gelişimsel Kriz zerine Klinik Bir rnek*, *Kriz Dergisi*,12(1) Pp:47- 53

Hirschi, A., Lage, D., Holland's Secondary Constructs of Vocational Interests and Career Choice Readiness of Secondary Students, *Journal of Individual Differences* 2007, Vol. 28(4):205–218

<http://haber.gazetevatan.com/yanlis-meslek-secimi-mutsuzluga-neden-oluyor/391690/1/> Erişim Tarihi: 07 Nisan 2014

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf

<http://www.tdk.org.tr>.01 Mart 2014

İnan, ř., *Kariyer Eğilim Envanterinin Geliştirilmesine Yönelik Bir alışma*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006

İşgör, İ.Y., & Sezer, F., Mesleki olgunluk anlayışı kazandırmaya yönelik sınıf içi rehberlik etkinlikleri program denemesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 239–252, 2008

Jersild, A.T., *Gençlik Psikolojisi*, Takılıoğlu Matbaacılık, 1978

Kağnıcı, Y. D., *ODTÜ Hazırlık Okulu Öğrencilerinin Mesleki Olgunluğu* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999

Kalafat, Z., *Lise Öğrencilerinde Mesleki Geleceğe Bakış (Lise Öğrencilerinin Mesleki Gelecek Değerlendirmelerinin ve Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998

Karaca, R., İkiz, E., Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış, Nobel Yayınları, 2014

Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler, Nobel Yayın, 1999

Kargı, E., *Okul Öncesi Öğretmenliği Programında Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002

Kaya, A., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Anı Yayıncılık, 1997

Kaya, A., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Anı Yayıncılık, 2007

Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma Ve Rehberlik, Gül Yayınevi, 1993

Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Alkım Yayınevi, 2001

Kepir, D.D., *Üniversite Adaylarında Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar, Mesleki Olgunluk Ve Umut Düzeyleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011

Kılıççı, Y., Okulda Ruh Sağlığı, Anı Yayın, 2006:194

Köküsoy, K., *Endüstri Meslek Liselerinde Bir Meslek Alanına Yönelmiş Olan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ve Algıladıkları Aile Desteği Düzeylerinin İncelenmesi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008

Kulaksızıoğlu, A., akır, M., Lise Son Sınıf đrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl: 1997, Sayı: 9 Sayfa: 113-131

Kulaksızıoğlu, A., Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitapevi, 2012

Kulaksızıoğlu, A., Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitapevi, 1998

Kulaksızıoğlu, A., Kulaksızıoğlu, E.N., Meslekler Rehberi, Özel Kavram Dershaneleri, 1990-1995

Kutluğu, Y., *Çocuk Gelişimi Eğitimi İle Okulöncesi Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Ve Kendini Kabul Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Kuzgun, Y. Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş, Nobel Yayınları, 2009

Kuzgun, Y. Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Yayınları : 9, 1988

Kuzgun, Y. Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Yayınları, 1995-7

Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F., Lise Öğrencileri İçin Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı, Nobel Yayın Dağıtım, 2005

Kuzgun, Y., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Yayınları, 1982

Kuzgun, Y., İlköğretimde Rehberlik, Nobel Yayın Dağıtım, 1999

Kuzgun, Y., İlköğretimde Rehberlik, Nobel Yayın Dağıtım, 2006

Kuzgun, Y., Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı, Nobel Yayınları, 2009

Kuzgun, Y., Meslek Rehberliği ve Danışmanlığa Giriş, Nobel Yayınları, 2004

Kuzgun, Y., Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş, Nobel Yayınları, 2006

Kuzgun, Y., Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş, Nobel Yayınları, 2011

Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Nobel Yayınları, 2011

Kuzgun, Y., Üniversite Adaylarına Mesleki Tanıtma Rehberi, Öner Yayınları, 1980

Lau, P.L., Low, S.F., Zakaria, A.R., Gender and work: assessment and application of super's theory – career maturity, Psychology and Behavioral Sciences 2013; 2(2) : 36-42

Lee, K., A Cross-Cultural Study of the Career Maturity of Korean and United States High School Students, Journal of Career Development. Vol.28(1):43-57, 2001

Mathewson, R.H., Orton, J.W., Vocational Imagery and Vocational Maturity of High School Students, Journal of Counseling Psychology, Vol. 10, No. 4, 1963

MEB Madde 5, Resmi Gazete Tarihi: 27.08.2003 Resmi Gazete Sayısı: 25212

MEB Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Mayıs, 2001/2524

MEB Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim Ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:167, 2005

Mollov, P., Kirilov, K., *Upravlenie Na Kariernoto Razvitie Na Liçniya Sıstav Ot Vtorijenite Sili*, Voenna Akademiya “Georgi Ctoykov Rakovski”, Sofya, 2011

Oğuz, Ö., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Özel Arı Lisesi Örneği)*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008

Onur, B., *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, İmge Kitapevi, 1998

Onur, B., *Gelişim Psikolojisi*, Anı Yayıncılık, 2011

Orhan, A.A., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Karar Verme Stratejileri*, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011

Osmay, N., *Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim?*, 1951

Otrar, M., *Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16–18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*, Marmara

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
1997

Ömeroğlu, E., Ulutaş, İ., Çocuk ve Ergen Gelişimi, Morpa Yayınları, 2007

Öncü, H., *Grupla Mesleki Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Meslekleri Tercihlerine Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1991

Önler, E., Saraçoğlu Varol, G., Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinin Güvenirlik Geçerliliği, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, Sayı:3(2), 2010

Özcan, A. O., Ülkemiz İçin İsbetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985

Özgüven, İ. E., Endüstri Psikolojisi, Ankara: Pdrem Yayınları, 2003

Özgüven, İ.E., Bireyi Tanıma Teknikleri, PDREM Yayınları, 1998

Özgüven, İ.E., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, PDREM Yayınları, 2007

Özsoy, O., Değişen Dünyada Meslek Seçimi Geleceğin Meslekleri, Hayat Yayınları, 2005

Patton, W., Creed, P. A., The Relationship Between Career Maturity and Work Commitment in a Sample of Australian High School Students, Journal of Career Development. Vol.29(2):69-85, 2002

Powell, D.F, Luzzo, D.A., Evaluating Factors Associated With the Career Maturity of High School Students, The Career Development Quarterly, Vol.47, 1998

Rodriguez, M., Blocher, D., A Comparison of Two Approaches to Enhancing Career Maturity in Puerto Rican College Women, Journal of Counseling Psychology. 35(3):275-280, July 1988

Ruh sağlığı, <http://www.nacisensoy.8k.com/ruhsagligi.htm>, Erişim tarihi:14.12.2013

Sahraıç, Ü., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Denetim Odaklarına Göre Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000

Sarucan, G. < <http://www.psikolojikdanisma.net/meslekidoyum.htm> (27 Tem 2007)

Sayın, S., *Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerini Yordayan Bazı Değişkenler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000

Sekmeli, T., *Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000

Super, D. E., Teachers College, Columbia University, Manuscript Received December 3, 1952

Sürücü, M., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005

Şahin, A., *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretimde Yönelme Yönergesinin Uygulandığı Düşük Sosyo-Ekonomik Seviyeden Gelen 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslekî Olgunluk Düzeyleri ve Ortaöğretim Okul Tercihleri*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Şahin, K., *Ortaöğretim Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010

Tan, H., *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik*, Alkım Yayınları, 1992

Tan, H., Baloğlu, M., *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*, Nobel Yayınları, 2011

Tan, H., *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Alkım Yayınları, 1993

Tan, H., *Psikolojik Yardım İlişkileri Danışma ve Psikoterapi*, Öğretmen Kitaplar Dizisi, Milli Eğitim Basım Evi, 1992

Telman, C., *Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi*, Epsilon Yayıncılık, 2002

Telman, C., *Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi*, Epsilon Yayıncılık, 2006

Touma, S.G., *Career Maturity and High School Students: The Effects of Four Variables on the Career Maturity of High School Seniors*, Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Philosophy in the

College of Education, Department of Educational Psychology University of South Carolina, 1997

Tseng, M. S., Rhodes, C. I., Correlates Of The Perception Of occupational Prestige, Journal of Counseling Psychology, Vol. 20, No. 6, 622-827, 1973

Uskaner, A., *Mesleki Grup Rehberliğinin Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999

Uysal, S., Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:12, 1970

Uzer, A.S., *Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programlarını Tercihleri İle Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1987

Ünalın, Ş. Hayatta önemli bir dönüm noktası: Meslek seçimi. Erişim: 11 01 2010: <http://www.ilkadimdergisi.com>

Ürün, E., *Lise Öğrencilerinin Kendine Saygı Düzeyleri İle Mesleki Olgunlukları Arasındaki İlişki*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010

Vriend, J., Vocational Maturity Ratings of Inner-City High School Seniors, Journal of Counseling Psychology, Vol. 16, No. B, 377-38, 1969

www.nacisensoy.8k.com

Yalçın, M., Tekin, U., Sözen, D., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Çizgi Kitapevi, 2013

Yazar, A., *Genel ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Nobel Yayın Dağıtım, 2003

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım, Nobel Yayınları, 2006

Yeşilyaprak, B., 21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım, Nobel, 2013

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım, Pegem Akademi, 2006

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri ve Gelişimsel Yaklaşımlar, Pegem Yayınları, 2012

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Nobel Dağıtım, 2001

Yeşilyaprak, B., Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya, Pegem Akademi, 2011

Yeşilyaprak, B., Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya, Pegem Akademi, 2013

Yeşilyaprak, B., Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya, Pegem akademi, 2012

Yıldız, S., Kişilik ve Meslek Seçimi Arasındaki İlişki ve Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001

Yon, K. J., Choi, W., Goh, M., Journal of Career Development, v40 n3 p203-222, 2013

Zeren, G., *Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999

EKLER

EK-1 ANKET İZİNİ

EK-2 KİŞİSEL BİLGİ FORMU (KBF)

EK-3 MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 43996270/44/3766821
Konu: Uygulama Çalışması

10/12/2013

FATİH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: 02/11/2013 tarih ve 11919436/405 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Katya EMİLOVA'nın "10. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere Tekirdağ İli Ortaöğretim Okulları 10.sınıf öğrencilerine anket uygulaması, Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, anketin uygulanmasında bir sakınca görülmemiştir.

Konu ile ilgili olarak Valilik Makamının 09/12/2013 tarih ve 3750360 sayılı olurları ekte gönderilmiş olup yapılacak çalışmalar sonucunda hazırlanacak raporun bir örneğinin Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesini arz ederim.

Halis İŞLER
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

1-Valilik Oluru (1 sayfa).

Güvenli Elektronik
İmza Aşlı ile Aytadır.

...../...../2013.....

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi için <http://evraksorgul.meb.gov.tr> adresine en 835F-167c-3b2d-8add-cc32 kodu ile yapılabilir.

Strateji Geliştirme Bölümü - Valilik Binası Zemin Kat No:49 59030 /TEKİRDAĞ Ayrıntılı Bilgi İçin: Gülizar USLU
Tel: (0 282) 261 20 11 (Dahili 1041) Faks: (0 282) 261 87 22
E-Posta : stratejigelistirme59@meb.gov.tr Web Sayfası : <http://tekirdag.meb.gov.tr>

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıdaki sorulara verdiğiniz cevaplar araştırmanın geçerliği açısından önem taşımaktadır. Sizlerden istenen bu formu dikkatlice okuyup size uygun seçeneğin önündeki paranteze X koymanızdır.

Teşekkür ederiz.

1-Cinsiyetiniz

- a- Kız b- Erkek

2- Öğrenim gördüğünüz lisenin türü nedir?

- a. Anadolu Lisesi f. Meslek Lisesi (Kız Meslek)
b. Anadolu Öğretmen Lisesi g. Anadolu Meslek Lisesi (Sağlık Meslek)
c. Meslek Lisesi (Sağlık Meslek) h. Anadolu Meslek Lisesi (Ticaret Meslek)
d. Meslek Lisesi (Ticaret Meslek) ı. Anadolu Meslek Lisesi (Endüstri Meslek)
e. Meslek Lisesi (Endüstri Meslek) i. Anadolu Meslek Lisesi (Kız Meslek)

3- Seçtiğiniz alan?

- a) Sayısal
b) Sözel
c) Eşit Ağırlık
d) Dil
e) Diğer

4- Yaşınız?

5- Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- a- İlkokul mezunu
- b- Ortaokul mezunu
- c- Lise mezunu
- d- Üniversite Mezunu
- e- Yüksek Lisan/Doktora

6- Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- a- İlkokul mezunu
- b- Ortaokul mezunu
- c- Lise mezunu
- d- Üniversite mezunu
- e- Yüksek Lisan/Doktora

7- Ailenizin toplam aylık geliri nedir?

- a- 1000 TL'den az
- b- 1001-2000 TL arası
- c- 2001-3000 TL arası
- d- 3001 TL'den yukarı

8- Orta okuldayken rehberlik servisinden mesleki rehberlik hizmeti aldınız mı?

- a- Evet aldım
- b- Hayır almadım

9- Ailevi durumunuz nedir?

- a-Anne-baba birlikte yaşıyoruz
- b-Annemle yaşıyorum
- c-Babamla Yaşıyorum
- d-Diğer

10- Kendinizle birlikte kaç kardeşsiniz?

- a- 1
- b- 2
- c- 3
- d- 4
- e- 5
- f- 6 ve üstü

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ (EK-1)

Prof. Dr. Yıldız KUZGUN

Dr. Feride BACANLI

ACIKLAMA:

Ölçekte meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışları ölçen bazı ifadeler verilmiştir. **1.** sizden istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu, sizin durumunuzu ne ölçüde yansıttığını belirtmenizdir. **2.** cevap kağıdında (**A= Bana Hiç Uygun Değil**),(**B = Bana Pek Uygun Değil**),(**C = Bana Biraz Uygun**),(**D = Bana Uygun**),(**E = Bana Çok Uygun**) karşılığındadır. **3.** şimdi bir örnekle cevaplamanın nasıl yapılacağını görelim.

Örnek :

---- Çok erken yaşlardan beri, bir meslek seçmem gerektiğini düşünüyorum.

Eğer sizin yukarıdaki ifadeye uygunluk dereceniz Bana Biraz Uygun ise aşağıda gösterildiği gibi cevap kağıdına C seçeneğinin altındaki aralığı işaretlemeniz gerekecektir.

Bana Hiç Uygun Değil	Bana Pek Uygun Değil	Bana Biraz Uygun		
Bana Uygun	Bana Çok Uygun			
A	B	C	D	E
()	()	()	☒	()
()				

4. Cevap kağıdında her ifadeye ilişkin 5 seçenekten yalnız birini işaretleyeceğinizi ve cevapsız ifade bırakmamanız gerektiğini lütfen unutmayınız. **5.** Ölçekte bulunan 40

ifadeyi 30 dakika içinde cevaplamaya çalışınız. Başarılar diler, katkılarınız için teşekkür ederiz.

- 1- Hangi mesleğin bana uygun olduğunu büyüklerimin daha iyi bilecekleri düşüncesindeyim.
- 2- İnsan mesleğini tesadüfen seçer.
- 3- İstedğim mesleği seçemeyeceksem “ bu konuyu düşünmenin ne gereği var” diyorum.
- 4- İnsan hangi mesleği seçmesi gerektiği konusunda ailesinin tavsiyelerini dikkate alırsa hata yapmaz.
- 5- Meslekleri daha iyi tanımak için, bu konuda yazılmış kaynak kitaplar olup olmadığını araştırırım.
- 6- Girmek istediğim meslekler hakkında bilinmesi gereken her şeyi biliyorum.
- 7- Öğretmenlerime, öğrencileri konu alanlarıyla ilgili üniversite programlarının neler olduğu hakkında sorular sorar, onlardan bu konularda beni aydınlatmalarını rica ederim.
- 8- Gelecekteki mesleğimi ben belirleyeceğime göre, bu konuda gerekli bilgiyi edinmek için benim harekete geçmem gerektiği düşüncesindeyim.
- 9- Hangi mesleğe gireceğime ailemin karar vermesi iyi olacak. Böylece sonuçta bir hata olursa ben sorumlu olmam.
- 10- Öğrencilik hayatımda daima hangi derslerin yada ders dışı faaliyetlerin bana ne yönden yararlı olabileceğini, hangi hedefe erişmek için katkısı olabileceğini düşünürüm.
- 11- Üniversitede program tercihim belirlenmeden önce, hangi alanlarda ne derece güçlü, hangi alanlarda ne derece zayıf olduğumu değerlendireceğim.
- 12- Meslek tercihlerimde sık sık değişiklik yapıyorum.
- 13- Bir meslek seçiminde dikkate alınacak o kadar çok faktör var ki, en iyisi işi olurlarına bırakmak diye düşünüyorum.
- 14- Şimdiden meslek tercihleri üzerinde düşünmeyi gereksiz buluyorum.
- 15- Ailemin seçtiği mesleğe girersem onların daha çok yardım ve desteğini sağlayabilirim diye düşünüyorum.
- 16- İstedğim mesleğe giremeyeceksem meslek seçimi üzerinde düşünmenin ne yararı var diye düşünüyorum.
- 17- Ne zaman meslek seçme konusu açılrsa içimi bir sıkıntı kaplar.
- 18- Hiç kimsenin beni benden iyi tanımayacağını ve mesleğimi seçme sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünürüm.
- 19- Bana uygun hiçbir meslek bulamıyorum.
- 20- Kendimi bildim bileli hangi mesleğe girmek istediğimi düşünürüm.
- 21- Bazı insanların hangi mesleği seçmek istedikleri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşırıyorum.
- 22- Ne olmak, hangi mesleği seçmek istediğim konusunda zaman zaman hayallere dalarım, ama aslında henüz tercihlerimi belirlemediğim değilim.
- 23- Çok erken yaşlardan beri meslek yaşamımdan neler beklediğimi, ne gibi yeteneklere ve kişilik özelliklerine sahip olduğumu düşünürüm.
- 24- Üniversite sınavımda hangi alanla ilgili test alacağımı belirledim, ama o alanda hangi programlara girmek istediğime karar veremedim.
- 25- Benim için önemli olan sınava hazırlanmaktır. Meslek tercihim zamanı gelince belirlerim.

- 26- Şu ana kadar hangi programları tercih edeceğimi belirleyemedim. Çünkü her gün başka bir seçenek bana çekici geliyor.
- 27- Şu anda belirli bir meslek alanı belirlemedim ama kararımdan memnun değilim.
- 28- Televizyonda bir mesleğin özelliklerini ve ülke ekonomisindeki yerini tanıtan programları ilgi ile izlerim.
- 29- Yeteneğime uygun olduğunu düşündüğüm meslekleri inceliyorum.
- 30- Meslekleri tanıtan kaynak kitapları okurum.
- 31- İlgilendiğim bir meslekteki insanların neler yaptıklarını, hangi koşullarda çalıştıklarını öğrenmek için işyerlerine giderim.
- 32- Meslek tercihlerimi belirlemeden önce, sadece ilgi duyduğum meslekleri değil, mümkün olduğu kadar başka bir çok mesleği de incelemeye çalışıyorum.
- 33- Meslek seçerken pek çok kişiden bilgi ve görüş almaya niyetlendim. Ama sonuçta kargaşaya ve kararsızlığa düşünce bu işi oluruna bıraktım.
- 34- Yeni bir meslek adı duyduğumda hemen o mesleği incelemek için harekete geçerim.
- 35- Benden önce liseyi bitirip yüksek öğretime devam eden arkadaşlarıma bölümleri hakkında sorular sorarım.
- 36- Bir çok mesleğe heves ediyorum ve ilgi duyuyorum ama hepsinin bir kusuru var. Bir türlü birine karar veremiyorum.
- 37- Herhangi bir işim için bir iş yerinde örneğin; banka, hastane, fabrika ve benzeri yerlere gitsem orada çalışanların yaptıklarını gözler,“ ben bu işleri yapabilir miyim, bunları yapmaktan zevk alabilir miyim?” diye düşünürüm.
- 38- Yeteneklerimi tanımam gerekiyor, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.
- 39- Tercih ettiğim meslekleri tanıtıcı toplantılara katılırım.
- 40- Benimle ilgili yönergeleri açıklamaları dikkatle okurum.(seçmeli dersler listesi, ÖSS kılavuzu gibi)

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ CEVAP KAĞIDI (EK-2)

Adı soyadı :..... Cinsiyeti
: E () K ()

Doğum tarihi :..... Yaş : Sınıf
:.....

Ham puan (T): Yüzdelik puan
:.....

Bana Hiç Uygun Değil	Bana Pek Uygun Değil	Bana Biraz Uygun		
Bana Uygun	Bana Çok Uygun			
A	B	C	D	E
()	()	()	()	()
()				

A B C D E

- 1- () () () () ()
- 2- () () () () ()
- 3- () () () () ()
- 4- () () () () ()
- 5- () () () () ()
- 6- () () () () ()
- 7- () () () () ()
- 8- () () () () ()
- 9- () () () () ()
- 10- () () () () ()
- 11- () () () () ()
- 12- () () () () ()
- 13- () () () () ()
- 14- () () () () ()
- 15- () () () () ()
- 16- () () () () ()
- 17- () () () () ()
- 18- () () () () ()
- 19- () () () () ()
- 20- () () () () ()

- ⇒ () () () () () 1. kısım (X)
- ⇒ () () () () () 2. kısım (Y)

$$Z = 126 - Y =$$

$$T = Z + X =$$

A B C D E

- 21- () () () () ()
- 22- () () () () ()
- 23- () () () () ()
- 24- () () () () ()
- 25- () () () () ()
- 26- () () () () ()
- 27- () () () () ()
- 28- () () () () ()
- 29- () () () () ()
- 30- () () () () ()
- 31- () () () () ()
- 32- () () () () ()
- 33- () () () () ()
- 34- () () () () ()
- 35- () () () () ()
- 36- () () () () ()
- 37- () () () () ()
- 38- () () () () ()
- 39- () () () () ()
- 40- () () () () ()

- ⇒ () () () () () 1. kısım (X)
- ⇒ () () () () () 2. kısım (Y)

Ham Puan	Genel Grup (%)	Ham Puan	Genel Grup (%)
200	100	142	47,4
199	100	141	45,2
198	99,9	140	42,3
197	99,9	139	39,4
196	99,9	138	37,4
195	99,9	137	34,9
194	99,9	136	32,4
193	99,9	135	30,1
192	99,8	134	28,1
191	99,8	133	26,0
190	99,7	132	24,2
189	99,6	131	22,1
188	99,5	130	20,6
187	99,3	129	19,2
186	99,2	128	17,9
185	98,9	127	16,6
184	98,7	126	15,2
183	98,6	125	13,7
182	98,5	124	12,3
181	98,3	123	10,8
180	98,1	122	9,6
179	97,7	121	8,8
178	97,4	120	7,7
177	97,1	119	7,2
176	96,8	118	6,5
175	96,5	117	5,6
174	96,2	116	5,1
173	95,9	115	4,6
172	95,4	114	4,0

171	94,9	113	3,6
170	94,2	112	3,2
169	93,6	111	2,8
168	92,9	110	2,5
167	92,0	109	2,0
166	91,0	108	1,8
165	89,7	107	1,5
164	88,7	106	1,4
163	87,9	105	1,1
162	87,1	104	0,8
161	85,7	103	0,8
160	83,9	102	0,7
159	82,3	101	0,6
158	80,8	100	0,6
157	79,6	99	0,5
156	77,7	98	0,4
155	75,5	97	0,3
154	73,8	96	0,3
153	71,8	95	0,2
152	70,1	94	0,2
151	67,9	93	0,2
150	65,6	92	0,2
149	63,1	91	0,2
148	61,0	90	0,1
147	58,4	89	0,1
146	56,6	88	0,1
145	54,1	87	0,1
144	51,8	86	0,1
143	50,0	85	0,1

